

JOURNAL OF ISLAMIC AND CONTEMPORARY ISSUES

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

منارا : مجلة قضايا إسلامية معاصرة

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

Vol. 3 No. 2 July - December 2022

บทความวิจัย

การพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอานโดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และต้นวินสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2

● เปาชี อิจิ / อับดุลรอแม สุหลง

1 - 12

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลฟิคุเรื่องการถือศีลอดโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

● พะห์มี ปูลา / อับดุลรอแม สุหลง / มุห์มัดสุห์มี เฮงยามา

13 - 26

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษาศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

● มีรวานี ยูโซะ / กุอับดุลมุฮ์ยัยมิน ยูโซะ

27 - 46

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความเรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอัลรอชิดีนโดยใช้รูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

● แวดาห์รี เปาะแะ / อับดุลรอแม สุหลง / มุห์มัดสุห์มี เฮงยามา

47 - 62

Analisis Kompetensi Tenaga Penjual dan Periklanan Secara Islam Terhadap Keputusan Pembelian Mobil Toyota Agya

● Inda Gumilang / Marwan Hayimaming

63 - 74

บทความวิชาการ

การบริจาคโลหิตในอิสลาม

● ญาดุลฮัก มิ่งสมร

75 - 91

The Fabricated Hadith: Revisited

● Abur Hamdi Usman / Mohd Norzi Nasir

92 - 107

Perspektif Didaktik Islam Dalam Novel Pewaris

● Sahidin Nitiphak

108 - 120

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI)

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

ISSN 2730-2547 (Online)

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI) / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย รับผิดชอบเผยแพร่ผลงานทางวิชาการออนไลน์ ประเภทผลงานวิชาการประกอบด้วยบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ และบทความปริทัศน์ ทั้งนี้บทความต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อนนับจากวันที่ผู้เขียนได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้านการวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ และบทความปริทัศน์ ที่เป็นประเด็นร่วมสมัยต่างๆ เกี่ยวกับอิสลามในประเทศอาหรับและโลกมุสลิม
2. เพื่อส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการที่หลากหลายในประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับอิสลามและภาษาอาหรับ ไม่จำกัดเฉพาะประเทศไทยหรือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นและสนับสนุน ให้เกิดการวิจัย ค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสาร

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues /

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

99 หมู่ 8 ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 96000

โทรศัพท์ : 073-709030 ต่อ 3555

โทรสาร : 073-709030 ต่อ 3555

Email : habba_yabnee@hotmail.com

การเผยแพร่ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/M-JICI>

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI)

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จงรัก พลาคัย
รองศาสตราจารย์ ดร. รสสุคนธ์ แสงมณี
รองศาสตราจารย์ เจ๊ะเหลาะ แซกพงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร. อานิส พัฒนปริชาวงศ์
ศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุสลิม คารง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รอฮานี มาแฉะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตร์มิซี สาและ

กองจัดการ

นายดลรามาน พันหวัง
นางสาวสุสนา ดอเลาะ
นายอับดุลฮาฟิซ ดอเลาะ
อาจารย์สมชาย ภูมิมาโน
นายนิมูฮัมมัดพิตริ อาแว
นางปิยนุช วัจนศิริ
นางสาวซมึนียะห์ เจ๊ะสาแม๊ะ
อาจารย์สุรยาณี อาลีมามะ
อาจารย์กูอับดุลมุฮัยยิมิน ยูโซะ

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอเซะ หะมีแยะ	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะนะฟียะ เมเกตี	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัด วาเล็ง	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอเยะ บินเซ็ง	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัด อูมูดี	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อิบรอเฮง ดอเลาะ	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แวอัมแร แวปา	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาอิชะห์ แวมมะ	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลุกมาน เจกา	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ดร. ฮีซาม หะยีมะมิง	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
อาจารย์ซูเฟียน บอลู	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัดสกรี มัณญู	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ดร. มะยูดี ตือรามะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุทามัดลูห์มี เฮงยามา	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอแมะ สุลหลง	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ดร. ยาลีละห์ โต๊ะแม	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ดร. อาดีละห์ หะยีนีแวง	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์รอมยี มอทิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
รองศาสตราจารย์ ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร. นิละาะ แวอุเซ็ง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลรอเนิง ลือแด	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สราวุธ สายทอง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญาดุลฮัก มิงสมร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร. อับดุลฮาซันม์ เฮ็งเปีย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร. สุไม บิลโบ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร. ยุทธนา เกื้อกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prof. Dr. Mohd Nasran Mohamad	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Jaffary Awang	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Ahmad Munawar Ismail	National University of Malaysia
Dr. Farid Mat Zain	National University of Malaysia
Dr. Muhammad Razak Idris	National University of Malaysia
Dr. Azmul Fahimi Kamaruzaman	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Shofian Haji Ahmad	National University of Malaysia
Prof. Madya. Dr. Abur Hamdi Usman	Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย เป็นวารสารที่มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหาบทความเพื่อเผยแพร่ออนไลน์จำนวน 3 ท่านต่อบทความ และบทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสาร MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI) / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย ที่เป็นวรรณกรรมของผู้เขียน บรรณาธิการหรือสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

บทบรรณาธิการ

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI) / มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) เป็นวารสารเรียบเรียงบทความที่เกี่ยวกับประเด็นอิสลามร่วมสมัย เต็มไปด้วยความเข้มข้นของเนื้อหาสาระทุกบทความ วารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 5 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 8 เรื่อง ซึ่งมีประเด็นเรื่องเทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในอิสลามศึกษาาร่วมสมัย การจัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 การซื้อขายในอิสลาม การบริจาตโลหิตในอิสลาม หลักการพิสูจน์ชะดีษ และบทเรียนจากนวนิยายว่าด้วยเรื่องการสอน

ในการจัดทำวารสารวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความ บทความจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ สอดคล้องกับบทความที่ตรวจ จำนวน 3 ท่าน สำหรับผู้สนใจที่จะเผยแพร่ผลงานทางวิชาการประเด็นอิสลามร่วมสมัย ทั้งบุคคลภายในและบุคคลภายนอกสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สามารถส่งบทความของท่านมายังกองบรรณาธิการวารสาร ทางเรายินดีที่จะเผยแพร่ผลงานของท่านเมื่อผ่านกระบวนการตรวจสอบและแก้ไขผลงานเรียบร้อยแล้ว

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณ เจ้าของบทความทุกท่านที่ส่งผลงานวิชาการในวารสารฉบับนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างยิ่งที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการกลั่นกรองพิจารณาแก้ไขผลงานดังกล่าวให้มีคุณภาพมากที่สุด สุดท้ายนี้ ขอขอบขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการผ่านวารสารฉบับนี้ หากมีข้อคิดเห็นประการใดโปรดให้ข้อเสนอแนะ ทางกองบรรณาธิการยินดีปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้วารสารมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุสลิม คาแรง

บรรณาธิการ

สารบัญ...

MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI)

มนารอ : วารสารประเด็นอิสลามร่วมสมัย

บทความวิจัย

- การพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอานโดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวินสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 / The Development of al-Qur'an Reading Skill by Using Reading Package on Nun Sakinah and Tanwin for Intermediate Islamic Studies Stage Students, Year 2

เปาซี อิจิ / อับดุลรอแม สุลหลง (1-12)

- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการถือศีลอด โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 / Learning Achievement Development on al-Fiqh Subject Entitled Fasting through Computer Assisted Instruction (CAI) for Primary School Students, Year 3

พะห์มี ปูลา / อับดุลรอแม สุลหลง / มุหัมมัดสุห์ไมเฮะ เฮงยามา (13-26)

- ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษาศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดีกา) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ / Parents' Satisfaction with Teaching and Learning Processes in the Situation of the Coronavirus Disease 2019 Pandemic: A Case Study of the Islamic Studies Demonstration Center (Tadika), Princess of Naradhiwas University

มีรวานี ยูโซะ / กุอับดุลมุฮ์ยัยมิน ยูโซะ(27-46)

- การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความเรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ์รอชิดีนโดยใช้รูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 / The Development of Reading Comprehension Skill on the Important Events in the al-Khulafa' al-Rashidin Period by Using SQ4R Teaching Method for Primary School Students, Year 6

แวดาห์รี เปาะแว / อับดุลรอแม สุลหลง / มุหัมมัดสุห์ไมเฮะ เฮงยามา (47-62)

- Analisis Kompetensi Tenaga Penjual dan Periklanan Secara Islam Terhadap Keputusan Pembelian Mobil Toyota Agya / Analysis of Competence of Sales and Advertising in Islam Against the Decision to Purchase a Toyota Agya car

Inda Gumilang / Marwan Hayimaming (63-74)

บทความวิชาการ

- การบริจาคโลหิตในอิสลาม / Blood Donation in Islam

ญาดุลฮัก มิงสมร (75-91)

- The Fabricated Hadith: Revisited / Hadis Palsu: Suatu Tinjauan Semula

Abur Hamdi Usman / Mohd Norzi Nasir (92-107)

- Perspektif Didaktik Islam Dalam Novel Pewaris / Didactic Islamic Perspective in Novel Pewaris

Sahidin Nitiphak (108-120)

การพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอานโดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮ์และตันวิน
สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2

The Development of al-Qur'an Reading Skill by Using Reading Package on Nun
Sakinah and Tanwin for Intermediate Islamic Studies Stage Students, Year 2

เปาชี อิจิ¹

Paose E-chi¹

อับดุลรอแม สุหลง¹

Abdulramae Sulong¹

(Received: November 11, 2022; Revised: December 08, 2022; Accepted: December 28, 2022)

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮ์และตันวินสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 ให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่าน โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างในวิจัยนี้ คือนักเรียนที่เรียนวิชาอัลกุรอานชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสัมพันธวิทย์วิทยา จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ชุดฝึกการเรียนรู้ทักษะการอ่านเรื่องนูนซากินะฮ์และตันวิน จำนวน 6 ชุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮ์และตันวินสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ E1/E2 เท่ากับ 83.67/92.44 2) เปรียบเทียบทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนูนซากินะฮ์และตันวิน พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนูนซากินะฮ์และตันวินอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74

ความสำคัญ : ทักษะการอ่านอัลกุรอาน ชุดฝึกทักษะการอ่าน นูนซากินะฮ์และตันวิน

1 สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1 Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author / Email : 736396002@yru.ac.th)

ABSTRACT

This research is quantitative research aimed 1) to develop al-Qur'an reading skill package on Nun Sakinah and Tanwin for the second-year students of intermediate Islamic studies stage, year 2 to meet the standard criterion of 80/80 2) to compare reading skills by using the Reading Skill Training Package on Nun Sakinah and Tanwin between before and after, and 3) to assess the student satisfaction. The sample of research were 45 students that selected by purposive sampling. The research tools consisted of 1) a training set for learning reading skills on Nun Sakinah and Tanwin, amounting to 6 sets. 2) Achievement test, and 3) Students satisfactions assessment form. The results of this research found that 1) Efficiency of the reading practice set Nun Sakinah and Tanwin for second-year students of intermediate Islamic studies stage, year 2 were higher than the standard criteria set for E1/E2, equal to 83.67/92.44. 2) Comparing the reading skills for second-year students of intermediate Islamic studies stage, year 2 by using the Reading Skill Training Package on Nun Sakinah and Tanwin, it was found that after learning was statistically higher than before at the level of 0.05. 3) The satisfaction of the learners with learning using the Nun Sakinah and Tanwin Reading Skill Package were at the highest level with an average of 4.74.

Keywords: *al-Qur'an reading skill, reading skills package, Nun Sakinah and Tanwin,*

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาเน้นความรู้คู่คุณธรรม กำหนดหลักการของหลักสูตรอิสลามศึกษาไว้ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาที่มุ่งให้มุสลิมทุกคนได้รับการศึกษาด้านอิสลามศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 2) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนถือปฏิบัติหลักการอิสลามในการดำรงชีวิต 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ 4) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ 5) เป็นหลักสูตรจัดการศึกษาทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเชื่อมโยงผลการเรียนรู้และประสบการณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การจัดการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อศาสนาอิสลาม ให้สามารถอยู่ร่วมกันใน สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างปกติสุข โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักคำสอนของอิสลาม จึงได้กำหนดสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนควรมีหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร 5 ประการ ดังนี้ 1) ทักษะในการอยู่ร่วมกัน 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและพัฒนาปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4) ความสามารถในการสื่อสาร 5) ความสามารถในการอ่าน เขียน ท่องจำ เป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่าน เขียน ท่องจำ หลักคำสอนของอิสลามที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้อิสลาม เพื่อการพัฒนาตนเอง ด้านการ ยึดมั่นศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ การมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

ศาสนาอิสลามกำหนดให้ผู้ศรัทธาอิสลามต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนของอัลกุรอานและอัลหะดีษอย่างเคร่งครัด อัลกุรอานและอัลหะดีษ คือแนวทาง วิถีทาง และแบบอย่าง ของการปฏิบัติศาสนกิจ และกิจวัตรประจำวันในทุก ๆ ด้าน การศึกษาคือส่วนหนึ่งที่อิสลามให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และอิสลามบังคับให้มุสลิมทุกคนศึกษาหาความรู้ ดังที่อัลลอฮ์ ได้ตรัสในคัมภีร์ จากอาเยฮ์แรกที่ประทานลงมา คืออาเยฮ์ที่มีความหมายว่า “จงอ่านเถิด” ซึ่งประทานลงมาโดยญิบรีลนั้น ได้กำชับสั่งให้ท่านนบีมุฮัมมัด ซ.ล. อ่านโดยรับสั่งว่า “จงอ่าน” ถึงสามครั้ง แต่ทุกครั้งท่าน นบีมุฮัมมัด ซ.ล. ได้ตอบว่า “ฉันอ่านไม่เป็น” แม้สิ่งที่ท่านนบีมุฮัมมัด ซ.ล. กล่าวนั้นเป็นความจริง แต่การที่ญิบรีลได้ะฮ์นกะฮ์และเกี่ยวเชิญให้ท่านอ่านนั้น เป็นการบ่งบอกอย่างมีนัยว่า อิสลามไม่อนุญาตให้มนุษย์ตกอยู่ในสภาพการไม่รู้หนังสืออย่างเด็ดขาด แนวโน้มของเยาวชนที่อ่านอัลกุรอานไม่ได้ มีค่อนข้างสูง การอ่านอัลกุรอานเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านอัลกุรอานทำความเข้าใจเนื้อหา หะดีษรายงานโดยอูษมาน ร.ฎ. จากท่าน นบีมุฮัมมัด ซ.ล. กล่าวว่า ความว่า ผู้ที่ประเสริฐที่สุดในหมู่พวกท่านคือผู้ที่ศึกษาและการสอนอัลกุรอาน ทั้งนี้เพราะอัลกุรอานเป็นคำพูดที่ดีที่สุด จะมีอะไรเล่าที่ประเสริฐยิ่งกว่าอัลกุรอาน

จากรายงานผลการประมวลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้วิชาอัลกุรอาน ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 โรงเรียนสัมพันธวิทย์วิทยา อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (ผลการเรียนรู้ พุทธศักราช 2564) ปัญหาที่พบมาก คือ การจำหลักเกณฑ์ในการสะกดคำต่าง ๆ ไม่ได้ ซึ่งเป็นเหตุทำให้อ่านไม่ถูกต้องตามหลักการอ่านออกเสียงคัจฉะวิด อัลกุรอานซึ่งเป็นวิชาเกี่ยวกับการออกเสียง เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขปัญหาล่าช้าและจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อและนวัตกรรมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอาน ด้วยเหตุนี้ การทำชุดฝึกจะช่วยสื่อการเรียนรู้มีความพร้อมของครูและนักเรียน และนักเรียนสามารถฝึกทบทวนหลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ การทำสื่อประเภทชุดฝึกการสอนถือเป็นสื่อที่ดีประเภทหนึ่ง จะมีพัฒนาการอย่างเป็นลำดับขั้น โดยลักษณะของชุดฝึกทักษะควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นชุดฝึกสั้น ๆ ใช้เวลาไม่นานในการเรียนรู้ เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก มีรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนในการเรียนรู้ มีความเกี่ยวข้องกับบทเรียนและจุดมุ่งหมายของเรื่องนั้น ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม (เกรียงไกร บุญเป้า, 2557) ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นรากฐานของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ชีร์ศักดิ์ อุปไมยอริชัย (2557) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด สามารถเรียนได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน ซึ่งจะเรียกว่าได้จาประสบการณ์นั่นเอง อุไรรัตน์ ยามาเรียง (2558) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม เป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจากการฝึกหัด รวมถึงปริมาณที่ผู้เรียนได้รับความรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกการอ่านการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวินก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่าน เรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตของการค้นคว้าอิสระ

1.1 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 45 คนซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักการอ่านอัลกุรอาน เรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน

1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน
ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านอัลกุรอาน 2) ทักษะการอ่านกุรอานโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน

2. วิธีสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 ชุดฝึกการเรียนรู้การอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน

2.1.1 ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้และรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหาสาระ เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะตามสาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้อัลกุรอาน และศึกษาเพื่อสอดคล้องตามหลักวิชาการในใช้ภาษาเหมาะสม และเขียนคำอธิบายและคำสั่งที่ชัดเจน ง่ายแก่การปฏิบัติ

2.1.2 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการทำชุดฝึกการจัดการเรียนรู้ และรูปแบบ โดยอ่านจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (บุญนำ เกษี, 2556) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำ ชุดฝึกทักษะการอ่าน

2.1.3 จัดแบ่งและเรียงเนื้อหาพร้อมกำหนดหน่วยการเรียนรู้ย่อยแต่ละเรื่อง จำนวน 5 เรื่อง 6 ชุดจะได้ 6 ชุดฝึก

ชุดฝึกที่ 1 อักษรนูนสากินะฮ์ หรือตันวิน

ชุดฝึกที่ 2 อัลอิซฮาร

ชุดฝึกที่ 3 อิดมอมบีฆอยร์มุนนนะฮ์

ชุดฝึกที่ 4 อิดมอมบีฆุนนะฮ์

ชุดฝึกที่ 5 อัลอิคฟาอ์

ชุดฝึกที่ 6 อัลอิกล๊าบ

2.1.4 ดำเนินการสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านสาระการเรียนรู้อัลกุรอาน เรื่อง นูนสากินะฮ์และตันวิน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน 1) สร้างชุดฝึกการอ่านเรียนรู้ เรื่อง นูนสากินะฮ์และตันวิน 2) สร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะมีคำตอบเฉลยให้ในตอนท้ายบท 3) สร้างแบบฝึกหัดอ่านระหว่างเรียน 4) เขียนคำแนะนำการใช้ชุดฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนและผู้สอน 5) นำชุดฝึกการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครบถ้วนขององค์ประกอบ และความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และได้แก้ไขปรับปรุงเพื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่วางไว้ 6) นำชุดฝึกการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของอาจารย์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของชุดฝึก ความครบถ้วนขององค์ประกอบ ความถูกต้อง ความสอดคล้อง ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านการประเมินผล ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และ 7) นำชุดฝึกการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไป ไปใช้กับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสัมพันธวิทย์ฯ กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึก

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ อัลกุรอาน เรื่อง นูนสากินะฮ์และตันวิน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลักสูตรอิสลามศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้

2.2.2 ร่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสร้างแบบทดสอบแบบ เลือกรับ (Multiple Choice) ชนิด 4 ตัวเลือก มีทั้งหมด 26 ข้อ และชุดแบบฝึกหัด แต่ละเรื่อง 1 ชุด

มีทั้งหมด 6 ชุดให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถาม ตัวเลือกและภาษาที่ใช้ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้ถูกต้องชัดเจนและเข้าใจง่าย

2.2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 26 ข้อ ที่สร้างขึ้น และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องข้อคำถาม เพื่อประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) ผลคะแนนการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบได้ 1.0 สอดคล้องกับจุดประสงค์สามารถนำไปใช้ได้

2.2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่มีชื่อกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำผลการตรวจให้คะแนนไปคำนวณหาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ซึ่งค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และตรงกับเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จำนวน 60 ข้อ เพื่อนำมาเป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2.5 นำข้อสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.00 - 1.00 ยิ่งใกล้ 1.00 ยิ่งมีความเชื่อมั่นสูง เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่นมีดังนี้

0.00 – 0.20 ความเชื่อมั่นต่ำมาก/ไม่มีเลย

0.21 – 0.40 ความเชื่อมั่นต่ำ

0.41 – 0.70 ความเชื่อมั่นปานกลาง

0.71 - 1.00 ความเชื่อมั่นสูง

และจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

เป็นแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนสากินะฮุและตันวิน มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจหลักการ สร้างและวิเคราะห์

2.3.2 กำหนดขอบข่าย คุณลักษณะที่ต้องการวัดในด้านความคิดเห็น ความรู้สึก และคุณลักษณะที่มีต่อการใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนสากินะฮุและตันวิน

2.3.3 ร่างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนสากินะฮุและตันวินและเกณฑ์การให้คะแนน (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) ดังนี้

5 คะแนน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

4 คะแนน มีความพึงพอใจระดับมาก

3 คะแนน มีความพึงพอใจระดับพอใช้

2 คะแนน มีความพึงพอใจระดับน้อย

1 คะแนน มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮะและตันวิน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮะและตันวิน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2

แบบทดสอบระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E2	
60	50.2	83.67	40	37.16	92.44	83.67/92.44

จากตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮะและตันวิน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 ตามเกณฑ์ มาตรฐาน $E_1E_2=80/80$ พบว่า ค่าประสิทธิภาพ โดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ $E_1E_2=83.67/92.44$

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อัลกุรอานสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ศาสนาบัญญัติก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df
ก่อนเรียน	45	(60) 100%	78.3	5.4	16.7	43.00
หลังเรียน	45	(40) 100%	92.5	2.6		

ใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้อัลกุรอานของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนูนซากินะฮะและตันวินหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้อัลกุรอาน โดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อัลกุรอาน โดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวินดังนี้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาของเรื่องที่เรียนมีความน่าสนใจ	4.78	0.42	มากที่สุด
2. เรื่องที่เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	5.00	0.00	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา	4.71	0.45	มากที่สุด
4. การถ่ายทอดและการนำเสนอของครูผู้สอน	4.67	0.47	มากที่สุด
5. ความรู้ของครูผู้สอน	4.98	0.15	มากที่สุด
6. ความเพียงพอของสื่อ และอุปกรณ์การเรียนรู้อยู่	4.60	0.53	มากที่สุด
7. ความน่าสนใจของสื่ออุปกรณ์ที่ครูใช้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.84	0.47	มากที่สุด
8. ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	4.58	0.58	มากที่สุด
9. การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม	4.29	1.05	มาก
10. ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.98	0.15	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.74	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียน โดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวินสำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 ค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า 5.00 ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ 4.98 และ 4.29 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยรวมมีค่าเท่ากับ 4.74 และส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.43

อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอานโดยใช้ชุดฝึกการอ่านเรื่องนุสากินะฮ์และตันวิน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 อภิปรายผลได้ดังนี้

- ประสิทธิภาพของชุดฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอาน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนสอบในการใช้ชุดฝึก การพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอานมีค่าเป็นร้อยละ 83.67 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเป็น ร้อยละ 92.44 ดังนั้น ชุดฝึกการพัฒนาทักษะการอ่านอัลกุรอานมีประสิทธิภาพเฉลี่ยโดยรวม (E_1/E_2) เท่ากับ $83.67/92.44$ สูงกว่า

เกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สอนได้ทำการศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจกระบวนการในการพัฒนาชุดฝึกการนำชุดการเรียนไปใช้จริง และได้พัฒนาชุดฝึกการอ่านที่เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน และผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกการอ่านการเรียนให้มีองค์ประกอบที่น่าสนใจ และมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ดังกล่าวผู้วิจัยสร้างชุดฝึกการอ่านได้นำทฤษฎีของ บุญนำ เกษี (2556) ซึ่งได้กล่าวไว้เกี่ยวกับกระบวนการหรือขั้นตอนของการการออกแบบชุดฝึกการอ่าน 1) สำรวจปัญหา สาระ ตัวบ่งชี้ที่เป็นปัญหาและความต้องการ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้ว ครูผู้สอนย่อมทราบได้ว่า บรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ รวบรวมปัญหาและความต้องการในการแก้ปัญหา หรือความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนในแต่ละตัวบ่งชี้เพื่อตอบคำถามว่าสร้างแบบฝึกเพื่ออะไร ต้องการให้ผู้เรียนรู้อะไร และเป็นอย่างไร 2) กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างชุดฝึกทักษะให้ชัดเจนตรงตามตัวบ่งชี้ที่เป็นปัญหา 3) วิเคราะห์ปัญหาที่เรียนในแต่ละจุดประสงค์ว่าประกอบด้วยอะไร 4) ศึกษาจิตวิทยาการเรียนรู้อ่านของนักเรียนในแต่ละชั้นว่านักเรียนแต่ละคนมีความสนใจเรื่องอะไร เช่น จิตวิทยาการอ่านที่นำไปใช้ในชุดฝึกทักษะ ประกอบด้วย 5) กำหนดกรอบการสร้างชุดฝึกทักษะว่าควรประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง แต่ละเรื่องควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง มีความยาวเพียงใด จะนำเสนออย่างไร 6) ลงมือเขียนแบบฝึกแต่ละชุด 7) นำชุดฝึกนั้นไปให้ผู้ชำนาญการตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหาหรือนำไปทดลองกับนักเรียนจำนวน 1 - 5 คน เพื่อนำไปรวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง 8. จัดพิมพ์หรืออัดสำเนาชุดฝึก ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้สร้างพัฒนาชุดฝึกที่มีความน่าสนใจเกิดการพัฒนากิจกรรมจึงบรรลุเป้าหมาย

2. จากผลการวิจัย นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่าหลังเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านเรื่องนุสาภิเษกและคันฉ่อน สำหรับนักเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 2 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า อาจสืบเนื่องมาจากเนื้อหาภายในชุดฝึกทักษะการอ่านเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นความรู้ที่นักเรียนเคยคิดว่ายาก เนื่องจากชุดฝึกเป็นภาษาอาหรับ แต่แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนแบบเลือกตอบ และแบบฝึกหัดอ่านระหว่างเรียน คำสั่งและคำชี้แจง อธิบายเป็นภาษาไทย เป็นการให้ความรู้โดยการผสมผสานภาษาไทยกับอาหรับ กษพร ฤชา (2555) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีสอน อย่างไรก็ตาม สิ่งทีพึงปรารถนาของครู คือ การสอนนั้นจะต้องทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและสิ่งทีใช้สำหรับวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสิ่งหนึ่ง ก็คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้ง่ายขึ้น ผู้สอนจึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนา หรือคิดค้นหา นวัตกรรม เพื่อเป็นการเพิ่มเทคนิควิธีการสอน เพื่อทำให้การ

เรียนการสอนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ (อุมพร คาคการณ์ไกล, 2558) สิ่งสำคัญเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยตรงคือ คือการปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุดและการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนจึงสำเร็จผล

3. ความพึงพอใจในของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอัลกุรอานโดยใช้ โดยใช้ชุดฝึกการอ่าน พบว่า ระดับความพึงพอใจในของนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ พบว่า 5.00 ค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน ทักษะการอ่านปฏิบัติตามองค์ประกอบของชุดฝึกพร้อมกับชุดฝึกทักษะการอ่าน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านทักษะปฏิบัติ มีการให้เทคนิควิธีการฝึกปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ง่าย ใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะชุดฝึกทักษะการอ่านอัลกุรอานเบื้องต้น ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนตัวชุดฝึกและแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายในการทดลอง การปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง จึงเกิดความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย เพราะสื่อการเรียนการสอน มีอิทธิพลและสามารถที่จะจูงใจให้เกิดความพึงพอใจทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และอยากที่จะศึกษา ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อนักเรียนได้มากขึ้น ดังที่ Wolman (1973) ให้ความหมายความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก (Feeling) มีความสุขเมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (Goals) ความต้องการ (Wants) หรือแรงจูงใจ (Motivation) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญจพร เกื่อนกุล (2556) เรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะ วิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า ชุดฝึกทักษะวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการจัดกิจกรรมในการเรียนทำให้นักเรียนปฏิบัติด้วยความสนใจ สนุกสนานทำเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและประสบการณ์เพิ่มขึ้น เกิดการแสดงความคิดเห็นจากการแสดงความรู้สึกรัก และชอบใจของตนต่อสิ่งที่ทำกิจกรรมร่วมกันจากการอ่านฝึกทักษะหรือจากการดู การฟัง จึงเกิดความพึงพอใจ

สรุป

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทำให้การเรียนการสอนงายขึ้นเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะตามสาระการเรียนรู้อัลกุรอาน เนื่องจากมีการแนะนำในการนำไปปฏิบัติแต่ละครั้ง ทั้งยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกการอ่าน ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนต้องเตรียมตัวก่อนทำการสอน มีการวางแผนและศึกษาคู่มือการใช้ชุดฝึกอย่างละเอียด ครูควรศึกษา รูปแบบ ขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะให้เข้าใจก่อน

1.2 จากผลการวิจัย ครูคอยดูแล ช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาในการใช้แบบฝึกทักษะ จากนั้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 ควรทำแบบฝึกทักษะเสริม หรือกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่เก่ง และทำเสร็จก่อนเวลา

1.4 สามารถนำแบบฝึกทักษะการอ่านไปใช้ในการเรียนการสอน กรณีสอนซ่อมเสริมหรือเรียนนอกเวลาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาต่อในการทำชุดฝึกการอ่านอัลกุรอานในหุุ่มอื่น ๆ ที่เรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 2 ต้องเรียนเพื่อต่อเนื่องในชั้นเรียน

2.2 ควรมีการทำการวิจัยโดยใช้รูปแบบโครงการ/โครงงาน (PBL :Project-based Learning) สาระการเรียนรู้อัลกุรอานสำหรับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กขพร ฤาชา. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องพื้นฐานทางเรขาคณิต โดยใช้แบบฝึกทักษะและการเรียนปกติ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). บุรีรัมย์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546) คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

เกรียงไกร บุญเป้า. (2557). ผลการใช้ชุดฝึกทักษะเรื่องการประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. กรุงเทพฯ: บิสนิเนสตาร์แอนคี่.

ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย. (2557). พื้นฐานการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญนำ เกษี. (2556). รายงานการใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์. ชลบุรี: โรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์.
- ปัญญาพร เกื้อนกุล. (2556). การพัฒนาชุดฝึกทักษะวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. พิษณุโลก : อนุบาลพิษณุโลก.
- ผลการเรียนรู้ พุทธศักราช. (2564). รายวิชาอัลกุรอาน. นราธิวาส:โรงเรียนสัมพันธวิทยา
- อุมพร คาคาร์ณไกล. (2558). การออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานและองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 35(1): 1-31.
- อุไรรัตน์ ขามาเรียง. (2558). เอกสารประกอบการสอนรายวิชายุทธศาสตร์การสอนและการเรียนรู้อิสลามศึกษา. ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

อ้างอิงภาษาต่างประเทศ

- Wolman, Thomas E. (1973). *Education and Organizational Leadership in Elementary School*. Englewood Cliffs: New Jersey: Prentice Hall.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัลฟิกฮ์ เรื่องการถือศีลอด โดยใช้บทเรียน
คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Learning Achievement Development on al-Fiqh Subject Entitled Fasting through
Computer Assisted Instruction (CAI) for Primary School Students, Year 3

พะหมี ปูลา¹

Fahmee Pula¹

อับดุลรอแม สุหลง¹

Abdulramae Sulong¹

มุหัมมัดสุหัยมี เฮงยามา¹

Muhammadsuhaimi Hengyama¹

(Received: November 03, 2022; Revised: December 07, 2022; Accepted: December 27, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีกลุ่มตัวอย่าง คือ 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน ได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอด จำนวน 8 บทเรียน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การถือศีลอด เป็นแบบปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การถือศีลอด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t -test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอด เท่ากับ E1/E2 83.50/84.27 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์

¹สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

¹ Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author / Email : good.evil@gmail.com)

ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{X} = 25.28, S.D. = 1.61$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 10.28, S.D. = 2.24$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอดมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.10, S.D. = .49$) มีระดับความพึงพอใจระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, รายวิชาอัลฟิคุฮ์เรื่องการถือศีลอด, บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI), นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ABSTRACT

This research is quantitative research aimed 1) to study and find the effectiveness of computer-assisted instruction on fasting for primary school students, year 3 according to the 80/80 standard. 2) to develop learning achievements by using computer-assisted instruction lessons on fasting for primary school students, year 3 3) to study the students' satisfaction by computer-assisted instruction on fasting primary school students, year 3. The target population were 25 students which conducted with students in the second semester of the academic year 2021, obtained by selective method. The research tools consisted of 1) 8 computer-assisted instructions on fasting 2) an achievement test on fasting, which was multiple choice, with 4 choices, 30 items. 3) the satisfaction assessment form of students who studied with the learning activity plans on fasting was a 5-level, 10-item scale. The statistics used were mean, standard deviation, and t-test value. The results showed that; 1) The efficiency of the CAI lessons on fasting is equal to E1/E2 83.50/84.27. 2) The academic achievement of students who studied with computer-assisted instruction on the fasting had an average score of ($\bar{X} = 25.28, S.D. = 1.61$) higher than before ($\bar{X} = 10.28, S.D. = 2.24$) statistically significant at the .05 level. 3) The students' satisfaction with computer-assisted instruction on fasting had an average score of ($\bar{X} = 4.10, S.D. = .49$), with a high level of satisfaction.

Keywords: *Development of academic achievement, al-Fiqh Subject on Fasting, Computer Assisted Instruction (CAI), Primary School Students, Year 3*

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา จึงกำหนดให้มาตรา 22 ได้ระบุว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 24 ได้ระบุว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในการบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน ที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา อิสลาม สถานศึกษาจึงพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยคำนึงถึงความพร้อมด้าน ทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเป็น

สำคัญ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาจัดบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

จากข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่เปิดกว้างให้ผู้สอนได้พัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด การเรียนการสอนเป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกฝ่ายจะต้องทุ่มเทใช้พลังงานและพลังความคิดในการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาคน ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ชำนาญการ เป็นนักวิจัยและพัฒนา สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากการสอนของครูและการเรียนของนักเรียนมาปรับปรุงการสอนของตนเองและการเรียนของนักเรียนได้ และจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาอัลฟิคุฮ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561-2563 ของโรงเรียนบ้านอาตะบือระ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 69.75 ซึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 (รายงานฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านอาตะบือระ 2563) อีกทั้งการเรียนรายวิชาอัลฟิคุฮ์นั้น เป็นรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาและตรวจสอบหลักการ มาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการวินิจฉัยบทบัญญัติทางศาสนาว่าเป็นหลักการที่มีหลักฐานยืนยันความน่าเชื่อถือหรือไม่ ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนอย่างถูกต้องจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่จะสร้างความน่าสนใจ และสามารถให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองซ้ำ ๆ จนกว่าจะเข้าใจหรือจนกว่าจะสามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีหลากหลายวิธี เช่น การสร้างสื่อออนไลน์ใน Google classroom, โปรแกรม Kahoot, Live WorkSheet เป็นต้น ในแต่ละวิธีจะมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป เมื่อผู้วิจัยศึกษาถึงบริบทความพร้อมของผู้เรียนแล้ว พบว่า การสร้างสื่อแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของผู้เรียนมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สารการเรียนรู้อัลฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) ประกอบด้วยทั้งหมด 8 บทเรียน ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการถือศีลอด	จำนวน 2 ชั่วโมง
2. เงื่อนไขและประโยชน์ของการถือศีลอด	จำนวน 2 ชั่วโมง
3. หลักฐานจากอัลกุรอานและหลักฐานจากอัลหะดีษ	จำนวน 2 ชั่วโมง
4. มารยาทของผู้ถือศีลอดและสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย	จำนวน 2 ชั่วโมง
5. วิธีการถือศีลอดและคูอาละศีลอด	จำนวน 2 ชั่วโมง
6. คูอาเดือนถือศีลอด	จำนวน 1 ชั่วโมง
7. เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเดือนถือศีลอด	จำนวน 1 ชั่วโมง
8. ชีวิตมุสลิมหลังเดือนถือศีลอด	จำนวน 1 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การถือศีลอด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัย (Multiple Choices) เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การถือศีลอด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบถึงวิธีการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

3.2 ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมสภาพห้องเรียนเครื่องคอมพิวเตอร์และนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ก่อนทำการทดลองผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ซึ่งใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การถือศีลอด จำนวน 30 ข้อ

3.4 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 แผน เวลา 13 ชั่วโมง

3.5 หลังจากการทดลองสิ้นสุดทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ซึ่งใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การถือศีลอด จำนวน 30 ข้อ

3.6 วัดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 10 ข้อกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองหลังเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด โดยหาค่า IOC ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากง่าย และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน (E_1) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (E_2)

4.3 วิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดความพึงพอใจ และคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยหาค่า IOC

4.4 วิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนแบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ผู้วิจัยได้นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

กลุ่ม	จำนวน (คน)	กระบวนการเรียน			ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน		
		$\bar{x}$	A	E_1	$\bar{x}$	B	E_2
กลุ่มเป้าหมาย	25	33.40	40	83.50	25.28	30	84.27

จากตาราง 1 ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจากการใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จำนวน 25 คน พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน (E_1) มีค่าเท่ากับ 83.50 และค่าประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (E_2)

มีค่าเท่ากับ 84.27 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มาทำการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการหาผลของค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าค่าร้อยละ เพื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ

N =25			
บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	10.28	2.24	33.26*
หลังเรียน	25.28	1.61	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ เพื่อให้ นักเรียนประเมินความพึงพอใจเมื่อเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแล้ว ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน ปรากฏผลตามตารางที่ 3

ตาราง 3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. รูปแบบของบทเรียนน่าสนใจ ชัดเจน เหมาะสม	3.92	.81	มาก
2. เข้า-ออกบทเรียนได้สะดวก	4.12	.83	มาก
3. คำสั่ง และคำชี้แจงชัดเจน เข้าใจง่าย	4.16	.85	มาก
4. เนื้อหาบทเรียนมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน	4.24	.83	มาก
5. เทคนิคการนำเสนอภาพการ์ตูนเหมาะสมกับเนื้อหา	4.32	.69	มาก
6. เสียงบรรยายมีความชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหา	4.08	.81	มาก
7. บทเรียนทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดี	3.92	.86	มาก
8. นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	3.88	.93	มาก
9. นักเรียนพอใจในผลการเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพราะสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง	3.96	.79	มาก
10. ความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.36	.76	มาก
รวม	4.10	.49	มาก

จากตาราง 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ โดยนักเรียน จำนวน 25 คน ปรากฏผลว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .49 มีระดับความพึงพอใจระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เนื้อหาบทเรียนมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน การอธิบายเนื้อหาของบทเรียนมีความเหมาะสม บทเรียนทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดี นักเรียนพอใจในผลการเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพราะสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนมีอิสระในการคิด และตัดสินใจมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนชอบเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตลอดเวลาเฉลี่ย 4.10

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือเระ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือเระ ที่มีประสิทธิภาพ 83.50/84.27 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ คุณลักษณะของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเรื่องการถือศีลอด อีกทั้งมีแบบทดสอบระหว่างเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ตามความถนัดและความสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบรายบุคคล ในการเรียนรู้เนื้อหาผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนโดยตรงและทำแบบทดสอบระหว่างบทเรียนที่อยู่ท้ายเรื่องแต่ละเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สามารถจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุทธิพงศ์ เถื่อนอารีย์ (2561) ทำการศึกษาวิจัย การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.00/84.72 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับฉวีวัตร เขียวดี (2561) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยใช้การเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 81.00/85.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับปัทม กงประเสริฐ (2561) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง อาเซียนศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง อาเซียนศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 85.29/84.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนดังกล่าวมีการออกแบบส่วนนำของบทเรียน เนื้อหาบทเรียน การใช้ภาษา การออกแบบระบบการเรียนการสอน และ ส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย มีความถูกต้องตามหลักวิชาการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งมีภาพ กราฟฟิก เสียง และภาพเคลื่อนไหวสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียด ช่วยสื่อความเข้าใจจากนามธรรมเป็นรูปธรรมได้เป็นอย่างดี มีระบบการตอบสนองทันทีทันใด อีกทั้งนักเรียนยังสามารถเป็น

ผู้ควบคุมบทเรียนให้ดำเนินไปตามความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดการอยากเรียนรู้และมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากนิสกร แสงสว่าง (2557) ได้ให้ความหมายของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) หมายถึง การนำคอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือสร้างสื่อการเรียนการสอนทางคอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่งซึ่งใช้ความสามารถของคอมพิวเตอร์ในการนำเสนอสื่อประสมอันได้แก่ข้อความภาพนิ่งกราฟิกแผนภูมิกราฟวิทัศน์ภาพเคลื่อนไหวและเสียงเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนหรือองค์ความรู้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงในห้องเรียนมากที่สุดในโปรแกรมประกอบไปด้วยเนื้อหาวิชาแบบฝึกหัดแบบทดสอบ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญก็คือสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและ กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นตัวอย่างที่ดีของสื่อการศึกษาในลักษณะตัวต่อตัวซึ่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์หรือการโต้ตอบพร้อมทั้งการได้รับผลป้อนกลับ (Feedback) นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้เป็นอย่างดีรวมทั้งสามารถที่จะประเมินและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับณัฐกิตติ์ รัตนบรรยงค์ (2561) ทำการศึกษาวิจัย การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับศิริวรรณ แก้วเจริญ (2561) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับกิตติมา มากบำรุง (2561) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า จากการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้เป็นไปตามหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อย่างเป็นระบบ อีกทั้งแบบทดสอบที่สร้างขึ้นผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ และการทดลองใช้ตามกระบวนการวิจัย ส่งผล

ให้แบบทดสอบมีคุณภาพ นอกจากนี้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในแต่ละบทเรียนยังมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะและตรวจสอบความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถกลับไปศึกษาใหม่ได้หากยังไม่เข้าใจในบทเรียนนั้นๆ อีกทั้งสามารถทำแบบฝึก หรือ แบบฝึกปฏิบัติได้ใหม่จนกว่าจะพอใจ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการถือศีลอด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการถือศีลอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านอาตะบือระ ปรากฏผลว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เนื้อหาบทเรียนมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน การอธิบายเนื้อหาของบทเรียนมีความเหมาะสม บทเรียนทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดี นักเรียนพอใจในผลการเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพราะสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองนักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจมากขึ้นเมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนชอบเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตลอดเวลา ค่าเฉลี่ย 5.00 ซึ่งสอดคล้องกับมยุรี ปะวันนา (2554) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ บาร์ = 2.86, S.D.= 0.36) ซึ่งสอดคล้องกับชูชัยมี สาเล้ง (2557) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามลายูกลางชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามลายูกลางชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ซึ่งสอดคล้องกับตรีพัศ อรรถบุตร (2558) ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนสามารถศึกษได้ด้วยตนเองได้ง่าย มีบรรยากาศในการเรียนที่สนุกสนาน เนื่องจากในบทเรียนมีการนำเสนอด้วยภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว และตัวอักษรที่มีสีสันสวยงาม ประกอบกับการให้แรงเสริมระหว่างเรียนในการทำกิจกรรมท้ายบท นักเรียนรู้ผลการร่วมกิจกรรมทันที ทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนมีความกระตือรือร้น นอกจากนี้แล้วการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนยังตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ นักเรียนแต่ละคนจะเรียนช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพื้นฐานความสามารถของนักเรียนเอง ทำให้นักเรียนที่เรียนเก่งไม่ต้องรอ

เพื่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนไม่ต้องกังวลใจว่าจะเรียนไม่ทันเพื่อนและนักเรียนยังสามารถทบทวนบทเรียนได้ตามต้องการ

สรุป

จากการพัฒนาและการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอดสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง การถือศีลอด เท่ากับ E1/E2 83.50/84.27

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอด มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{X} = 25.28, S.D. = 1.61$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 10.28, S.D. = 2.24$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การถือศีลอดมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.10, S.D. = .49$) มีระดับความพึงพอใจระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนอย่างละเอียด เพื่อให้มีความเข้าใจขั้นตอนอย่างลึกซึ้ง จึงสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิคุ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถนำไปใช้สอนร่วมกับการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ จะทำให้การจัดการเรียนสอนมีความหลากหลายมากขึ้น

1.3 การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรายวิชา อัลฟิคุ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนที่ให้ความสนใจ

1.4 การจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลฟิคุ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผู้สอนควรให้เวลากับผู้เรียนได้ซักถามและแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มเพื่อน หรือผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

1.5 ผู้สอนควรแจ้งคะแนนความก้าวหน้าของผู้เรียนทราบก่อนทำการสอนครั้งต่อไป เพื่อเป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนมุ่งมั่นในการเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสนับสนุนการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ในสาระการเรียนรู้รายวิชาอัลฟิกฮ์ ในระดับชั้นอื่นๆ และในเนื้อหาเรื่องอื่นๆ ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในรายวิชาอื่นๆ เพื่อใช้เป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนได้หลากหลายวิชา เช่น รายวิชาอัลอคลาก อัดตารีค อัลกุรอาน ภาษามลายู ฯลฯ

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับวิธีการสอนแบบอื่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติมา มากบำรุง. (2561). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ชูชัยมี สาเล้ง. (2557). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามลายูกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. ค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านอาตะบือระ. (2563). *แบบประเมิน SAR โรงเรียนบ้านอาตะบือระ. ปีการศึกษา 2563*. โรงเรียนบ้านอาตะบือระ. บาเจาะ นราธิวาส.

ณัฐกิตติ์ รัตนบรรยงค์. (2561). *การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ณัฐวัตร เจียวดี. (2561). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยใช้การเรียนรู้แบบ4MATร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ตรีทัต อรรถบุตร. (2558). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นิตากร แสงสว่าง. (2557). ผลการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาอังกฤษที่เน้นนิทานคุณธรรมเพื่อ
ส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและความตระหนักรู้ด้านคุณธรรม สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. โรงเรียนสกลวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. นครปฐม: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทม์ คงประเสริฐ. (2561). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องอาเซียนศึกษาสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ
สอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- มยุรี ปะวันนา. (2554). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3. ค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิริวรรณ แก้วเจริญ. (2561). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง
คำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทธิพงษ์ เพื่อนอารีย์. (2561). การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์
สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษาศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม
(ตาดิกา) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

Parents' Satisfaction with Teaching and Learning Processes in the Situation of the
Coronavirus Disease 2019 Pandemic: A Case Study of the Islamic Studies
Demonstration Center (Tadika), Princess of Naradhiwas University

มีรวานี ยูโซ๊ะ¹

Mirwanee Yusof¹

กูอับลมุฮัมหมัด ยูโซ๊ะ²

Ku Abdulmuhaimin Yusof²

(Received: November 07, 2022; Revised: December 20, 2022; Accepted: December 27, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน และเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามความสัมพันธ์กับนักเรียน และระดับชั้นปีของนักเรียน 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ต่อไป กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 86 คน และบุคลากรของศูนย์สาธิตฯ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำไปแสดงผลเชิงร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ได้แก่ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/บุคลากรของศูนย์ฯ ด้านการดูแลนักเรียนและการบริหารจัดการในภาพรวม ด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้าน

1 ศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

1 The Islamic Studies Demonstration Center (Tadika), Princess of Naradhiwas University

2 สาขาวิชาอิสลามศึกษา สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

2 Department of Islamic Studies, Academy of Islamic and Arabic Studies, Princess of Naradhiwas University (Corresponding author /

Email: Muhaimin.y@pnu.ac.th)

ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค และด้านรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ เรียงตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน และด้านระดับชั้นปีของนักเรียนพบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองจำแนกทั้ง 2 ด้าน โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 นี้ ทางศูนย์สาธิตฯ ได้มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนเป็น 2 ช่วงตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ โดยในช่วงแรกที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ยังไม่รุนแรงมากนัก ทางศูนย์สาธิตฯ มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ โดยมีการเตรียมความพร้อมด้านการดูแลความปลอดภัยของนักเรียน และการป้องกันโรคโควิด-19 อย่างเข้มงวด ส่วนในช่วงที่ 2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในพื้นที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทางศูนย์สาธิตฯ ได้จัดการเรียนการสอนแบบ On hand และ On line โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการเข้าถึงระบบการเรียนการสอน 3) ปัญหาส่วนใหญ่ที่ประสบเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ได้แก่ ปัญหาด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน เช่น การบริหารจัดการเวลาและความรับผิดชอบตนเองของนักเรียน และปัญหาด้านครอบครัว ที่ทำให้นักเรียนบางส่วนต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัวขณะอยู่บ้านไปพร้อมๆ กับการเรียน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์, การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19

ABSTRACT

This research is survey research aimed 1) to study the satisfaction of parents towards the teaching and learning process and compare the satisfaction classified by relationship with students and grade level of students. 2) to study the teaching and learning model of the demonstration center in the situation of the corona virus 2019 (COVID-1) pandemic. 3) to study problems encountered in teaching and learning management to be a guideline for further development of the teaching and learning process of the demonstration center. The sample of this research are student's parents 86 people and 7 personnel of the demonstration center. The research tool was a questionnaire, and group conversation recordings. The data obtained from the analysis were used to show percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA and content analysis. The research results were found as follows, 1) The level of parental satisfaction with the teaching and learning process, overall it's good, including the characteristics of the center's teachers/staff. Student care and overall management changes in learners observed by parents in teaching and learning Ability to convey content and techniques and online teaching and learning formats Sort by order Comparative results of parental satisfaction with the teaching and learning process Based

on personal status in relation to students and grade levels, parental satisfaction was classified in both areas, with no statistically significant differences overall at .05 level. 2) The situation of the COVID-19 pandemic, the demonstration center has formatted the course into 2 phases according to the severity of the situation. The demonstration center offers classes in the classroom as usual. In the second phase, the situation of covid-19 outbreak in the area has intensified. The demonstration center has organized on-hand and on-line instruction using the LINE application to access the teaching and learning system. 3) The majority of problems encountered during online instruction were electronics, internet signals, etc. Student behavioral issues, such as time management and student self-responsibility, and family issues, have forced some students to work to ease the burden of their families while staying at home while studying.

Keywords: *satisfaction, online teaching management, COVID-19 pandemic*

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) หรือ โรคโควิด-19 นับว่าเป็นหนึ่งเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบนโลกที่ส่งผลกระทบต่อประชากรโลก เป็นวงกว้าง ทำให้ระบบสาธารณสุขในประเทศต่างๆ เกิดสถานะที่ไม่สามารถรองรับผู้ป่วยทั้งหมดได้ จึงพบผู้ที่ติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของทุกคน และสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลรวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาด้วยเช่นกัน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก จึงมีความเสี่ยงสูงที่สถานศึกษาอาจกลายเป็นสถานที่ที่ง่ายต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กๆ ที่ยังไม่รู้จักการป้องกันตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโควิด-19 ดีพอ ซึ่งหากมีการระบาดในกลุ่มเด็กๆ ขึ้นก็จะมีผลกระทบในสังคมหรือผู้ใกล้ชิด เช่น ครู พ่อแม่ ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่อาจติดเชื้อจากเด็กๆ ต่อเนื่องไป

จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วที่สุด จึงได้ออกคำสั่งให้ปิดสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2563 เรื่อง ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป โดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ปรับการเรียนการสอนเป็นทางออนไลน์แทน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นอีกหนึ่งสถานศึกษาที่สอนศาสนาอิสลามเบื้องต้นแก่เยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลาม อายุระหว่าง 6-12 ปีในวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งผู้เรียนเป็นนักเรียนที่เรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนราธิวาส ศูนย์สาธิตฯ ถือเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเบื้องต้น (ตาดิกา) ระดับแนวหน้าของจังหวัดนราธิวาส ซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนทั้งหมดในปีการศึกษา 2564 จำนวน 109 คน (งานทะเบียนศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) มัสยิดมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 2564) ผลจากคำสั่งปิดสถานศึกษาอย่างกะทันหัน และตระหนักถึงการป้องกันการแพร่ระบาดของมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) (กรมควบคุมโรค, 2563) ทางศูนย์สาธิตฯ จึงต้องเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้เรียนให้เข้มงวดมากขึ้น และจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างเร่งด่วนเพื่อลดการรวมกลุ่มและการเผชิญหน้ากันระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลให้ครูและนักเรียนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากเดิมที่ต้องมีการเรียนภายในห้อง และมีการเผชิญหน้าโดยตรง เป็นการเรียนการสอนแบบอื่นแทนเพื่อลดการเผชิญหน้า เป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างลำบาก เนื่องจากการปรับรูปแบบการเรียนการสอนอย่างกะทันหันและยังส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนต้องประสบปัญหาทางด้านความไม่พร้อมในการปรับตัวเพื่อรับกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นอกจากนั้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนอย่างกะทันหันไม่ได้มีผลกระทบกับตัวผู้เรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองของนักเรียนอีกด้วย เนื่องจากนักเรียนของศูนย์สาธิตฯ เป็นเยาวชนรุ่นเล็กที่ยังต้องอยู่ภายใต้การดูแลและต้องได้รับการชี้แนะจากผู้ปกครองในทุกๆ ด้าน รวมถึงด้านการเข้าถึงการเรียนรู้ในสาระวิชาต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ ทางผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามความสัมพันธ์กับนักเรียน และระดับชั้นปีของนักเรียน นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังเน้นการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตลอดจนศึกษาปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน และเปรียบเทียบความพึงพอใจจำแนกตามความสัมพันธ์กับนักเรียน และระดับชั้นปีของนักเรียน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
3. เพื่อศึกษาปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากร และกลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ ณ ศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) ประจำมัสยิดมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ในปีการศึกษา 2564 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ ณ ศูนย์สาธิตฯ จำนวน 86 คน และบุคลากรของศูนย์สาธิตฯ จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีการกำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและประเมินความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านที่จะทำการศึกษาโดยตรง จำนวน 3 ท่าน และผู้วิจัยได้ทำการนำคำถามที่ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) จำนวน 25 ชุด โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) (Churchill, G.A., 1999) ปรากฏผลได้ค่า 0.823 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นเกิน 0.80 ถือว่าเป็นคำถามที่ยอมรับได้ (George, D. and Mallery, P., 2003)

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ความสัมพันธ์กับนักเรียน และระดับชั้นปีของนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอน (2) ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค (3) ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/ บุคลากรของศูนย์

สาขาฯ (4) ด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น) (5) ด้านการดูแลนักเรียน และการบริหารจัดการในภาพรวม และ (6) ด้านการเรียนการสอนออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ Google form และส่งให้ผู้ปกครองในแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนตาดีกา ซึ่งได้รับการตอบกลับมาเป็นจำนวน 86 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนผู้ปกครองทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

น้อย/ ควรปรับปรุง	= 1
พอใช้	= 2
ปานกลาง	= 3
ดี	= 4
ดีมาก	= 5

โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>		<u>ระดับความพึงพอใจ/ ความคิดเห็น</u>
4.50 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ระดับที่ดีมาก
3.50 – 4.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ระดับที่ดี
2.50 – 3.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้
1.00 – 1.49	หมายถึง	อยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย/ ควรปรับปรุง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาขาฯ

2.2 จัดการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มแบบกลุ่มเดี่ยว (Single focus group) (Nyumba,T.O., Wilson K.,Derrick, C. J. & Mukherjee N., 2018) โดยใช้รูปแบบการสนทนาแบบไม่เคร่งครัด และไม่มีโครงสร้างคำถามที่แน่นอนตายตัว และเป็นการสนทนาอภิปรายโต้ตอบอย่างอิสระระหว่างสมาชิกในกลุ่มตามประเด็นที่กำหนด โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารภายในกลุ่ม และผู้วิจัยจะมีบทบาทในการเอื้ออำนวย (facilitator) หรือมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการ (moderator) ให้เกิดการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมสนทนา (เก็จนก เอื้อวงศ์, 2562) ในเรื่องสภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรของศูนย์สาขาฯ จำนวน 7 คน ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาบันทึกลงในโปรแกรม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 การคำนวณหาข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 การคำนวณหาข้อมูลความพึงพอใจของผู้ปกครองของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ จำแนกตามสถานภาพด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน และด้านระดับชั้นปีของนักเรียน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -Way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร (Chua Yan Piaw, 2011)

3.4 การคำนวณหาข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของผู้ปกครองจากแบบสอบถามตอนที่ 3 ที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นความเรียง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการถอดเสียงบันทึกการสนทนาให้เป็นข้อความ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำมาเขียนสรุปเป็นความเรียงตามประเด็นที่ต้องการศึกษา (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ ความสัมพันธ์กับนักเรียน และ ระดับชั้นปีของนักเรียน

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	26	30.2
หญิง	60	69.8
รวม	86	100
ความสัมพันธ์กับนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
บิดา	15	17.4
มารดา	69	80.2
ปู่ย่า หรือ ตายาย	1	1.2
พี่หรือน้อง	0	0
อื่นๆ	1	1.2
รวม	86	100
ระดับชั้นปีของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นเตรียมตติศกา	17	19.8
ชั้นปีที่ 1	21	24.4
ชั้นปีที่ 2	8	9.3
ชั้นปีที่ 3	8	9.3
ชั้นปีที่ 4	16	18.6
ชั้นปีที่ 5	9	10.5
ชั้นปีที่ 6	7	8.1
รวม	86	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.8 และ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 30.2 ส่วนใหญ่เป็นมารดาของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 80.2 รองลงมาเป็นบิดา คิดเป็นร้อยละ 17.4 และปู่ย่าหรือตายาย คิดเป็นร้อยละ 1.2 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของ นักเรียนชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 24.4 รองลงมาเป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นเตรียม คิดเป็นร้อยละ 19.8 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.6 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 10.5 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 8.1 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 คิดเป็น ร้อยละ 9.3 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) ประจำมัธยมศึกษาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ตารางที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายด้านและภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการจัดการเรียนการสอน		
1. แบบเรียนและสื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและทันสมัย	4.20	0.57
2. ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนต่อวัน (07.30 น.-13.10 น.) มีความเหมาะสม	4.23	0.68
3. กระบวนการเรียนการสอนมีความก้าวหน้าและทันต่อเหตุการณ์	4.29	0.59
4. สรุปบทเรียน เนื้อหาได้ถูกต้อง และง่ายต่อการเข้าใจ	4.22	0.56
ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค		
1. วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ	4.17	0.56
2. วิธีการถ่ายทอดความรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชา	4.26	0.60
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.29	0.65
4. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสุข	4.16	0.59
ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/ บุคลากรของศูนย์สาธิตฯ		
1. มีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาที่เหมาะสม	4.45	0.55
2. มีความเป็นกันเองและให้ความเอาใจใส่ต่อนักเรียน	4.44	0.55
3. มีคุณวุฒิและความรู้ความสามารถที่เหมาะสม	4.40	0.52
3. การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองเป็นอย่างดี	4.31	0.64
ด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น		
1. มีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.01	0.66
2. มีกิริยามารยาทที่ดีและกล้าแสดงออก	4.14	0.65
3. มีความฝึกฝนและเพียรพยายามในการอ่านเขียนเรียนรู้	4.01	0.69
4. มีความพยายามในการปฏิบัติ ถ่ายทอด และสื่อสารสิ่งที่ได้เรียนรู้	4.02	0.70
ด้านการดูแลนักเรียน และการบริหารจัดการในภาพรวม		
1. การแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์สาธิตฯ กับผู้ปกครองผ่านทางนักเรียนและระบบกลุ่มไลน์	4.36	0.59

2. การประกาศ/แจ้งระเบียบต่างๆ ของทางศูนย์สาธิตฯ แก่ผู้ปกครองอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง และทันเวลา	4.40	0.60
3. การอำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครองที่มาติดต่อกับทางศูนย์สาธิตฯ	4.28	0.68
4. การติดต่อประสานงานกับนักเรียนและผู้ปกครองด้วยความเป็นกันเอง	4.29	0.65
ด้านการเรียนการสอนออนไลน์		
1. ความเหมาะสมของจำนวนวิชาและเวลาที่ใช้ในการเรียนออนไลน์	4.13	0.73
2. ความสะดวกและคล่องตัวด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์	3.97	0.83
3. ความน่าสนใจ และเข้าใจง่ายของเนื้อหาบทเรียนออนไลน์	4.06	0.73
4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนการสอนออนไลน์	4.09	0.76
5. ความสะดวกในการเข้าถึง/ใช้งาน โปรแกรมที่ใช้ในการเรียนการสอน	4.10	0.75
6. ความเหมาะสมของการบ้านและใบงานที่มอบหมายในช่วงเรียนออนไลน์	4.03	0.76
รวม	4.26	0.49

จากตารางที่ 2 แสดงว่าระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในทุกด้านอยู่ในระดับที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.97 – 4.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจในด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/บุคลากรของศูนย์สาธิตฯ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.40 รองลงมาคือด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น และด้านการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งทั้งสองด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.33 ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค และด้านการดูแลผู้เรียน และการบริหารจัดการในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.24 4.22 และ 4.06 เรียงตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ จำแนกตามสถานภาพด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนและระดับชั้นปีของนักเรียน

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ จำแนกตามสถานภาพด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ จำแนกตามสถานภาพด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน

ความพึงพอใจ		df	SS	MS	F	P
ด้านการจัดการเรียนการสอน	Between Groups	3	0.33	0.11	0.48	0.70
	Within Groups	82	18.96	0.23		
ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค	Between Groups	3	0.34	0.11	0.39	0.77
	Within Groups	82	23.59	0.29		
ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/บุคลากรของศูนย์สาธิตฯ	Between Groups	3	0.29	0.10	0.37	0.77
	Within Groups	82	21.00	0.26		
ด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น	Between Groups	3	1.59	0.25	0.74	0.53
	Within Groups	82	38.76	0.34		
ด้านการดูแลนักเรียน และการบริหารจัดการในภาพรวม	Between Groups	3	0.76	0.25	0.74	0.53
	Within Groups	82	28.17	0.34		
ด้านการเรียนการสอนออนไลน์	Between Groups	3	1.59	0.53	1.12	0.35
	Within Groups	82	38.76	0.47		
รวมทุกด้าน	Between Groups	3	0.34	0.11	0.46	0.71
	Within Groups	82	20.33	0.25		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความพึงพอใจในทุกๆด้าน จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มผู้ปกครองที่มีความสัมพันธ์กับนักเรียนด้วยสถานะต่างๆ มีความพึงพอใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ จำแนกตามสถานภาพด้านระดับชั้นปีของนักเรียน

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ จำแนกตามสถานภาพด้านระดับชั้นปีของนักเรียน

ความพึงพอใจ		df	SS	MS	F	P
ด้านการจัดการเรียนการสอน	Between Groups	6	0.58	0.10	0.41	0.87
	Within Groups	79	18.71	0.24		
ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค	Between Groups	6	2.09	0.35	1.26	0.29
	Within Groups	79	21.84	0.28		

ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/	Between Groups	6	1.99	0.33	1.36	0.24
บุคลากรของศูนย์สาธิตฯ	Within Groups	79	19.29	0.24		
ด้านความเปลี่ยนแปลงของ	Between Groups	6	3.13	0.52	1.60	0.16
นักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น	Within Groups	79	25.80	0.33		
ด้านการดูแลนักเรียน และการ	Between Groups	6	3.13	0.52	1.60	0.16
บริหารจัดการในภาพรวม	Within Groups	79	25.80	0.33		
ด้านการเรียนการสอนออนไลน์	Between Groups	6	3.53	0.59	1.26	0.28
	Within Groups	79	36.81	0.47		
รวมทุกด้าน	Between Groups	6	1.73	0.29	1.20	0.31
	Within Groups	79	18.94	0.24		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความพึงพอใจในทุกๆ ด้าน จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนทุกชั้นปี มีความพึงพอใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการสนทนากลุ่ม

จากการจัดกลุ่มสนทนากับบุคลากรของศูนย์สาธิตฯ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่พบในการจัดการเรียนการสอน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 2 ช่วง คือ

1.1 การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ (ในช่วงที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ยังไม่รุนแรง) ภายใต้มาตรการการดูแลความปลอดภัยจากเชื้อโรคอย่างเข้มงวด ทางศูนย์สาธิตฯ มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่เวลา 7.30 น. – 13.00 น. สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย สาระอิสลามศึกษาระดับพื้นฐาน 9 สาระ คือ สาระอัลกุรอาน อัลหะดีษ หลักศรัทธา จริยธรรม ศาสนบัญญัติ ศาสนประวัติ ภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาอังกฤษ ทุกสาระมีแบบเรียนประกอบ และผู้เรียนทุกคนมีแบบเรียนเป็นของตนเอง โดยจัดการเรียนการสอน 5 ชั่วโมง/วัน ใช้เวลา 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ และจัดให้มีการสอบวัดผลและประเมินผลนักเรียนเมื่อสิ้นภาคเรียนทั้งภาคต้นและภาคปลาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน ประกอบด้วย

(1) เวลา 07.30 น – 08.00 น. กิจกรรมเช้าก่อนเข้าคาบเรียน ได้แก่ การอ่านกิริอะฮ์

(2) เวลา 08.00 น.– 08.30 น. จัดให้ผู้เรียนละหมาดสุนัตญูฮาร่วมกัน และนาสีฮัต โดยผู้สอนและนักเรียน

(3) เวลา 08.30 น.– 12.10 น. จัดการเรียนการสอนสาระวิชาต่างๆ ตามตารางเรียน

(4) เวลา 12.10 น.– 13.00 น. นักเรียนอาบนํ้าละหมาด และหมาดซุฮราร่วมกัน อ่านดุอาอ์หลังละหมาด

(5) เวลา 13.00 น. ผู้ปกครองรับนักเรียนกลับบ้าน

** ศูนย์สาธิตฯ จัดเลี้ยงอาหารเบรกแก่นักเรียน เวลา 09.50 น. -10.10 น.

** ศูนย์สาธิตฯ จัดตารางเรียนให้มีคาบกิจกรรมพัฒนานักเรียน สัปดาห์ละ 1 คาบ แก่ทุกชั้นเรียน เพื่อฝึกปฏิบัติและพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การฝึกอาบนํ้าละหมาด ฝึกละหมาด ฝึกท่องจำอัลกุรอาน ฝึกอาซาน อิกอมะฮ์ ฝึกเป็นอิมามนํ้าละหมาด และทักษะพื้นฐานการใช้งานคอมพิวเตอร์

** มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเรียนการสอน และแก้ไขปัญหาต่างๆ (ถ้ามี) ในวันเสาร์ของทุกสัปดาห์ และกรณีพบปัญหาของนักเรียนที่อาจต้องแก้ไขเร่งด่วน ศูนย์สาธิตฯ จะประสานกับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทันที

** ศูนย์สาธิตฯ จัดให้มีกลุ่มไลน์ผู้ปกครองนักเรียนตาดิกา มนร. เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อประสาน แจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ และแจ้งเตือนเรื่องต่างๆ เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลอย่างทันทั่วถึง

** ศูนย์สาธิตฯ จัดให้มีกลุ่มไลน์ PNU Tadika เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครองในการแจ้งลาเรียนลงแบบฟอร์มออนไลน์ และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมติดตามดูแลบุตรหลานในเรื่องการเรียนรู้ การท่องจำบทดุอาอ์ และท่องจำอัลกุรอานพร้อมความหมาย ตามที่ศูนย์สาธิตฯ กำหนด

1.2 การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล

เนื่องด้วยมติที่ประชุม ศบค. นราธิวาส ไม่อนุญาตให้สถานศึกษาในจังหวัดนราธิวาส เปิดการเรียนการสอนแบบ On site (เรียนในห้องเรียนตามปกติ) ได้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทางศูนย์สาธิตฯ ได้จัดการเรียนการสอนแบบ On hand และ On line โดยมีการจัดการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์ดังนี้

(1) การเรียนการสอนแบบ On hand คือ ให้นักเรียนเรียนที่บ้านโดยหนังสือ แบบฝึกหัด และใบงานที่ทางศูนย์สาธิตฯ กำหนดให้

(2) การเรียนการสอนแบบ On line คือ ให้นักเรียนเรียนที่บ้าน โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนการเรียนออนไลน์นี้ ทางศูนย์สาธิตฯ ได้กำหนดให้เรียนเฉพาะวิชาหลักๆ เท่านั้น คือ อัลกุรอาน อัลหะดีษ จริยธรรม หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ และศาสนประวัติ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อต้องอยู่กับหน้าจอเป็นเวลานาน

การเรียนอัลกุรอานออนไลน์ เป็นการเรียนการสอนรายบุคคล (แบบตัวต่อตัว) โดยผู้สอนจะเป็นฝ่ายวิดีโอคอลเข้าไลน์ผู้ปกครองของนักเรียนทีละคนตามเวลาที่ทางศูนย์สาธิตฯ กำหนดให้ ในส่วน

รายวิชาอื่นๆ ก็จะเป็นการเรียนรายวิชาหลัก คือ วิชาอัลหะดีษ จริยธรรม หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ และศาสนประวัติ เป็นการเรียนการสอนเป็นกลุ่มห้อง โดยผู้สอนจะวิดีโอคอลเข้าไลน์กลุ่มห้อง ตามตารางเรียนที่กำหนดให้ โดยเริ่มเรียนเวลา 9.00 น. ใช้เวลาเรียนวันละ 2 คาบ คาบละ 40 นาที (มีการพักเบรกระหว่างคาบ 20 นาที) ส่วนวิชาที่นอกเหนือจากรายวิชาหลักข้างต้น ได้แก่ วิชาภาษามลายู ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษ ทางศูนย์สาธิตฯ จะทำการสรุปบทเรียนเป็นรูปภาพ มายแมป หรืออื่นๆ ที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายที่สุด โดยจะส่งบทสรุปที่ละบทไปยังไลน์กลุ่มห้องหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนวิชาออนไลน์ในแต่ละวัน

2. ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่พบในการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2.1 ครูผู้สอนทุกชั้นปี พบว่าปัญหาส่วนมาก คือ อุปสรรคสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ นักเรียนบางส่วนยังขาดอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตที่จำเป็นต่อการเรียน ซึ่งการจัดหาให้มีสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่นักเรียนและผู้ปกครองต้องแบกรับมากขึ้น

2.2 ผู้ปกครองของนักเรียนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในระบบการเรียนแบบใหม่ที่ทางศูนย์สาธิตฯ ดำเนินการ จึงส่งผลให้นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเข้าเรียนได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทั้งผู้ปกครองและนักเรียนเองยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเชื่อมต่อเข้าระบบการเรียนออนไลน์ได้

2.3 นักเรียนบางคนยังมีภาระงานบางส่วนต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัว ขณะอยู่บ้านไปพร้อมกับเรียนออนไลน์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเรียนได้อย่างเต็มที่

2.4 จำนวนผู้สอนยังไม่เพียงพอ เนื่องจากมีการเพิ่มจำนวนชั้นเรียนจากเดิม 6 ชั้นเรียน เป็น 7 ชั้นเรียน คือ ชั้นเตรียมตาดิคา และ ชั้นปีที่ 1 - ชั้นปีที่ 6 จึงควรมีการเปิดรับสมัครครูผู้สอนเพิ่มอีก 1 คน

2.5 นักเรียนของศูนย์สาธิตฯ โดยภาพรวม ยังขาดความตระหนักเรื่องวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความตรงต่อเวลา ควรมีกิจกรรมเสริมสร้างวินัย และมีการสอดแทรก บูรณาการเรื่องคุณธรรมจริยธรรมลงในสาระวิชาต่างๆ อย่างเป็นระบบ

2.6 ผู้บริหาร และผู้สอนของศูนย์สาธิตฯ ยังขาดประสบการณ์ และองค์ความรู้ที่จำเป็นด้านการบริหารจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดกิจกรรมและการจัดทำสื่อการสอนที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ จึงควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้บริหาร และผู้สอนของศูนย์สาธิตฯ ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านอื่นๆ โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก และเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้บริหารของศูนย์สาธิตฯ ได้ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำมาปรับใช้จัดประชุมหารือร่วมกับคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถทำการสอนและถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง 6 ด้านได้แก่ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอน (2) ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค (3) ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/ บุคลากรของศูนย์สาธิตฯ (4) ด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น (5) ด้านการดูแลนักเรียน และการบริหารจัดการในภาพรวม และ (6) ด้านการเรียนการสอนออนไลน์ พบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน และด้านระดับชั้นปีของนักเรียนพบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ศูนย์สาธิตฯ เป็นศูนย์การศึกษาอิสลามที่มีคุณภาพอันดับต้นๆของจังหวัดนราธิวาส และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งมีคณะผู้บริหารที่จบการศึกษาในระดับสูงจากหลากหลายสาขาทางศาสนาอิสลาม ส่งผลให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อตัวนักเรียนได้จริง อีกทั้งยังมีการกำหนดปรัชญา พันธกิจ ตลอดจนคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ไว้อย่างชัดเจน ต้องมีการวัดประเมินผล และศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในตัวนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลรายงานให้กับมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ทุกหนึ่งปีการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจและไว้วางใจในคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนตลอดจนระบบการดำเนินงานของศูนย์สาธิตฯ ในทุกๆ ด้าน

2. การดำเนินการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ในช่วงเริ่มแรกของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทางศูนย์สาธิตฯ จะยังคงดำเนินการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ โดยกำหนดให้อยู่ภายใต้มาตรการการดูแลความปลอดภัยจากเชื้อโรคดังกล่าวอย่างเข้มงวด และจะมีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบทางไกล ในช่วงที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทวีความรุนแรงขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้ง 2 รูปแบบ ทั้งแบบเรียนในห้องเรียนตามปกติ และการเรียนการสอนแบบทางไกล ได้รับผลตอบรับจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบใหม่สำหรับผู้ปกครองและนักเรียน แต่ผู้ปกครองก็พร้อมที่จะเรียนรู้ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนให้สามารถเข้าเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของเมธาสิทธิ์ ชัยรัตนศรีสกุล และคณะ (2563) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมในระดับปานกลาง และมีความเห็นว่าการเรียนในห้องเรียนดีกว่าการเรียนทางไกล ทั้งด้านคุณภาพการเรียนการสอนและด้านสมรรถนะพื้นฐานและจริยธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า สื่

สังคมออนไลน์ เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตลอดจนแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มีในปัจจุบันมีความทันสมัย และสามารถตอบโจทย์สถานการณ์ยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้สิ่งต่างๆผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างชัดเจนและแม่นยำเทียบเท่ากับการเข้าเรียนในห้องเรียนโดยตรง ทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนศูนย์สาธิตฯ มีความพึงพอใจกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เนื่องจากนักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน เฉกเช่นได้สัมผัสการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ

3. ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของนักเรียนบางคนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนักเรียนและครูผู้สอนเองบางส่วนยังขาดอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตที่จำเป็นต่อการเรียน และยังมีผู้ปกครองของนักเรียนบางส่วน ขาดความรู้ความเข้าใจในการเชื่อมต่อเข้าระบบการเรียนออนไลน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนริชา ทองหัตถา (2564) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนการสอนทางไกล คือ ปัญหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนบางคนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ นักเรียนบางส่วนยังขาดอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตที่จำเป็นต่อการเรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดเตรียมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์และการพัฒนาระบบเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและทั่วถึง เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ก็จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดความตระหนักเรื่องวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความตรงต่อเวลาของผู้เรียน รวมทั้งปัญหาด้านครอบครัว ที่ทำให้นักเรียนบางส่วนต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัวขณะอยู่บ้านไปพร้อมๆกับการเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนเวลาเรียนของลูกๆ อย่างเต็มที่ ควรหลีกเลี่ยงการให้นักเรียนทำกิจกรรมอื่นในเวลาเรียนจนทำให้เสียการเรียน

4. ผลการวิจัยยังพบว่าทางศูนย์สาธิตฯ มีจำนวนผู้สอนยังไม่เพียงพอ เนื่องจากมีการเพิ่มจำนวนชั้นเรียนจากเดิม 6 ชั้นเรียน เป็น 7 ชั้นเรียน คือ ชั้นเตรียมดาศึกา และ ชั้นปีที่ 1 - ชั้นปีที่ 6 จึงควรมีการเปิดรับสมัครครูผู้สอนเพิ่มอีก 1 คน อีกทั้งยังพบอีกว่า ผู้บริหาร และผู้สอนของศูนย์สาธิตฯ เอง ยังขาดประสบการณ์ และองค์ความรู้ที่จำเป็นด้านการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดกิจกรรมและการจัดทำสื่อการสอนที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ เนื่องจากศูนย์สาธิตฯ เป็นเพียงสถานศึกษาขนาดเล็กที่ให้ความรู้ศาสนาอิสลามเบื้องต้นเท่านั้น จึงควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้บริหาร และผู้สอนของศูนย์สาธิตฯ ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถทำการสอนและถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากผลการวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานในทุกๆด้านของศูนย์สาธิตฯ เป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครองเป็นอย่างดี แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องดำเนินการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง คือการเรียน

การสอนแบบออนไลน์ ซึ่งต้องพึ่งพาอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีหรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักเรียนบางคนยังขาดแคลนอุปกรณ์ในส่วนนี้ ทำให้ประสบปัญหาไม่สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนออนไลน์ได้ หรือบางคนก็เข้าเรียนได้อย่างไม่เต็มที่ ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดเตรียมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์และการพัฒนาระบบเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็วและให้ทั่วถึง เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีความสถานะเป็นมารดาของนักเรียน และส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นปีที่ 1
2. ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์สาธิตฯ ในทุกด้านอยู่ในระดับที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.97 – 4.45 เมื่อจำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน/บุคลากรของศูนย์สาธิตฯ มากที่สุด รองลงมาคือด้านความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่ผู้ปกครองสังเกตเห็น และด้านการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคนิค และด้านการดูแลนักเรียนและการบริหารจัดการในภาพรวม เรียงตามลำดับ
3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน และด้านระดับชั้นปีของนักเรียน พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองในทุกๆ ด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 นี้ ทางศูนย์สาธิตฯ ได้มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนเป็น 2 ช่วงตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ โดยในช่วงแรกที่ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ยังไม่รุนแรงมากนัก ทางศูนย์สาธิตฯ มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ โดยมีการเตรียมความพร้อมด้านการดูแลความปลอดภัยของนักเรียน และการป้องกันโรคโควิด-19 อย่างเข้มงวด ส่วนในช่วงที่ 2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ในพื้นที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทางศูนย์สาธิตฯ ได้จัดการเรียนการสอนแบบ On hand และ On line โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการเข้าถึงระบบการเรียนการสอน
5. ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน ของศูนย์สาธิตฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ ปัญหาด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ปัญหา

ด้านพฤติกรรมของนักเรียน เช่น การบริหารจัดการเวลาและความรับผิดชอบต่อนตนเองของนักเรียน และปัญหาด้านครอบครัว ที่ทำให้นักเรียนบางคนต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัวขณะอยู่บ้านไปพร้อมๆ กับการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนบางส่วนยังขาดอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตที่จำเป็นต่อการเรียน และยังมีผู้ปกครองของนักเรียนบางส่วน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเชื่อมต่อเข้าระบบการเรียนออนไลน์ได้ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีหรืออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอนและทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 นักเรียนยังขาดความตระหนักเรื่องวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลาของผู้เรียน และความรับผิดชอบต่อนตนเอง ดังนั้น ทางศูนย์สาธิตฯ จึงควรมีกิจกรรมเสริมสร้างวินัย และมีการสอดแทรก บูรณาการเรื่องคุณธรรมจริยธรรมลงในสาระวิชาต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความตระหนักถึงเรื่องวินัยในตนเองมากขึ้น

1.3 ผู้บริหาร และผู้สอนของศูนย์สาธิตฯ เอง ยังขาดประสบการณ์ และองค์ความรู้ที่จำเป็นด้านการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้บริหาร และผู้สอนของศูนย์สาธิตฯ ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านอื่นๆ โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก และเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้บริหารของศูนย์สาธิตฯ ได้ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำมาปรับใช้จัดประชุมหารือร่วมกับคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถทำการสอนและถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ครอบคลุมทั้งในช่วงที่ยังคงสามารถดำเนินการเรียนการสอนแบบปกติในห้องเรียนและช่วงที่มีการเรียนการสอนแบบทางไกลรวมอยู่ด้วย อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนจากสภาพความเป็นจริงไม่มากนักน้อย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แม่นยำกว่า ผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการเรียนการสอนแบบทางไกลโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรมีการศึกษาความพึง

พอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วย

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยและพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2563). มาตรการและแนวทางการดำเนินการเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2564, จาก. go.th/viralpneumonia/im_commands.php

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของ กระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.ptnpeo.moe.go.th/ptn2019/edupdate/4950/>

เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 12 (1): 17-30.

งานทะเบียนศูนย์สาธิตการศึกษาอิสลาม (ตาดิกา) มัสยิดมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 2564. *รายงานการประชุมระเบียบการจัดการเรียนการสอนภายใต้ควบคุมการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19.* นราธิวาส : ศูนย์ตาดิกาสาธิต มนร.

ชานินทร์ ศิลปจารุ. (2552). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. นนทบุรี: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

มนธิชา ทองหัตถา. (2564). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารละคริมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 5(1): 43-52.

เมธาสิทธิ์ ธีธรัตน์ศรีสกุล และคณะ. (2563). การประเมินการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ โดยใช้การประเมินแบบเร่งด่วน. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*, 4(2): 30-45.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารอ้างอิงต่างประเทศ

- Chua Yan Piaw. (2011). *Research methods and statistics book 2: Statistics basic*. Kuala Lumpur: McGraw Hill.
- Churchill, G.A. (1999). *Marketing Research: Methodological foundations*. Chigaco: The Dryden Press.
- George, D. and Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step by Step: a Simple Guide and Reference 11.0 Update*. Boston Mass: Allyn and Bacon
- Nyumba,T.O., Wilson K.,Derrick, C. J. & Mukherjee N. (2 0 1 8) . The Use of Focus Group Discussion Methodology: Insights from Two Decades of Application in Conservation. *Methods in Ecology and Evolution*, 9(10): 20-32.

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความเรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ์รอชิดีนโดยใช้ รูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Reading Comprehension Skill on the Important Events in the al-Khulafa' al-Rashidin Period by Using SQ4R Teaching Method for Primary School Students, Year 6

เวดาดารี เปาะแว¹

Waedari Pohvae¹

อับดุลรอแม สุหลง¹

Abdulramae Sulong¹

มุหัมมัดสุหิมิ เฮงยามา¹

Muhammdsuhaimi Hengyama¹

(Received: November 02, 2022; Revised: December 07, 2022; Accepted: December 27, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตารีก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตารีกโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80 3) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตารีก 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตารีก กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านตะบึง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี จำนวนทั้งหมด 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนจัดการเรียนรู้รูปแบบ SQ4R จำนวน 8 แผน 2) แบบประเมินทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 30 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนจำนวน 30 ข้อและหลังเรียนจำนวน 30 ข้อ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SQ4R มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 =

1 สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1 Department of Teaching Islamic Education, Faculty of Education, Yala Rajabhat University (Corresponding author / Email : waedari@gmail.com)

83.88/85.33 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 2) ทักษะการอ่านจับใจความผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 = 87.67 3) ผลของการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($24.80 > 15.30$) ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.29)

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ รายวิชาอัตตารีก เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ์รอชิดีน รูปแบบ SQ4R

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to determine the effectiveness of the SQ4R Teaching Method for al-Tarikh subject. 2) to develop reading comprehension skills using the SQ4R format, the al-Tarikh subject for primary school students, year 6 using the 80/80 criteria 3) to compare the learning outcomes of students before and after studying from the SQ4R Teaching Method for al-Tarikh subject for primary school students, year 6. 4) to study the students' satisfaction towards the SQ4R learning management in al-Tarikh subject. The target populations used in this research were 20 primary school students, year 6 of Ban Tabing School, Saiburi district, Pattani province, obtained by purposive sampling. The research instruments consisted of 1) 8 Teaching Method SQ4R 2) reading comprehension skills using the SQ4R format 30 items 3) 30 items of pre-test and post-test learning achievement. 4) Students' satisfaction assessment form with SQ4R learning management. The statistics used to analyze the data are accuracy difficulty classification of powers confidence, mean, standard deviation and t-test. The results showed that 1) The efficiency of the SQ4R Teaching Method was effective according to the criteria 80/80 at 83.88/85.33 2) Reading comprehension skills using the SQ4R Teaching Method by the criteria 80 percent was 87.67 3) The students' learning outcomes after studying with the SQ4R Teaching Method were higher than before studying from average at ($24.80 > 15.30$), with a statistically significant difference at the 0.05 level 4) The students' satisfaction with the SQ4R Teaching Method was at a high level ($\bar{x} = 4.25$, S.D.=0.29)

Keywords: *Reading Comprehension Skills Development, al-Tarikh Subject, the Important Events in the al-Khulafa' al-Rashidin Period, SQ4R Teaching Method*

บทนำ

อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าอาเยฮ์แรกที่ถูกประทานลงมายังท่านนบีมุฮัมมัด ช.ล. นั้นเป็นอาเยฮ์ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ช.บ. ในอัลกุรอานซูเราะฮ์อัลอะลัก โองการที่ 1-5 ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามของพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิดทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิดและพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่งผู้ทรงสอนใช้ปากกาผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้” ด้วยเหตุนี้ท่านนบีมุฮัมมัด ช.ล. ได้กล่าวเกี่ยวกับการศึกษาวิชาความรู้ในหะดีษรายงานโดยอับดุลอะซีส เลขที่ 224 ความว่า “การแสวงหาวิชาความรู้ นั้นเป็นพรูสำหรับมุสลิมทุกคน”

จากอาเยฮ์อัลกุรอานที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบว่า การสั่งด้วยคำว่า “จงอ่าน” ได้มีการทวนซ้ำในคำสอนแรกของอิสลามเป็นประโยคคำสั่งมีเนื้อหาครอบคลุมโดยไม่เจาะจงและปราศจากกรรมรองรับตามหลักการใช้ภาษา ซึ่งพอจะเข้าใจได้ในที่นี้ว่าเป็นการสั่งให้ท่านนบีมุฮัมมัด ช.ล. อ่านอัลกุรอาน แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าคำสั่งนี้ได้รวมถึงการอ่านศาสตร์ต่าง ๆ และได้รวมถึงมุสลิมทุกคน

การอ่านเป็นทักษะขั้นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้และการดำเนินชีวิตเพราะการที่จะเข้าใจศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนแล้วต้องผ่านการอ่านและการอ่านที่มีประสิทธิภาพสามารถบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จากการศึกษาผลการเรียนรายวิชาอัตตาริก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านตะบึงพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาอัตตาริกไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนได้วางไว้คือร้อยละ 76 โดยผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้คิดเป็นร้อยละ 73.53 ตามที่ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านตะบึง (2563) ได้บันทึกไว้ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนตั้งไว้ และยังพบปัญหานักเรียนจำนวนหนึ่งมีข้อบกพร่อง ขาดความเข้าใจในความสำคัญของแต่ละยุคสมัยในประวัติศาสตร์อิสลาม ไม่สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและขาดความตระหนักในการนำมาใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ได้ระบุไว้ในหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนได้วางไว้ในรายวิชาอัตตาริก

จากปัญหาและสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างใบความรู้โดยใช้ภาษามลายูยาวิ เรื่อง เหตุการณ์สำคัญสมัยคุละฟาอัลรอชิดีน โดยการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร่วมกับพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้รูปแบบ SQ4R เพราะทักษะการอ่านจับใจความเป็นทักษะสำคัญทักษะหนึ่งที่คุณเรียนจะต้องได้รับการพัฒนา นับเป็นทักษะที่สำคัญมากในการเรียนรู้ สำหรับค้นคว้าความรู้วิทยาการต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทันสมัยสำหรับนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 4 มาตรา 24 (5) มีการกำหนดให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่ง ที่ควรส่งเสริมให้มีการดำเนินการเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะวิชาชีพ

ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคมของนักเรียน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2561–2565) ที่มุ่งเน้นให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตรู้จักใช้ข้อมูลอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาตนเอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้และกระบวนการสร้างความรู้ได้อย่างเป็นระบบระเบียบ

วิธีการอ่านแบบ SQ4R ได้รับการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพัฒนาการและทักษะการเรียนรู้ Pauk, W. (1984) เป็นวิธีการอ่านเริ่มด้วยให้อ่านสำรวจ (S: Survey) อ่านเนื้อเรื่องอย่างคร่าว ๆ เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่องแล้วตั้งคำถาม (Q: Question) เพื่อการอ่านเป็นไปอย่างมีจุดหมายและจับประเด็นสำคัญได้ จากนั้นอ่านเนื้อเรื่อง (R ตัวที่ 1: Read) ในบทอ่านอย่างละเอียดสำหรับค้นหาคำตอบในคำถามที่ตั้งไว้ และให้จดบันทึก (R ตัวที่ 2: Record) ที่ได้จากการอ่านในขั้น R ตัวที่ 1: Read โดยบันทึกในส่วนที่สำคัญ จำเป็นโดยใช้ข้อความอย่างกระชับรัดกุมเข้าใจง่าย ขั้นตอนต่อมาเป็นการตอบคำถามหรือสรุปใจความสำคัญ (R ตัวที่ 3: Recite) โดยผู้อ่านพยายามใช้ถ้อยคำของตนเองให้มากที่สุด ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ วิจารณ์บทอ่าน (R ตัวที่ 4: Reflect) และแสดงความคิดเห็นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง โดยใช้ภาษาอย่างถูกต้อง

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักอ่าน ค้นคว้า หาความรู้อย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาในรายวิชาอัตตาริควิธี เรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอัลรอชิดีน โดยใช้รูปแบบ SQ4R ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นวิชาของหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SQ4R มาใช้สนับสนุนเนื้อหาวิชาอัตตาริควิธี เพื่อฝึกให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยการอ่านจับใจความ โดยที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนวิชานี้เป็นการสอนแบบผู้สอนอ่านนำผู้เรียนอ่านตามและบรรยายเนื้อหา ผู้วิจัยจึงนำเอาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มาพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่มีต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียน และเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียน รวมไปถึงศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SQ4R ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทักษะการอ่านจับใจความทำให้นักเรียนได้รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ จนกระทั่งสามารถนำไปใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ที่มีอยู่รอบตัว และเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา อีกทั้งผลการศึกษาที่ได้จะนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษารับรู้ทั้งสามัญและศาสนาเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเน้นทักษะกระบวนการพื้นฐานความเป็นมนุษย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านตะบึง หมู่ 1 ตำบลตะบึง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่กำลังเรียนรายวิชาอัตตาริค ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 2.1 แผนจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง เหตุการณ์สำคัญสมัยคุละฟาอัลรอชิดีน จำนวน 8 แผน 8 คาบเรียนเป็นภาษามลายูยาวี ประกอบด้วย ประวัติท่านอบูบักร์อัศศิดีกและอุมัรฺอิบน์ค็อฏฏอบ ประวัติท่านอูษมานอิบน์อัฟฟานและอะลีอิบน์อะบีฏอลิบ การรวบรวมอัลกุรอาน สงครามกับผู้ละเมิดบัญญัติอิสลาม กำหนดปฏิทินฮิจเราะห์ ยึดครองบัยตุลมักดิซ ขยายมัสยิดอัลนาบาวี สงครามอุฐและชีฟฟิน
 - 2.2 แบบประเมินทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ
 - 2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาอัตตาริค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย ก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ และหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ
 - 2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

 - 3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ และทำการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้น

3.2 ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) จำนวน 30 ข้อ และทำการทดสอบประเมินทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 30 ข้อ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้วางไว้

3.3 ให้นักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนแบบ SQ4R จำนวน 10 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบประเมินทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) และค่าเฉลี่ยร้อยละตามเกณฑ์ร้อยละ 80

ตอนที่ 3 วิเคราะห์หาคุณภาพแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R โดยการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลวิเคราะห์มี ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่ม	จำนวน (คน)	กระบวนการเรียน			ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน		
		$\bar{X}$	A	E ₁	$\bar{X}$	B	E ₂
กลุ่มเป้าหมาย	20	33.55	40	83.88	25.60	30	85.33

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค มีประสิทธิภาพอยู่ที่ 83.88/85.33 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยรูปแบบ SQ4R มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการวิเคราะห์ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80 มีผล ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80

แบบทดสอบ	จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย
แบบประเมินทักษะการอ่านจับใจความรายวิชาอัตตาริค เรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ อลอรอซิดีน	20	30	87.67

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80 มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ที่ ร้อยละ 87.67 จากแบบประเมินทักษะการอ่านจับใจความ วิชาอัตตาริค เรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ อลอรอซิดีน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 20 คน แสดงว่า ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ดังตารางที่ 2

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนเรียน-หลังเรียน) ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันโดยทำการสลับข้อเพื่อหาผลของค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าค่าร้อยละ เพื่มาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	X	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	20	30	15.30	1.19	12.46
หลังเรียน	20	30	24.80	3.31	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคว โรงเรียนบ้านตะบิ้ง มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน ระหว่างก่อนและหลังเรียน ซึ่งคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 15.30 หลังเรียนเท่ากับ 24.80 แสดงถึงคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ($24.80 > 15.30$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคว

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคว มีผลดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคว

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. นักเรียนชอบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R	4.15	0.81	มาก
2. นักเรียนชอบการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้เพราะง่ายต่อการทำความเข้าใจ	4.50	0.69	มากที่สุด
3. นักเรียนมีความสุขในการเรียนแบบ SQ4R	4.00	0.97	มาก
4. นักเรียนสนใจเรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ อลอรอซิดีน	4.15	0.81	มาก
5. นักเรียนชอบเรียนรายวิชาอัตตาริคว	4.50	0.69	มากที่สุด
6. นักเรียนพอใจในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้	4.15	0.88	มาก
7. นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความที่ดีมากขึ้น	4.00	0.86	มาก
8. นักเรียนชอบทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	4.55	0.60	มากที่สุด
9. นักเรียนชอบใบความรู้และใบงาน	4.50	0.61	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
10. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถนำเทคนิคการอ่านจับใจความ แบบ SQ4R ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนด้านอื่น ๆ	3.95	0.89	มาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.29	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริควิทยา โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริควิทยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนชอบทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.55 คะแนน นักเรียนชอบเรียนรายวิชาอัตตาริควิทยา ได้คะแนนเฉลี่ย 4.50 คะแนน นักเรียนชอบการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะง่ายต่อการทำความเข้าใจ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.50 คะแนน นักเรียนชอบใบความรู้และใบงาน ได้คะแนนเฉลี่ย 4.50 คะแนน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถนำเทคนิคการอ่านจับใจความ แบบ SQ4R ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนด้านอื่น ๆ ได้คะแนนเฉลี่ย 3.95 คะแนน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ เรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ์ อัลรอชิดีน โดยใช้รูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านตะบึง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นมา ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาปี พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริควิทยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 83.88/85.33 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 แสดงว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SQ4R โดยรวมสามารถช่วยให้ผู้เรียนอ่านจับใจความได้ดี มีเทคนิควิธีการอ่านดีขึ้น เข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น ทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านจับใจความระหว่างเรียนและหลังเรียนมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสายชล โชติชนากิจ (2561) พบว่า ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน

ภาพรวมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.57/85.26 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 สอดคล้องกับสิริธร สุขเจริญ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้แตกต่างจากก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Silvi Mutiari Sari (2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ วิธีการ SQ4R เพื่อปรับปรุงผลการเรียนรู้ของนักศึกษาศาสนาอิสลาม สำหรับนักเรียนชั้น 7 SMP รัฐมอญกัซซาร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางเรียนของการศึกษาศาสนาอิสลาม สำหรับนักเรียนชั้น 7 SMP รัฐมอญกัซซาร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้น 7 SMP รัฐมอญกัซซาร์ รวมนักเรียน 359 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการ SQ4R ชุดแบบทดสอบวัดทักษะความรู้และสติปัญญา ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 47.33/79.22 ซึ่งในการนี้ สุคนธ์ สิ้นรพานนท์ และคณะ (2545) ให้ความเห็นไว้ว่า SQ4R เป็นวิธีการที่จะช่วยให้แก่นักเรียนเข้าใจแนวคิดที่อ่านได้เร็วขึ้น สามารถจับใจความของเรื่องได้ดี บอกรายละเอียด จดจำเรื่องที่อ่าน และสามารถทบทวนเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับ 87.67 คะแนน ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จากการทดสอบกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณค่า สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนได้ การสอนแบบ SQ4R มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่มีระบบในการเรียนรู้ เป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจใจความของเรื่องที่ได้อ่านอย่างมีคุณภาพ สามารถอ่านอย่างมีจุดหมาย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นสามารถช่วยพัฒนาทักษะอ่านของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารัตน์ อินทร์อุดม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถามกับเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80 ประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนวัดนิคมธรรมวราราม จำนวน 61 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม พบว่า

ความสามารถของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถามสูงกว่าเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80 ซึ่งสอดคล้องกับชลธิชา หงษ์เหม (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นแบบทดสอบสำหรับทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน ผลวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้วิธีสอน SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด ผลคือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับอดิศา ปรางทอง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเทคนิค SQ4R เรื่องปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัตถุประสงค์เพื่อสร้างกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75 / 75 เครื่องมือที่ใช้คือ กิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R มีค่าประสิทธิภาพ 79.98/77.00 แสดงว่าการพัฒนาทักษะการอ่านโดยใช้รูปแบบ SQ4R เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริควิทยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างกัน โดยคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($24.80 > 15.30$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ อินทร์อุดม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถามกับเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80 ซึ่งมีประชากรในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนวัดนิคมธรรมวราราม จำนวน 61 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถามสูงกว่าเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสายชล โชติชนากิจ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรม

การอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนของนักเรียน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R พบว่า ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาพรวมเท่ากับ 83.57/85.26 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับอับรอฮิม ฟาริจ ฮุเซ็น มุฮัมมัด (Ibrahim Farij Husen Muhammad, 2019) ได้วิจัยเรื่อง การหาประสิทธิภาพของการใช้กลยุทธ์ SQ4R ในการพัฒนาทักษะการสรุปความสำหรับนักศึกษาครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพตามกลยุทธ์ SQ4R ในการพัฒนาทักษะการสรุปความของนักศึกษาครู เพื่อทราบตัวแปรบางอย่าง เช่น ความเชี่ยวชาญในทักษะการสรุปความ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักศึกษาครู ชั้นปีที่ 2 สาขาภาษาอาหรับ-จีน วิชา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัลอริช ปีการศึกษา 2018-2019 จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการพัฒนาทักษะการสรุป โดยใช้รูปแบบ SQ4R ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 24.61/52.70

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตารีก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.29) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริธร สุขเจริญ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านคูซอด อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ จำนวน 9 ข้อ จากการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับชลธิดา หงษ์เหม (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 โรงเรียนคลองคาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียนมีนักเรียนจำนวน 45

คนได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนนี้เป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอน แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด จำนวน 1 ฉบับ มีจำนวน 12 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอน แบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับอดิสา ปรางทอง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R เรื่องปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดการศึกษา กองการศึกษาเทศบาลนครสวรรค์ จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบกลุ่ม (cluster sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 83.88/85.33 มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับ 87.67 คะแนน ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 จากการทดสอบกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน
3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริค มีความแตกต่างกัน โดยคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ($24.80 > 15.30$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R รายวิชาอัตตาริคว อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.29)

ข้อเสนอแนะ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 จัดการเรียนการสอนของครูควรวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนและคำนึงถึงความสะดวกต่อการจัดการเรียนรู้ การสอนควรมีหลากหลายรูปแบบเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

2.2 การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ เรื่อง เหตุการณ์สำคัญในสมัยคุละฟาอ์ อัลรอชิดีน โดยใช้รูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น ครูผู้สอนที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในสาระอัตตาริคว สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนได้

2.3 การกำหนดเวลาของกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องดำเนินการแบบต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นจะต้องกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมและมีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรม

2.4 การจัดการเรียนการสอนพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้รูปแบบ SQ4R สามารถใช้สอนร่วมกับการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้มีการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรได้มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นอื่นๆ

2.2 ควรได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบ SQ4R ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ ความพึงพอใจและความรับผิดชอบในรายวิชาอื่นและระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

2.3 ควรพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค SQ4R ในการอ่านและการเขียนไปประยุกต์ใช้ในสาระอิสลามศึกษาอื่นๆ เช่น ในรายวิชาภาษามลายูอักษรยาวี หรืออักษรโรมัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฬารัตน์ อินทร์อุดม. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลธิดา หงษ์เหม. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านตะบึง. (2563). *บันทึกผลการตัดสินผลการเรียนรายวิชาอัตตาริค ปีการศึกษา 2563*. โรงเรียนบ้านตะบึง สายบุรี ปัตตานี.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. (2541). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย*. ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย: ศูนย์กษัตริย์ฟะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน
- สายชล โชติชนากิจ. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ : เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สิริธร สุขเจริญ. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. ราชกิจจานุเบกษา.
- อดิศา ปรางทอง. (2560). *การพัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R เรื่องปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ

al-Qazwaini, Muhammad bin Yazid bin Majah. (2016). *Sunan Ibnu Majah*. Beirut : Darul Ibnu Kasir.

Ibrahim Farij Husen Muhammad. (2019). *Failiyah Istikhdam Istratijiyah Sq4r Almuwarat fi Tanmiyah Ba'su Maharat Atakhlis Lada Attholabah Almuallimn*. Beirut: Kuliyah Attarbiyah Jamiah Alarisy.

Muhammad bin Yazid bin Majah. (2016). *Sunan Ibnu Majah*. Beirut : Dar Ibnu Kasir.

Silvi Mutiari Sari. (2020). *Penerapan Metode Sq4r Terhadap Peningkatan Hasil Belajar Pendidikan Agama Islam Peserta Didik Kelas Vii Smp Negeri Makassar*. Diajukan Untuk Memenuhi Salah Satu Syarat Meraih Gelar Sarjana Pendidikan Jurusan Pendidikan Agama Islam Pada Fakultas Tarbiyah Dan Keguruan Uin Alauddin Makassar.

Pauk, W. (1984). *How to study in college. 4th ed*. Boston : Houghton Mifflin.

**Analisis Kompetensi Tenaga Penjual dan Periklanan Secara Islam Terhadap
Keputusan Pembelian Mobil Toyota Agya**
**Analysis of Competence of Sales and Advertising in Islam Against the
Decision to Purchase a Toyota Agya car**

Inda Gumilang¹

Marwan Hayimaming²

(Received: November 03, 2022; Revised: December 19, 2022; Accepted: December 28, 2022)

ABSTRAK

Tujuan dari penelitian ini adalah untuk mengetahui pengaruh kompetensi penjualan dan periklanan secara Islam terhadap keputusan pembelian toyota agya dan pengaruhnya terhadap loyalitas pelanggan (Studi kasus pada PT. PLAZA TOYOTA, Tendea, Pemuda, Kyai Tapa, Green Garden dan Cabang Gading Serpong). Pengumpulan data penelitian ini menggunakan kuesioner yang disebarakan kepada responden. Populasi dalam penelitian ini adalah pelanggan TOYOTA di PT. PLAZA TOYOTA area Jakarta). Metode pengambilan sampel yang digunakan dalam penelitian ini adalah non-probability sampling, dengan teknik purposive sampling. Jumlah sampel dalam penelitian ini adalah 265 responden. Kalibrasi instrumen dilakukan untuk menguji validitas butir dan koefisien reliabilitas. Model yang digunakan dalam penelitian ini adalah model kausalitas atau hubungan pengaruh. Hipotesis yang digunakan dalam penelitian ini adalah dengan menggunakan teknik Structural Equation Modeling (SEM). Hasil penelitian ini menyimpulkan bahwa variabel kompetensi penjualan memiliki pengaruh terhadap keputusan pembelian sebesar 4,92, sedangkan nilai iklan berpengaruh terhadap keputusan pembelian sebesar 9,44. Dapat disimpulkan bahwa nilai periklanan lebih berpengaruh terhadap kompetensi penjualan. Kemudian nilai kompetensi penjualan kepada pelanggan setia sebesar 0,03 dan nilai periklanan kepada pelanggan setia sebesar 0,62. Sehingga dapat disimpulkan bahwa kedua variabel tersebut tidak berpengaruh signifikan terhadap pelanggan setia Toyota. Sedangkan keputusan pembelian berpengaruh terhadap pelanggan setia sebesar 2,60. Jika dilihat secara keseluruhan, yang paling berpengaruh terhadap loyalitas pelanggan adalah keputusan pembelian. Berdasarkan hasil penelitian

¹Faculty Economic & Business University Banten Jaya UNBAJA Serang Indonesia

² Head of Academic Affair of Sasnasuksa, Pattani, Thailand (Corresponding author / Email : suaramurne@gmail.com)

dapat disimpulkan bahwa dalam meningkatkan keputusan pembelian diperlukan kompetensi penjualan dan periklanan yang baik dan menarik, serta keputusan pembelian dipengaruhi oleh jumlah pelanggan yang loyal.

Kata Kunci: *Kompetensi penjualan, iklan, keputusan pembelian, loyalitas pelanggan dan SEM*

ABSTRACT

The purpose of this research is to find the influence of sales competence and advertising in Islam to purchase decision toyota agya and efect on customer loyalty (Study case at PT. PLAZA TOYOTA, Tendeana, Pemuda, Kyai Tapa, Green Garden and Gading Serpong Branch). This research data collection use the questioner spread to responden. Population in this research is TOYOTA customer in PT. PLAZA TOYOTA area Jakarta). Sampling method used in this research is non-probability sampling, with purposive sampling technique. The number of samples in this study was 265 respondents. Instrument calibration is performed to test grain validity and reliability coefficient. The model used in this research is the model of causality or influence relationship. The hypothesis used in this research is to use the technique of Structural Equation Modeling (SEM). The results of this study conclude that sales competence variables have an influence on purchasing decisions of 4.92, while the value of advertising affects the purchase decision of 9.44. It can be concluded that the value of advertising is more influential on sales competence. Then, the value of sales competence to loyal customers of 0.03 and the value of advertising to loyal customers of 0.62. It can be concluded that the two variables have no significant effect on loyal customers Toyota. While purchasing decisions have an effect on loyal customers of 2.60. When viewed in its entirety, which has the most influence on loyal customers is the purchase decision. Based on the results of this study can be concluded that in improving purchasing decisions required sales and advertising competence is good and interesting, and purchasing decisions were influenced by the number of loyal customers.

Keywords: *Competence of sales, advertising, purchasing decisions, customers loyalty and SEM.*

Pendahuluan

Saat ini Indonesia memasuki era perdagangan global yang disebut sebagai pasar bebas ASEAN yang dikenal dengan sebutan Masyarakat Ekonomi ASEAN (MEA). Dalam hal ini, industri otomotif menjadi salah satu sasaran pasar, oleh karena itu strategi pemasaran sangat dibutuhkan dalam pemasaran suatu perusahaan. Strategi pemasaran juga menjadi salah satu faktor penentu perkembangan dan pertumbuhan industri otomotif yang sangat pesat. Meningkatnya perkembangan mobil di Indonesia dapat kita lihat dengan hadirnya beberapa generasi baru dari jenis merek mobil ternama yang menawarkan teknologi dan tampilan yang lebih menarik dari produk-produk sebelumnya, adapun tujuannya adalah untuk memenuhi kebutuhan konsumen dari semua kalangan. Salah satu produk yang menjadi fenomena dalam dunia otomotif adalah hadirnya jenis mobil low cost green car (LCGC).

Objektif Kajian

1. Untuk mengetahui pengaruh kompetensi penjualan dan periklanan terhadap keputusan pembelian Toyota Agya.
2. Untuk mengetahui pengaruh terhadap loyalitas pelanggan (Studi kasus pada PT. PLAZA TOYOTA, Tendea, Pemuda, Kyai Tapa, Green Garden dan Cabang Gading Serpong).

Tinjauan Perpustakaan

1. Kompetensi Tenaga Penjual

Kompetensi berasal dari kata “competency” yang merupakan kata benda, yang diartikan sebagai kecakapan atau kemampuan, sedangkan berdasarkan kata sifat dari competence adalah kompeten yang berarti cakap, mampu, dan tangkas.

Menurut Suparyadi, T. (2016) kompetensi adalah suatu kemampuan yang dimiliki oleh seorang individu yang memiliki nilai jual dan itu teraplikasi dari hasil kreatifitas serta inovasi yang dihasilkan.

2. Periklanan

Menurut Kotler dan Keller (2012) periklanan adalah bentuk berbayar non personal presentasi dan promosi tentang ide, barang atau jasa yang diidentifikasi sebagai kegiatan promosi melalui media cetak, media penyiaran (radio dan televisi), media jaringan (telepon, kabel, satelit, nirkabel), dan media display (billboard, sistem tenda, dan poster).

3. Keputusan Pembelian

Menurut Wibowo & Karimah (2012) keputusan pembelian merupakan proses dimana konsumen membuat keputusan untuk membeli berbagai produk dan merek yang dimulai dengan pengenalan kebutuhan, pencarian informasi, evaluasi informasi, membuat pembelian dan kemudian mengevaluasi keputusan membeli.

4. Kesetian Pelanggan

Kesetian pelanggan merupakan salah satu tujuan inti yang diupayakan dalam pemasaran modern. Hal ini dikarenakan dengan adanya kesetian dari pelanggan diharapkan perusahaan akan mendapatkan keuntungan jangka panjang atas hubungan mutualisme yang terjalin dalam kurun waktu tertentu pada pelanggan.

Menurut Griffin, I. (2005) mengemukakan definisi kesetian pelanggan adalah pelanggan yang membeli berulang kali secara teratur atau membeli produk dengan merek yang sama.

Menurut Tjiptono Fandi (2008) kesetian pelanggan merupakan suatu komitmen pelanggan terhadap toko, merek, ataupun pemasok yang didasarkan atas sikap positif yang tercermin dalam bentuk pembelian berulang secara konsisten.

Metodologi Kajian

Instrumen Penelitian

Instrumen penelitian adalah alat atau fasilitas yang digunakan peneliti dalam mengumpulkan data agar pekerjaannya lebih mudah dan hasilnya lebih baik, dalam arti lebih cermat, lengkap dan sistematis sehingga lebih mudah diolah. Variasi jenis instrumen penelitian menurut Suharsimi Arikunto (2006) yang dikutip oleh Sujarweni Wiratna (2014) adalah angket/kuesioner, daftar checklist ataupun pedoman wawancara. Pada penelitian ini seperti yang sudah dibahas, instrumennya menggunakan kuesioner. Dalam instrumen penelitian, terdapat variabel beserta indikatornya.

Dapatan Kajian

Uji validitas dalam penelitian ini dengan menggunakan rumus korelasi Pearson Product Moment. Item kuesioner dikatakan valid jika t hitung lebih besar dari t tabel. Nilai t tabel untuk penelitian ini adalah t tabel dengan $df = n - 2$ pada $\alpha = 0,05$. Dimana untuk n (jumlah responden) dalam penelitian ini adalah 265. Maka, nilai df yang didapat adalah $df = 265 - 2 = 263$.

Jika korelasi pearson product moment antara masing-masing pertanyaan dengan skor total menghasilkan nilai t hitung $> 1,96$, maka item pernyataan dinyatakan valid dan sebaliknya jika t hitung

<1.96 maka item pernyataan dinyatakan tidak valid dalam membentuk variabel. Pengujian validitas dilakukan dengan program SPSS versi 20. Berikut hasil uji validitas untuk masing-masing variabel:

1. Validitas Variabel Kompetensi Tenaga Penjual

Berdasarkan hasil perhitungan dengan pearson product moment dengan menggunakan SPSS 20, didapatkan hasil sebagai berikut:

Tabel 1 Hasil Uji Validitas Kompetensi Tenaga Penjual

Indikator	Nilai t Tabel	Nilai t Hitung	Kesimpulan
Pengetahuan			
a. Tipe mobil yang dipasarkan	1.96	17,15	Valid
b. Prosedur Pelayanan	1.96	15,54	Valid
c. Fitur-fitur Produk	1.96	14,64	Valid
Keterampilan			
a. Keterampilan berkomunikasi	1.96	14.90	Valid
b. Negoisasi	1.96	16.30	Valid
c. Administrasi	1.96	16.95	Valid
Sikap			
a. Sikap saat menyapa customer	1.96	12.89	Valid
b. Sikap saat melayani customer	1.96	16.51	Valid
c. Sikap saat menjelaskan produk ke customer	1.96	16.36	Valid

Sumber : Hasil pengolahan data SPSS, 2020

Berdasarkan hasil pengujian validitas pernyataan mengenai variabel kompetensi tenaga penjual pada tabel 3.8 di atas, menunjukkan bahwa semua item pernyataan mengenai kompetensi tenaga penjual sebanyak 12 pernyataan adalah valid karena menunjukkan hasil t hitung lebih besar dari t tabel, artinya semua butir pernyataan dapat digunakan sebagai instrument penelitian.

2. Validitas Variabel Periklanan

Berdasarkan hasil perhitungan dengan pearson product moment dengan menggunakan SPSS 20, didapatkan hasil sebagai berikut :

Tabel 2 Hasil Uji Validitas Periklanan

Indikator	Nilai t Tabel	Nilai t Hitung	Kesimpulan
Tujuan			
a. Reminding (Mengingat)	1.96	14,60	Valid
b. Mempengaruhi Minat beli	1.96	17.51	Valid
customer			
c. Nilai Tambah	1.96	18,56	Valid
Isi			
a. Informasi yang disampaikan	1.96	18.80	Valid
b. Menarik Perhatian	1.96	17.60	Valid
c. Kalimat yang digunakan	1.96	17.90	Valid
Media			
a. Televisi	1.96	17.25	Valid
b. Majalah Otomotif	1.96	9.32	Valid
c. Dealer Event	1.96	17.54	Valid
d. Internet	1.96	16.65	Valid

Sumber : Hasil pengolahan data SPSS, 2020

Berdasarkan hasil pengujian validitas pernyataan mengenai variabel periklanan pada tabel 2 di atas, menunjukkan bahwa semua item pernyataan mengenai periklanan sebanyak 12 pernyataan adalah valid karena menunjukkan hasil t hitung lebih besar dari tabel, artinya semua butir pernyataan dapat digunakan sebagai instrument penelitian.

3. Validitas Variabel Keputusan Pembelian

Berdasarkan hasil perhitungan dengan pearson product moment dengan menggunakan SPSS 20, didapatkan hasil sebagai berikut :

Tabel 3. Hasil Uji Validitas Keputusan Pembelian

Indikator	Nilai t Tabel	Nilai t Hitung	Kesimpulan
Pengenalan Kebutuhan			
a. Kebutuhan untuk bisnis	1.96	9,62	Valid
b. Adanya program downpayment ringan	1.96	14,98	Valid
c. Tingkat kemampuan membeli	1.96	14,97	Valid
Pencarian Informasi			
a. Aktivitas Pameran	1.96	16.05	Valid
b. Hotline Dealer	1.96	15.46	Valid
c. Sales Canvassing	1.96	13.94	Valid
d. Media Online	1.96	18.10	Valid
Evaluasi Alternatif			
a. Perbandingan Produk	1.96	12.42	Valid
b. Program test drive	1.96	14.60	Valid
c. Jumlah bengkel purna jual	1.96	18.29	Valid
Keputusan Pembelian			
a. Keunggulan Produk	1.96	19.01	Valid
b. Adanya potongan harga yang besar	1.96	18.56	Valid
c. Adanya hadiah langsung	1.96	13.67	Valid
Prilaku Pasca Pembelian			
a. Kepuasan akan produk yang dibeli	1.96	19.66	Valid
b. Kepuasan akan kemudahan jasa service	1.96	18.46	Valid
c. Rekomendasi	1.96	20.03	Valid

Sumber : Hasil pengolahan data SPSS, 2020

Berdasarkan hasil pengujian validitas pernyataan mengenai variabel periklanan pada tabel 3. di atas, menunjukkan bahwa semua item pernyataan mengenai keputusan pembelian sebanyak 16 pernyataan adalah valid karena menunjukkan hasil t hitung lebih besar dari t tabel, artinya semua butir pernyataan dapat digunakan sebagai instrument penelitian.

4. Validitas Variabel Kesenjangan Pelanggan

Berdasarkan hasil perhitungan dengan Pearson product moment dengan menggunakan SPSS 20, didapatkan hasil sebagai berikut :

Tabel 4 Hasil Uji Validitas Kesenjangan Pelanggan

Indikator	Nilai t Tabel	Nilai t Hitung	Kesimpulan
Membicarakan hal Positif			
a. Pengalaman Positif yang dirasakan	1.96	18,79	Valid
b. Pelayanan yang berkesan	1.96	18.90	Valid
c. Kemudahan pengajuan pembelian	1.96	16,61	Valid
Rekomendasi teman			
a. Harga terjangkau	1.96	18.02	Valid
b. Dealer pembelian	1.96	19.67	Valid
c. Program pembiayaan yang bervariasi	1.96	20.55	Valid
Pelanggan tidak berniat pindah dari perusahaan lain			
a. Ketertarikan akan satu produk	1.96	18.62	Valid
b. Tingkat kepercayaan pada cabang pembelian	1.96	18.60	Valid
c. Reputasi Perusahaan	1.96	16.15	Valid
Pembelian Kembali			
a. Tempat pembelian	1.96	20.52	Valid
b. Minat beli customer	1.96	20.92	Valid
c. Kesan yang baik pada pembelian sebelumnya	1.96	16.21	Valid

Sumber : Hasil pengolahan data SPSS, 2020

Berdasarkan hasil pengujian validitas pernyataan mengenai variabel kesetiaan pelanggan pada tabel 3.11 di atas, menunjukkan bahwa semua item pernyataan mengenai pelanggan setia sebanyak 13 pernyataan adalah valid karena menunjukkan hasil t hitung lebih besar dari t tabel, artinya semua butir pernyataan dapat digunakan sebagai instrument penelitian.

Perbincangan

Berdasarkan kerangka konseptual penelitian yang telah dikemukakan sebelumnya, penelitian ini memiliki beberapa hipotesis berupa H_0 dan H_a dari masing-masing variabel. Dimana H_0 merupakan asumsi hipotesis yang tidak memiliki pengaruh sedangkan H_a merupakan asumsi hipotesis yang memiliki pengaruh. (Sugi yono, 2008).

Untuk menguji hipotesis tersebut dilakukan uji statistik dengan perhitungan Structural Equation Modelling (SEM) Analysis sebagai analisis kuantitatif. Menurut Griffin, I. (2005) “uji statistik t pada dasarnya menunjukkan seberapa jauh pengaruh satu variabel penjelas/eksogen secara individual dalam menerangkan variabel endogen”. Nilai t-value dalam SEM dapat dilihat pada gambar berikut :

Uji hipotesis dinyatakan H_0 ditolak atau variabel tersebut berpengaruh apabila t-value $> 1,96$ pada $\alpha = 0,05$. Berikut penjelasan mengenai keterkaitan antara masing-masing variabel dalam penelitian ini.

1. Pengaruh Kompetensi Tenaga Penjual terhadap Keputusan Pembelian

Pada variabel kualitas pelayanan dan keputusan pembelian, hipotesis yang peneliti rumuskan adalah :

H_{01} : Kompetensi tenaga penjual tidak berpengaruh terhadap keputusan pembelian TOYOTA AGYA.

H_{a1} : Kompetensi tenaga penjual berpengaruh terhadap keputusan pembelian TOYOTA AGYA.

Kemudian, setelah perumusan hipotesis tersebut, langkah selanjutnya adalah menguji hipotesis dengan menggunakan analisa SEM. Setelah diuji melalui SEM, maka didapatkan hasil seperti pada table 4.8 berikut:

Hasil Uji Hipotesis Kompetensi Tenaga Penjual terhadap Keputusan Pembelian

Variabel	Standardized Estimate (β)	Nilai t	Keterangan
Kompetensi Tenaga Penjual			Ho ditolak/Ha diterima Signifikan
Keputusan Pembelian	0.46	4.92	

Dari tabel di atas, terlihat bahwa hasil t-value adalah 4,92. Jadi, dapat disimpulkan bahwa kompetensi tenaga penjual berpengaruh terhadap keputusan pembelian TOYOTA AGYA karena hasil t-value $> 1,96$.

2. Pengaruh Keputusan pembelian terhadap Kesetiaan Pelanggan.

Pada variabel keputusan pembelian dan kesetiaan pelanggan, hipotesis yang peneliti rumuskan adalah :

Ho3 : Keputusan pembelian tidak berpengaruh terhadap kesetiaan pelanggan TOYOTA.

Ha3 : Keputusan Pembelian berpengaruh terhadap kesetiaan pelanggan TOYOTA.

Pada variabel kompetensi tenaga penjual dan kesetiaan pelanggan, hipotesis yang peneliti rumuskan adalah :

Ho4 : Kompetensi tenaga penjual tidak berpengaruh terhadap kesetiaan pelanggan

Ha4 : Kompetensi tenaga penjual berpengaruh terhadap kesetiaan pelanggan

3. Pengaruh Periklanan terhadap Kesetiaan Pelanggan

Pada variabel keputusan pembelian dan Kesetiaan Pelanggan, hipotesis yang peneliti rumuskan adalah :

Ho5 : Periklanan tidak berpengaruh terhadap kesetiaan pelanggan TOYOTA

Ha5 : Periklanan berpengaruh terhadap kesetiaan pelanggan TOYOTA.

Pengaruh Langsung dan Tidak Langsung X1, X2 terhadap Y dan dampaknya terhadap Z serta Pengaruh Total

Pengaruh Variabel	Pengaruh Langsung	Pengaruh Tidak Langsung	Total
Kompetensi tenaga penjual terhadap Keputusan Pembelian	0.46×0.46 $= 0.2116$		0.2116
Kompetensi tenaga penjual terhadap Kesetiaan pelanggan	$0.013 \times$ $0.013 =$ 0.0001	Melalui Keputusan Pembelian 0.46×0.85 $= 0.391$	0.3911
Periklanan terhadap Keputusan Pembelian	0.65×0.65 $= 0.4225$		0.4225
Periklanan terhadap Kesetiaan Pelanggan	0.22×0.22 $= 0.0484$	Melalui Keputusan Pembelian $0.65 \times 0.85 = 0.55255$	0.6009
Keputusan Pembelian terhadap Kesetiaan Pelanggan	0.85×0.85 $= 0.7225$		0.7225

Berdasarkan tabel di atas, dijelaskan bahwa pengaruh langsung kompetensi tenaga penjual terhadap keputusan pembelian adalah 0.2116 (21.16%), sedangkan pengaruh tidak langsung kompetensi tenaga penjual terhadap kesetiaan pelanggan melalui keputusan pembelian adalah 0.391 (39.1%) sehingga total pengaruh kompetensi tenaga penjual terhadap kesetiaan pelanggan melalui keputusan pembelian adalah 0.3911 (39.11%).

Pengaruh langsung periklanan terhadap keputusan pembelian adalah 0.4225 (42,25%). Pengaruh langsung periklanan terhadap kesetiaan pelanggan adalah 0.0484 (48,4%), sedangkan pengaruh tidak langsung periklanan terhadap kesetiaan pelanggan melalui keputusan pembelian adalah 0.5525 (55.25%), sehingga total pengaruh periklanan terhadap kesetiaan pelanggan melalui keputusan pembelian adalah 0.6009 (60.09%).

Kesimpulan

1. Kompetensi tenaga penjual memiliki pengaruh terhadap keputusan pembelian TOYOTA AGYA di PT. PLAZA TOYOTA. Hal ini dibuktikan dengan t-value t-tabel dimana nilai dari t- value nya adalah 4,92. Hal tersebut menunjukkan bahwa semakin baik kompetensi tenaga penjual, maka akan semakin tinggi pula keputusan pembelian TOYOTA AGYA yang dilakukan oleh customer.

2. Periklanan tidak memiliki pengaruh terhadap kesetiaan pelanggan TOYOTA di PT. PLAZA TOYOTA. Hal ini dibuktikan dengan t-value > t-tabel dimana nilai dari t-value nya adalah 0,62. Hasil analisa peneliti menunjukkan bahwa kesetiaan pelanggan dapat dilihat dari sikap pelanggan yang selalu mencari tahu secara detail keunggulan dan kekurangan suatu produk, hal tersebut bisa didapat dari komunitas TOYOTA atau pencarian informasi dari media lainnya sehingga informasi yang dia terima dan pahami membuat periklanan tidak berpengaruh signifikan bagi kesetiaan pelanggan. Dalam hal ini implikasi pada perusahaan yaitu adanya minimalisir biaya periklanan yang dikeluarkan perusahaan mengingat pelanggan memiliki pengetahuan yang update dan detail akan TOYOTA AGYA.

3. Berdasarkan hasil pengujian pengaruh langsung, tidak langsung dan total pengaruh, yang paling berpengaruh pada penelitian ini adalah keputusan pembelian terhadap kesetiaan pelanggan yaitu sebesar 72.25 %. Berdasarkan hasil penelitian ini bahwa semakin baik nya kompetensi dari tenaga penjual sertadidukung pula dengan periklanan yang menarik pada produk TOYOTA AGYA maka akan meningkatkan kesetiaan pelanggan yang berdampak pada keputusan pembelian TOYOTA AGYA.

Sarana dan Cadangan

1. Pada variabel periklanan, dari hasil penelitian ditemukan bahwa indikator media yang digunakan meliputi televisi mendapatkan nilai paling rendah yaitu 74 dibandingkan dari media yang digunakan lainnya, oleh karena itu bagi perusahaan disarankan untuk membuat iklan televisi lebih menarik lagi dari yang sebelumnya sehingga dengan durasi yang singkat, pelanggan benar-benar dapat memahami isi iklan dan tujuan iklan tersebut.

2. Penelitian ini melihat sudut pandang keputusan pembelian pada salah satu perusahaan otomotif khususnya produk LCGC TOYOTA AGYA. Oleh karena itu, menarik sekali jika penelitian selanjutnya dapat meneliti keputusan pembelian dan kesetiaan pelanggan dari produk TOYOTA lainnya ataupun dealer otomotif lainnya yang ada di Indonesia, sehingga dapat diketahui perbedaannya.

3. Penelitian ini hanya melihat pengaruh dari dimensi kompetensi tenaga penjual dan periklanan terhadap keputusan pembelian serta dampaknya pada kesetiaan pelanggan, berdasarkan output dari faktor-faktor dalam dimensi kompetensi tenaga penjual dan periklanan. Oleh karena itu, perlu adanya penelitian lanjutan yang melihat pengaruhnya berdasarkan perspektif lain.

Rujukan

- Griffin, I. (2005). *Aplikasi Analisis Multivariate dengan Program SPSS*, Edisi Kedua. Semarang : Badan Penerbit Universitas Diponegoro.
- Kotler, P., Kevin, L. (2009). *Manajemen Pemasaran, Jilid 1*. Edisi Ketiga belas. Jakarta: Erlangga.
- Kotler, P., Kevin, L. (2012). *Manajemen Pemasaran, Jilid 2*. Edisi Ketiga belas. Jakarta: Erlangga.
- Wibowo & Karimah. (2012). *Perilaku Konsumen & Strategi Pemasaran. (9 ed.)*. Jakarta: Salemba Empat
- Sugi yono. (2008). *Metode Penelitian Bisnis, Edisi V*. Bandung: IKAPI
- Sijarwani Wiratna. (2014). *Prosedur Penelitian Suatu Pendekatan Praktek*. Jakarta : Rineka Cipta.
- Sujarweni Wiratna. (2014). *Metodologi Penelitian Lengkap, Praktis dan Mudah Dipahami*. Yogyakarta: Pustaka Baru Press.
- Suparyadi, T. (2016). *Perilaku Konsumen Pendekatan Praktis disertai Himpunan Jurnal Penelitian*. Yogyakarta: Andi
- Tjiptono Fandi. (2008). *Manajemen dan Strategi Merek*. Yogyakarta: Andi Offset Press.

การบริจาคโลหิตในอิสลาม

Blood Donation in Islam

ญาดุลฮัก มิงสมร¹

Yadulhak Mingsamorn¹

(Received: November 15, 2022; Revised: December 07, 2022; Accepted: December 28, 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักศาสนบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในอิสลาม โดยศึกษาบทบัญญัติแห่งอัลกุรอานและสุนนะฮ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร คำวินิจฉัยของปวงปราชญ์มุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติตามหลักศาสนบัญญัติอิสลามมาใช้ในการบริจาคโลหิต ผลการวิจัยพบว่า บทบัญญัติแห่งอัลกุรอานและสุนนะฮ์มิได้ระบุเรื่องการบริจาคโลหิตไว้ เฉพาะเพียงบัญญัติไว้เป็นหลักการทั่วไป ส่งผลให้บรรดานักปราชญ์มุสลิมต้องทำการวิเคราะห์วินิจฉัยเพื่ออธิบายกรณีการบริจาคโลหิต ซึ่งสรุปได้ดังนี้ การบริจาคโลหิตตามทัศนะอิสลาม สามารถกระทำได้ การบริจาคโลหิตให้กับบุคคลที่มีความต้องการเลือดอย่างยิ่งยวด เป็นสิ่งที่อนุญาตและได้รับผลบุญ และการบริจาคโลหิตนั้นอนุญาตให้กระทำได้แต่ไม่อนุญาตให้มีการซื้อขาย

คำสำคัญ : บริจาค โลหิต อิสลาม

ABSTRACT

This article aims to find out the Islamic view on “Blood Donation” according to the Islamic Law which is strictly based on the primary sources of Islamic Jurisprudence (al-Quran&Sunnah) and relying on the interpretation of the previous and contemporary Muslim scholars as well. The result of the study has shown that both al-Quran and Sunnah did not specifically mentioned about the issue of Blood Donation. However, according the Muslim scholars, Blood Donation is permitted in Islam and consideret as the act of Islamic virtues to be reward. Since Blood Donation must be obliged under specific condition or urgent situation such as in the case of insufficiet blood due to an accident or in operation process that need anyone to donate, but not for business reason.

Keywords: Donation, Blood, Islam.

¹แผนกวิชากฎหมายอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹Department of Islamic Law, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkhla University Pattani Campus. (Corresponding author / Email: yadulhak.s@psu.ac.th)

บทนำ

การบริจาคและการถ่ายโลหิตแก่เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายที่มีความจำเป็นต้องใช้โลหิตในการช่วยชีวิต เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ ในบางกรณีถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำจะละเว้นไม่ได้ (วาญิบ) เมื่ออยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ตรัสว่า “และผู้ใดไว้ชีวิตนั้น ก็ประหนึ่งว่าเขาไว้ชีวิตมนุษย์ทั้งมวล” (อัลมาอิดะฮ์ : 32)

al-Qaradawiy (2004) ได้กล่าวว่า การบริจาคเลือดเป็นการช่วยเหลือที่ดีที่สุดที่มนุษย์สามารถให้แก่คนไข้ที่ต้องการเลือดอันเนื่องมาจากการเสียเลือดหรือการผ่าตัด การบริจาคเลือดจึงเป็นการกระทำที่ได้รับการยกย่องอย่างสูง เพราะเป็นการรักษาชีวิตมนุษย์ไว้ไม่ว่าคนไข้ผู้นั้นจะเป็นมุสลิมหรือไม่ก็ตาม

เนื่องจากอิสลามถือว่าการรักษาอาการเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่จำเป็น โลหิตเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อชีวิตของมนุษย์อย่างยิ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่ได้หากปราศจากโลหิต ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับโลหิตไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิ่งอื่นๆ ในการมีชีวิต และการบริจาคโลหิตเป็นการทำบุญกุศลสูงส่งที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยยึดคำคำรัสของอัลลอฮ์ในซูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ 5 : 2 ซึ่งมีใจความว่า “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง (ตักวา)”

มะรอนิง สะแลมิง (2011) ความเข้าใจและทัศนคติของมุสลิมเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตอยู่ที่ความเชื่อทางศาสนาว่าโลหิตเป็นสิ่งนาญิส (สกปรก) ดังนั้น การบริจาคสิ่งที่เป็นที่นาญิสจึงไม่ได้รับอนุญาต การนำสิ่งที่อยู่ในร่างกายออกมาเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ซึ่งเป็นการวินิจัย (ฟัตวา) ที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้มุสลิมยังเกรงว่าจะนำโลหิตของตนไปให้คนต่างศาสนา

ฉะนั้น การศึกษาหลักศาสนบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตอย่างละเอียดและชัดเจน จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริจาคโลหิตของมุสลิมให้มากขึ้น และการศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนให้มาร่วมบริจาคโลหิตมากขึ้นในอนาคตและเป็นแนวทางในการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน บทความนี้จะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามที่เกี่ยวกับโลหิต แหล่งที่มาของบทบัญญัติในอิสลามที่เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต ทัศนะนักวิชาการเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต เงื่อนไขของการถ่ายโลหิต การรับและการบริจาคโลหิตให้คนต่างศาสนิก และการห้ามทำการซื้อขายโลหิต

1. ความหมายของการบริจาคโลหิต

การบริจาคโลหิต คือ การสละโลหิตส่วนหนึ่งที่ร่างกายเหลือใช้เพื่อให้กับผู้ป่วยเป็นสิ่งที่ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย เพราะร่างกายคนจะมีปริมาณโลหิต 4,000-5,000 มิลลิลิตร การบริจาคโดยการเจาะเอาโลหิตออกจากทางเส้นโลหิตดำบริเวณข้อพับแขน ครั้งหนึ่งประมาณ 350-450 มิลลิลิตร หรือประมาณร้อยละ 6 ของปริมาณโลหิตในร่างกาย (ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย, 2551)

2. บทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับโลหิต

2.1 โลหิตที่มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ช.บ. ได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอานที่เป็นลักษณะคำสั่งห้ามในการบริโภคโลหิต ดังนี้

1) อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ตรัสว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อมูกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มัน เพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้ใช้แสวงหา และมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้ว ไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 173)

Ibn al-‘Arabiyy (1988) กล่าวว่า “ปราชญ์ได้ลงมติเอกฉันท์ว่าแท้จริงโลหิตนั้นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามนะญิส (สกปรก) ไม่อนุญาตให้มีการรับประทานและรับประโยชน์จากมัน”

al-Sabuniyy (1986) กล่าวว่า “ปราชญ์ต่างเห็นพ้องกันว่าโลหิตเป็นสิ่งที่หะรอม นะญิส (สกปรก) ไม่สามารถดื่มกินและใช้ประโยชน์ได้”

2) อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ตรัสว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อมูกร และสัตว์ที่ถูกกล่าวนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน เว้นแต่ที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา” (อัลมาอิดะฮ์ : 3)

ฮามิดะฮ์ อาแด (2548) กล่าวว่า “อุลามาอส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เลือดในอาเยฮ์ข้างต้นหมายถึงเลือดที่ไหล ถึงแม้ว่าในอาเยฮ์ได้กล่าวถึงเลือดเขยๆ แต่ในซูเราะฮ์อัลอันอาม มีการกล่าวถึงเลือดที่ไหล นักกฎหมายอิสลามที่รู้จักด้วยชื่อ อิบน์ หะมฺ อัลซอฮิรีย ได้มีความเห็นว่า ที่หะรอมคือเลือด ถึงแม้ว่าจะเป็นเลือดที่ไหลหรือไม่ก็ตาม เลือดที่ไหลในที่นี้หมายถึง เลือดที่ออกมาและไหลในตอนเชือดสัตว์ แต่จะได้รับการอภัยเกี่ยวกับเลือดที่ยังคงเหลืออยู่ในเส้นเลือด และเลือดที่ยากจะเอาออกในขณะที่ทำความสะอาดเนื้อสัตว์หรืออื่นๆ”

3) อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ตรัสว่า “ที่จริง พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้าเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อมูกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ดังนั้น ผู้ใดที่อยู่ในสภาพคับขัน โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เป็นผู้ละเมิดแล้ว แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อันนะหฺล : 115)

การบริโภคในสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงห้ามจาก 4 ประเภทตามที่ได้ระบุไว้ในอาเยฮ์ที่ 173 ซูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ และอาเยฮ์ที่ 115 ซูเราะฮ์ อันนะหฺล ได้แก่ สัตว์ที่ตายเอง เลือด เนื้อมูกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน และการบริโภคตามที่ได้ระบุไว้ในอาเยฮ์ที่ 3 ซูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ได้แก่ สัตว์ที่ตายเอง เลือด เนื้อมูกร สัตว์ที่ถูกกล่าวนามอื่นจากอัลลอฮ์ขณะเชือด สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกเหวตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกินเว้นแต่ที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชาเป็นสิ่งต้องห้าม ด้วยหลักฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าโลหิตนั้นจัดอยู่ในสิ่งที่ต้องห้ามด้วย แต่จะได้รับการยกเว้นอันเนื่องมาจากความจำเป็นในภาวะคับขัน โดยมีมิใช่เป็นผู้แสวงหาและมิใช่ผู้ละเมิด

ดังนั้น ผู้ป่วยใดที่มีความจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนถ่ายเลือด แท้จริงแล้วเขาอยู่ในหุกมฏูเราะฮฺ (ข้อบัญญัติว่าด้วยภาวะคับขัน) เนื่องจากชีวิตของเขาอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อความตาย โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการเลือดอันเนื่องมาจากการเสียเลือดหรือการผ่าตัด สภาวะดังกล่าวนี้เป็นภาวะที่คับขัน จึงอยู่ในข้อยกเว้นทั่วไปตามที่ได้ระบุไว้ในอายะฮฺข้างต้น ดังนั้น การเปลี่ยนถ่ายเลือด การบริจาคโลหิต สามารถกระทำได้เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ที่บาดเจ็บให้สามารถมีชีวิตรอดอยู่ได้

4) อัลลอฮฺ ซ.บ. ได้ตรัสว่า “มุหัมมัด ท่านจงประกาศออกไปว่า ในบทบัญญัติที่ประทานลงมาให้ฉันนั้น ฉันไม่พบว่าจะมีสิ่งใดห้ามกิน นอกจากบทบัญญัติที่ว่า ห้ามกินซากสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลพุ่งออกมา เนื้อสุกร เพราะมันเป็นสิ่งสกปรก หรือเป็นสิ่งผิบบัญญัติที่ไปกล่าวนามอื่นจากอัลลอฮฺ สำหรับผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขัน มิได้มีเจตนาจะฝ่าฝืน แท้จริงพระเจ้าของท่านเป็นผู้ทรงอภิบาล ทรงเมตตาเสมอ” (อัลอันอาม : 145)

คำว่า “เลือดที่ไหลพุ่งออกมา” ในอายะฮฺที่ 145 ของซูเราะฮฺ อัลอันอาม ได้อธิบายคำว่า “เลือด” ในซูเราะฮฺ อัลมาอิดะฮฺ 5 : 3 ซูเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ 2 : 173 และซูเราะฮฺ อันนะหฺล 16 : 115 หมายถึง เลือดที่ไหลออกมาในปริมาณมาก ซึ่งมีบัญญัติ ดังนี้ (1) เป็นสิ่งที่ห้ามบริโภค ห้ามซื้อขาย (2) เป็นนะญิสที่สกปรก ต้องมีการชำระล้าง หากมีการเประเปื้อน เช่น เลือดจากการเชือดสัตว์ เลือดที่ไหลออกจากบาดแผลฉกรรจ์ เลือดประจำเดือน เลือดจากการคลอดบุตร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อิสลามได้อนุมัติให้ผู้ใดผู้หนึ่งที่ตกอยู่ในภาวะคับขันสามารถบริโภคเลือดได้ ทั้งนี้ เพื่อที่จะรักษาชีวิตของเขา ดังที่อัลลอฮฺได้ตรัสไว้ในท้ายอายะฮฺของซูเราะฮฺ อัลมาอิดะฮฺ ความว่า “ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหยโดยมิใช่เป็นผู้จงใจกระทำความบาปแล้วไซ้ร้ แน่อนอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงอภิบาลผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อัลมาอิดะฮฺ : 3)

2.2 โลหิตที่มีปรากฏในหะดีษ

1) รายงานจากอิบนิญุเรจ ที่ได้อธิบายคำรัสของอัลลอฮฺ คือเลือดที่ไหล ส่วนเลือดที่มันติดอยู่ที่เส้นเลือดนั้นไม่เป็นไร” (บันทึกโดย Ibn Munzir)

2) รายงานจากอับดุลลอฮฺ บินญุรัยจฺ รอยเลือดที่ติดอยู่ที่รอยเชือดของแกะ หรือรอยเลือดที่ติดอยู่ตรงไหลของอูฐนั้น ท่านบอกว่า ไม่เป็นไร ส่วนเลือดที่เป็นที่ห้ามนั้นคือเลือดที่มันไหลพุ่งออกมา

3) รายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮาว่า “พวกเราเคยรับประทานเนื้อ โดยที่มีเลือดเป็นสายในหม้อ”

อัลหะสัน ได้กล่าวว่า “บรรดามุสลิมยังคงปฏิบัติละหมาดโดยที่พวกเขามีบาดแผลอยู่” (al-Bukhariy, 2000)

มีรายงานว่า ท่านอุมร์ ได้ละหมาดโดยที่บาดแผลของเขายังมีเลือดไหลอยู่ (อัลหาฟิซ ได้กล่าวเรื่องนี้ไว้ในหนังสือฟิตฮุลบารีย์) และปรากฏว่าอบูซุร็อยเราะฮฺเห็นว่ ในขณะที่ละหมาดนั้น ถ้ามีเลือดไหลมาหยดสองหยดก็ไม่เป็นไร ส่วนเลือดของตัวหมัด หรือที่ฝั้น เป็นที่อนุญาตให้เช็ดตามหลักฐานอันนี้ (อัสซัยยิด ซาบิก, 2544)

4) ท่านเราะสูลได้ยกเว้นเฉพาะเลือดบางประเภท ดังปรากฏหลักฐานจากการรายงานของอับดุลลอฮ์ บิน อุมร์ กล่าวว่า ท่านเราะสูล กล่าวว่า “ได้อนุญาตให้แก่พวกท่านซากสัตว์สองชนิด และเลือดสองชนิด ซากสัตว์สองชนิดนั้นคือ ปลาและตักแตน ส่วนเลือดสองชนิด นั้นคือ ตับและม้าม” (บันทึกโดย Ibn Majah, 1998)

3. แหล่งที่มาของบทบัญญัติในอิสลามที่เกี่ยวกับการบริจากลอहित

3.1 แหล่งที่หนึ่ง : อัลกุรอาน

1) อัลลอฮ์ ซ.บ. ได้ตรัสว่า “และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา” (อัลหัจญ์ : 78)

ศาสนาอิสลามได้ถูกประทานลงมาเพื่อให้ความสะดวกและเพื่อให้การงานของมนุษย์ดำเนินไปอย่างราบรื่น อิสลามไม่สนับสนุนการงานใดๆ ก็ตามที่จะเป็นอุปสรรคต่อความราบรื่นของกิจกรรมการดำเนินงานของมนุษย์

2) อัลลอฮ์ ซ.บ. ได้ตรัสว่า “พระองค์ทรงประสงค์ให้มีความสะดวกแก่พวกเจ้า และไม่ทรงให้มีความลำบากแก่พวกเจ้า”(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 185)

นุรฮายาดี สะอิด (2557) จากหลักฐานข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความประสงค์ของพระองค์อัลลอฮ์ในการบัญญัติกฎหมายตามศาสนาบัญญัติที่พระองค์ทรงประสงค์ที่จะสร้างความง่ายดายให้กับมนุษยชาติ โดยมีใช้ในลักษณะฝ่าฝืนบทบัญญัติและฉวยโอกาสในเรื่องที่พระองค์ทรงสั่งใช้ ดังนั้น การบริจากลอहितทำให้มนุษย์เกิดความสะดวก เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้รอดพ้นจากการเสียชีวิตในสิ่งที่ไม่เกินความสามารถของมนุษย์ และไม่เป็นการระหนักสำหรับมนุษย์แต่อย่างใด

3) อัลลอฮ์ ซ.บ. ได้ตรัสว่า “ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีใจเป็นผู้ใจกระทำบาปแล้วไซ้ แน่อนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อัลมาอิดะฮ์ : 3)

การรับประทานอาหารจากสิ่งที่ห้ามตามที่ได้ระบุไว้ในอายะฮ์ข้างต้นได้ชี้ชัดว่า สามารถกระทำได้ เพราะได้รับการยกเว้นอันเนื่องจากความจำเป็นในภาวะคับขัน ดังนั้น ผู้ป่วยใดที่มีความจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนถ่ายโลหิต แท้ที่จริงแล้วเขาอยู่ในหุกมฎะฮ์เราะฮ์ (ข้อบัญญัติว่าด้วยภาวะคับขัน) เนื่องจากชีวิตของเขาอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อความตาย สภาวะดังกล่าวนี้จึงอยู่ในข้อยกเว้นทั่วไป ดังนั้น จึงเป็นการอนุญาตสำหรับเขาในการรับโลหิตหรือบริจากลอहितได้

4) อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า “และผู้ใดไว้ชีวิตนั้น ก็ประหนึ่งว่า เขาไว้ชีวิตมนุษย์ทั้งมวล” (อัลมาอิดะฮ์ : 32) al-Shanqitiy (1994) อายะฮ์ข้างต้นมีลักษณะเป็นหลักการทั่วไปที่ครอบคลุมรูปแบบของความพยายามในการที่จะรักษาชีวิตของคนจากความหายนะ ในที่นี้รวมถึงผู้ที่ได้ใช้ความพยายามในการบริจากลอहितพี่น้องของพวกเขา เพื่อที่จะรักษาชีวิตจากความหายนะ

5) อัลลอฮ์ ซ.บ. ได้ตรัสว่า “อัลลอฮ์มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มิได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเจ้ามิได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้าในการที่พวกเจ้าจะทำความ

ดีแก่พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้ที่มีความยุติธรรม” (อัลมุตตะหีนะฮ์ : 8) จากอาเยฮ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าอิสลามส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่ได้แบ่งแยกอายุ เพศ ฐานะ และศาสนา เพราะหากเป็นมนุษย์แล้วย่อมได้รับเกียรติที่ควรได้รับการปกป้องรักษาอย่างเท่าเทียมกัน และเมื่อมนุษย์ต้องการความช่วยเหลือแล้วควรให้การช่วยเหลือโดยไม่คำนึงว่าเขาจะนับถือศาสนาใด เพราะการให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งที่ดี เช่นเดียวกับการบริจาคโลหิต มุสลิมสามารถทำดีกับต่างศาสนิกได้ トラบโดที่คนเหล่านั้นไม่ใช่เป็นผู้บ่อนทำลายแผ่นดินหรือศาสนา โดยยึดหลักฐานจากหะดีษ รายงานโดยอัสมา บินตุ อุบบักรฺ นางกล่าวว่า “ฉันไปพบกับมารดาของฉันในขณะที่นางยังเป็นมุชริก (ผู้กราบไหว้เจว็ด) ตั้งแต่สมัยกุร็อยซฺ เนื่องจากพวกเขา กุร็อยซฺได้ยกย่องนาง หลังจากนั้นฉันไปพบกับท่านเราะสูล และฉันได้บอกกับท่านว่า โอ้ท่านเราะสูล แท้จริงฉันไปพบมารดาของฉันในขณะที่นางต้องการเชื่อมความสัมพันธ์ ฉันสามารถที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ได้หรือไม่ ท่านเราะสูลกล่าวตอบว่า ได้ จงเชื่อมความสัมพันธ์กับมารดาของเจ้า”(kitab Fatawa Nur ‘Alad Darb อ้างใน นูรฮายาดี สะอฺ, 2557)

3.2 แหล่งที่สอง : สุนนะฮ์

จากการศึกษาสุนนะฮ์ ในยุคสมัยของท่านเราะสูลและยุคของเศาะหาบะฮ์ ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการบริจาคโลหิต หรือให้โลหิตช่วยชีวิตผู้ป่วยอย่างไร แต่ในช่วงที่เกิดสงครามคอนดัก ท่านชะอูด อิบน์ มุอาซ ถูกฟันที่เส้นโลหิตตรงกลางแขน ท่านเราะสูลได้สั่งให้นำเขาไปยังเต็นท์รุษัยดะฮ์ เพื่อท่านจะได้ดูแลและสามารถเย็บเขาได้ แต่ไม่มีการกล่าวถึงที่ชัดเจนในการดูแลรักษาผู้ป่วยในขณะนั้น ดังนั้น จึงขอเสนอหะดีษที่สามารถเป็นหลักฐานในการบริจาคโลหิต ดังต่อไปนี้

1) รายงานจากอับดุลลอฮ์ บิน อับบัส ท่านนบีได้กล่าวว่า “*แท้จริงอัลลอฮ์ทรงชอบการสนับสนุนคนที่กำลังได้รับความเดือดร้อน*” (บันทึกโดย al-Baihaqi 5657) al-Qaradawiy (2004) ได้กล่าวว่า “ความดีงามของการบริจาคโลหิตจะยิ่งเพิ่มขึ้นเมื่อตอนที่จะต้องช่วยเหลือคนให้พ้นจากอันตรายและบรรเทาความทุกข์ทรมาน นี่เป็นความดีที่ทำให้ผู้บริจาคสมควรที่จะได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮ์มากยิ่งขึ้น”

2) รายงานจากอับดุลลอฮ์ บิน อุมัร เล่าว่า ท่านเราะสูล กล่าวว่า “*ผู้ใดที่ปลดเปลื้องทุกข์ใดๆ ของมุสลิมคนหนึ่งจากความทุกข์ยากในโลกนี้ อัลลอฮ์จะปลดเปลื้องหนึ่งความทุกข์ให้กับเขาจากความทุกข์ยากทั้งหลายในวันกิยามะฮ์ (ปรโลก)*” (บันทึกโดย Muslim, 2001) al-Qaradawiy (2004) ได้อธิบายว่า ท่านนบีได้ประกาศว่า การช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ยากเดือดร้อนหรือแม้แต่การช่วยเหลือสัตว์ไว้ก็สมควรได้รับรางวัลตอบแทนในทัศนะของอัลลอฮ์ ซ.บ. ท่านนบีได้กล่าวว่า “ขณะที่ชายคนหนึ่งกำลังเดินอยู่ เขารู้สึกกระหายน้ำอย่างมากและได้ปีนลงไปบนบ่อน้ำแห่งหนึ่งเพื่อดื่มน้ำ เมื่อปีนขึ้นมา เขาเห็นสุนัขตัวหนึ่งกำลังแลบลิ้นเลียดินเปียกบนน้ำค้างด้วยความกระหาย เขากล่าวว่าสุนัขตัวนี้กระหายน้ำอย่างมาก เหมือนอย่างที่ผมกระหายน้ำอย่างมากก่อนหน้านี้ เขาจึงปีนลงไปบนบ่ออีกครั้ง แล้วตักน้ำใส่ในรองเท้าของเขาจนเต็ม จากนั้นใช้ปากคาบมันขึ้นมาแล้วรินให้สุนัขดื่ม อัลลอฮ์ได้ชมเชยและประทานอภัยโทษให้แก่เขา” พวกเขาถามว่า โอ้ท่านเราะสูล เราจะได้รับผลบุญจากการทำดีต่อสัตว์ด้วยหรือ ท่านตอบว่า “ในการทำดีต่อทุกสิ่งที่มีชีวิต มีผลบุญให้” (บันทึกโดย al-Baihaqi, 3467 และ Muslim, 2245)

3) รายงานจากท่านอบูสุรียเราะฮ์ เล่าว่า ท่านนบี กล่าวว่า “เมื่อมนุษย์ (ลูกหลานอาดัม) ได้เสียชีวิตไปแล้ว การทำความดีทุกอย่างของพวกเขาจะยุติ (หยุดชะงัก) ยกเว้นเพียงสามประการเท่านั้นคือ การบริจาคทานที่ถาวร ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และคูหาของลูกที่ซอลิห์” (บันทึกโดย Muslim, 2001: 4708)

การบริจาคทานที่ถาวร คือ การบริจาคที่สามารถให้ผลบุญแก่ผู้ที่เสียชีวิตอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าเขาจะจากโลกนี้ไปแล้วก็ตาม ตราบใดสิ่งของที่พวกเขาได้บริจาคทานที่ถาวรนั้นยังคงอยู่ผลบุญทั้งหมดนั้นก็จะถึงกับผู้บริจาค เช่น การสร้างหรือให้สิ่งของเป็นสาธารณะประโยชน์ (วาถ์ฟ) แก่มัสยิด หรือสุเหร่า โรงเรียน และศาลาที่พัก เป็นต้น

4) รายงานจากท่านอบูรียเราะฮ์ เล่าว่า ท่านเราะฮ์ลุ กล่าวว่า “อวัยวะทุกส่วนของร่างกายคือ การทำเสาะอะเกาะฮ์ ทุกๆ วันที่ดวงอาทิตย์ขึ้น เมื่อบุคคลหนึ่งทำการตัดสินระหว่างคนสองคน (ที่ขัดแย้งกัน) ด้วยความยุติธรรมนั้นคือการเสาะอะเกาะฮ์ การให้ความช่วยเหลือคนๆ หนึ่งในการขจัดพินาศและการช่วยคนๆ หนึ่งขึ้นพินาศ หรือการช่วยยกสัมภาระขึ้นพินาศคือการเสาะอะเกาะฮ์ การพูดจาที่ดีคือการเสาะอะเกาะฮ์ และทุกๆ ก้าวย่างที่เดินไปยังมีสติเพื่อทำการละหมาดคือการเสาะอะเกาะฮ์ อีกทั้งการขจัดสิ่งกีดขวางออกจากเส้นทางก็คือการเสาะอะเกาะฮ์ เช่นกัน” (บันทึกโดย Muslim, 2001 : 1677)

การบริจาคทานนั้นไม่ได้ถูกจำกัดด้วยทรัพย์สินเงินทองเพียงอย่างเดียว แต่ยังถูกรวบรวมไว้ในทุกๆ การทำความดี หรือทุกสิ่งที่ทำให้ความสุขกับมนุษย์และจิตใจความทุกข์ของพวกเขา ถือเป็นการทำบุญทำทาน (เสาะอะเกาะฮ์) ทั้งสิ้น ดังนั้น ส่วนหนึ่งจากการทำทานซึ่งเป็นที่ยอมรับในยุคสมัยนี้คือ การบริจาคโลหิตให้กับโรงพยาบาล หรือธนาคารโลหิต ที่ยังต้องการโลหิตเพื่อมอบให้กับผู้เจ็บป่วยที่มีความต้องการโลหิต การบริจาคดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นที่อนุญาตในศาสนาอิสลาม

3.3 แหล่งที่สาม : กียาส (การเทียบเคียง)

สิ่งที่สามารถจะนำมาเทียบเคียงกับการบริจาคโลหิตหรือการเอาโลหิตออกในสมัยของท่านเราะฮ์ลุ คือการกรอกเลือด ซึ่งเป็นการนำโลหิตออกจากผิวหนังบริเวณศีรษะเพื่อรักษาโรคปวดหัวและความดันโลหิตสูงที่อาจจะทำให้เส้นโลหิตในสมองแตก ดังปรากฏหลักฐานจากหะดีษต่อไปนี้

1) รายงานจากอับนิอับบาส เล่าว่า “ท่านเราะฮ์ลุ ได้ทำการกรอกเลือดขณะที่ท่านครองเอียะห์รวม” (บันทึกโดย al-Bukhariy, 2000 : 1704) และมีสายรายงานของอบูดาอุดอีกสำนวนหนึ่งว่า รายงานจากอับนิอับบาส เล่าว่า “แท้จริงท่านเราะฮ์ลุ ได้ทำการกรอกเลือดขณะที่ท่านถือศีลอด” (บันทึกโดย Abu Daud, 1998 : 2024)

2. รายงานจากอนัส บิน มาลิก เล่าว่า ท่านเราะฮ์ลุ กล่าวว่า “ในคืนที่ท่านถูกนำตัวไปเพื่อเดินทางในเวลาค่ำคืน (อิสรออฺ) ข้าพเจ้าไม่ได้ผ่านบรรดามะลาอิกะฮ์กลุ่มใดนอกจากพวกเขาจะกล่าวว่า โอ้มุหัมมัด จงใช้ประสาขาคือของท่านให้กรอกเลือดเถิด” (บันทึกโดย Ibn Majah, 1998 : 3470)

3) รายงานจากอนัส บิน มาลิก เล่าว่า “มีชายคนหนึ่งได้ถามเกี่ยวกับคำจ้างในการกรอกเลือด อนัสตอบว่าท่านเราะฮ์ลุ ได้ให้อาหมัดบะฮ์กรอกเลือด และได้ให้คำจ้างเป็นอาหารสองศอก (เครื่องตวง) และ

ได้บอกกับนายจ้างของเขาว่าให้ลดภาษีให้กับอนุภรรยาซะพร้อมกับกล่าวว่า การที่พวกเขาได้รักษากัน ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งคือการกรอกเลือด” (บันทึกโดย al-Bukhārī, 2000 : 5696)

4) รายงานจากซัลมา คนรับใช้ของท่านเราะซูล กล่าวว่า “ไม่เคยปรากฏมีผู้ใดที่ได้ปรับทุกข์กับท่านเราะซูลถึงอาการปวดศีรษะนอกจากท่านจะกล่าวว่า เจ้าจงกรอกเลือด และไม่เคยปรากฏว่ามีผู้ใดที่ได้ปรับทุกข์กับท่านถึงอาการปวดที่เท้าทั้งสองข้าง นอกจากท่านจะกล่าวว่า เจ้าจงข้อมนทั้งสองข้างด้วยใบเทียน” (บันทึกโดย Ahmad, 1997 : 27658)

จากหะดีษที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวถึงผลดีของการกรอกเลือดคือเอาโลหิตออก ซึ่งสามารถรักษา (เทียบเคียง) ได้กับการบริจาคโลหิตคือ การเอาโลหิตออกจากร่างกาย เพื่อให้ผู้นั้นมีสุขภาพดีเป็นผลดีต่อตัวผู้บริจาคเอง เพราะโดยหลักการแพทย์แล้ว เมื่อผู้บริจาคเอาโลหิตบางส่วนออกจากร่างกาย ร่างกายก็จะปรับตัวด้วยการสร้างเม็ดโลหิตใหม่ทดแทนทันที (กลุ่มสหวิชาชีพวิทยาศาสตร์การแพทย์, สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข 2553 : 9-10)

3.4 แหล่งที่สี่ : เกาะवादฟิกฮียะฮ์ (กฎหมายบัญญัติ)

การบริจาคและการถ่ายโลหิตมีความสอดคล้องกับหลักของฟิคุฮ์หรือกฎหมายบัญญัติดังต่อไปนี้

1) หลักของฟิคุฮ์หรือกฎหมายบัญญัติที่ว่า “ภาวะคับขันได้ทำให้สิ่งที่ไม่อนุมัติเป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำ” อัญญาเราะฮ์หรือภาวะคับขันหมายถึง ภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตโดยความมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจ โดยไม่จำเป็นต้องทนจนใกล้ตายเมื่อตกอยู่ในภาวะคับขันโดยไม่มีความที่หะลาละแล้วก็จำเป็นต้องบริโภคสิ่งต้องห้ามหรือหะรอม ตามปริมาณที่สามารถประทังชีวิตได้ หากไม่บริโภคจนกระทั่งทำให้ถึงแก่ชีวิตถือว่าเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติ เพราะเป็นการนำตัวเองสู่ความพินาศ ซึ่งสิ่งนั้นถูกห้ามไว้ในอัลกุรอาน เพราะเขาสามารถประทังชีวิตโดยการบริโภคสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ผ่อนปรนให้แก่เขาแล้วในภาวะคับขัน ซึ่งเขาจำเป็นต้องปฏิบัติตามเสมือนว่าเขาไม่มีสิ่งที่หะลาละอยู่

al-Turaiqiy (1992) ได้สรุปความหมายของภาวะคับขันด้านภาษาคือ ความจำเป็นที่สาหัสสากรรจ์ ส่วนภาวะคับขันทางศาสนบัญญัติ นักวิชาการได้ให้นิยามที่ใกล้เคียงกัน และส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องอาหาร ในขณะที่ความเป็นจริงภาวะคับขันครอบคลุมมากกว่านั้น ตัวอย่างนิยามภาวะคับขันที่อัดดุสูกีย์ ให้ความหมายไว้คือ “ภาวะที่มั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจว่าจะถึงแก่ชีวิต”

al-Zuhayliy (1996) กล่าวว่า “ผู้ใดก็ตามที่อยู่ในภาวะคับขัน ความทุกข์ยากลำบากและความวิตกกังวลว่าจะก่อให้เกิดอันตรายหรือความเจ็บปวดต่อร่างกายจิตใจ สติปัญญา เกียรติ ทรัพย์สิน และทุกประการที่เกี่ยวข้องข้างต้น ในสถานการณ์นั้น อนุโลมให้กระทำในสิ่งที่หะรอมหรือละเว้นกระทำในสิ่งที่วาญิบ (หน้าที่) หรือล่วงเลยเวลาที่กำหนดไว้ ด้วยจุดประสงค์เพื่อขจัดสิ่งอันตรายที่อาจเกิดขึ้นตามวินัจฉัยที่อยู่ในขอบเขตของหลักการศาสนา”

Muhammad Uklah (1991) อัญญาเราะฮ์หรือภาวะคับขันคือ สิ่งที่ไม่สามารถจะได้นำซึ่งความต้องการหลัก 5 ประการ (ศาสนา ทรัพย์สิน ชีวิต สติปัญญา และเกียรติ) นอกจากด้วยสิ่งนั้น ส่วนอัลมัฮซุ

รอด (สิ่งที่ห้าม) คือ สิ่งที่มีหลักฐานในการห้ามสิ่งนั้น กฎศาสนบัญญัตินี้ หมายถึงทุกสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่อนุมัติได้ในขณะที่มีความจำเป็น ดังนั้น ความจำเป็นที่ได้อนุญาตสิ่งที่หะรอมนั้น เรียกว่า รุกเศาะฮฺ (การผ่อนปรน) ซึ่งรุกเศาะฮฺนั้นได้อนุญาตให้ทำสิ่งที่หะรอมเพราะความจำเป็น

2) หลักของฟิกฮ์หรือกฎศาสนบัญญัติที่ว่า “อันตรายจำเป็นต้องขจัดไป”

al-suyuti (1996) กล่าวว่า “หลักฐานของกออิดะฮฺนี้คือ หะดีษ **لا ضرر ولا ضرار** หมายถึง การก่อให้เกิดอันตราย ความพินาศให้แก่คนอื่น ส่วนคำว่า **ضرار** หมายถึง การตอบแทนการทำอันตราย ด้วยการกระทำอันตรายเช่นกัน” Muhammad Uklah (1991) ได้กล่าวว่า “ความหมายของหะดีษดังกล่าวคือ ไม่อนุญาตให้คนใดคนหนึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น ถึงแม้ว่าจะเป็น การเริ่มหรือเป็นการตอบแทน”

al-Shanqiti (1994) กล่าวว่า “หลักของฟิกฮ์หรือกฎศาสนบัญญัติที่ได้นำมาจากหลักฐานทางชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติ) ดังกล่าวนี้นี้ เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้ให้การผ่อนปรนแก่ผู้ที่ประสบกับอันตรายและการขจัดอันตรายที่ประสบแม้ว่าจะต้องใช้สิ่งที่หะรอมหรือห้าม กฎที่ว่า “อันตรายจำเป็นต้องขจัดไป” ได้ชี้ชัดว่า การขจัดสิ่งที่อันตรายต่อปัจเจกบุคคลเป็นจุดมุ่งหมายของชะรีอะฮฺ ส่วนกฎ “ภาวะคับขันได้ทำให้สิ่งที่ไม่อนุมัติเป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำได้” ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่อยู่ในภาวะคับขันจะได้รับการผ่อนปรนเพื่อที่เขาจะได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่หะรอมหรือห้ามตามหลักของชะรีอะฮฺ

ส่วนเงื่อนไขของการผ่อนปรนในภาวะคับขัน มีดังต่อไปนี้ (1) ความจำเป็นคับขันเกิดขึ้นแล้ว มิใช่เป็นเรื่องของอนาคต (2) ไม่มีทางเลือกอื่นที่หะลาล (3) มีความจำเป็นเพียงพอที่จะบริโภคสิ่งหะรอมเพื่อประทังชีวิตหรือรักษาอวัยวะ (4) บริโภคเพียงปริมาณเพื่อประทังชีวิต มิใช่ปริมาณเพื่อความอิม

อบุล อะลา เมาคูดี (2551) กล่าวว่า “ได้มีการอนุญาตให้ใช้สิ่งที่ไม่สะอาดในเงื่อนไขสาม ประการ ดังต่อไปนี้ (1) มันต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างที่สุดจริงๆ ตัวอย่างเช่น ถ้าหากใครกำลังจะตายเพราะความหิวหรือกระหาย หรือถ้าหากชีวิตของใครตกอยู่ในอันตรายเพราะโรคภัยบางอย่างและไม่มีสิ่งใดอยู่เลย นอกจากสิ่งที่ไม่สะอาด เขาก็ได้รับอนุญาตให้กินสิ่งนั้น (2) คนผู้นั้นจะต้องไม่มีความปรารถนาในหัวใจที่จะฝ่าฝืนกฎหมายของอัลลอฮฺ (3) เขาจะต้องไม่กินหรือใช้มันเกินความจำเป็นแม้แต่เพียงนิดเดียว สมมติว่าในบางกรณี แะสิ่งที่ไม่สะอาดเพียงสองสามหยดก็สามารถรักษาชีวิตให้ปลอดภัยได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น เขาก็จะต้องกินหรือใช้สิ่งนั้นไม่เกินสองสามหยด

3) หลักของฟิกฮ์หรือกฎศาสนบัญญัติที่ว่า “โดยหลักแล้วทุกสิ่งเป็นที่อนุญาตเว้นแต่จะมีหลักฐานที่ชี้ถึงการเป็นสิ่งหะรอม”

al-Suyuti (1994) ได้กล่าวว่า กออิดะฮฺนี้เป็นกออิดะฮฺในมัซฮับฮาฟีอีที่มีความแตกต่างกับความเห็นของมัซฮับชะนาฟี เพราะพวกเขามีความเห็นที่ว่า “โดยหลักแล้วทุกสิ่งเป็นที่หะรอมเว้นแต่จะมีหลักฐานที่ชี้ถึงการเป็นสิ่งที่ยอนุญาต” ส่วนหนึ่งหุกม (บทบัญญัติ) ที่เข้าภายใต้กออิดะฮฺนี้ คือ (ก) สัตว์ที่หุกมของมันไม่ชัดเจน (ข) พืชที่ไม่รู้ชื่อ (ค) ฎิรอาฟ ตามความเห็นของอัลสุบกี เป็นที่ยอนุญาต เพราะเดิมของมันเป็นที่อนุญาต และไม่มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าหะรอม อุลามอาซาฟีอีส่วนมากไม่ตัดสินว่าหะรอมหรือหะลาล แต่มีเช่นกันอุลามอาที่ให้ความเห็นว่าหะรอม

ฮามีดะฮ์ อาเค (2548) สิ่งที่จะรอกุ (บทบัญญัติ) ไม่ได้กล่าวและไม่มีหลักฐานในการห้ามก็เป็นสิ่งที่ทะเลาะโดยยึดหลักทั่วไปหลักของฟิสิกคือ เดิมของทุกสิ่งทุกอย่างคือทะเลาะ และหลักทั่วไปนี้เป็นหลักการของอิสลามและได้มีหลักฐานหลายประการที่ยอมรับหลักทั่วไปนี้ ส่วนหนึ่ง คือ

1) อัลลอฮ์ ช.บ. ได้ตรัสว่า “พระองค์คือผู้ทรงสร้างทุกสิ่งที่อยู่บนโลกเพื่อผู้เจ้า” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 29)

2) มีรายงานจากอบี อะลียะฮ์ เล่าว่า ท่านเราะสูลได้กล่าวว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ได้กำหนดสิ่งที่ว่าญิบ ดังนั้น พวกท่านจงอย่ามองข้าม (ไม่ปฏิบัติ) และได้กำหนดขอบเขต ดังนั้น พวกท่านจงอย่าข้ามเขตนั้น และได้ทรงห้ามบางสิ่งบางอย่าง ดังนั้น พวกท่านจงอย่ากระทำการดังกล่าว และได้เจียบ (ไม่บอก) เกี่ยวกับบางอย่างเพราะความโปรดปรานของพระองค์แก่พวกท่านโดยที่พระองค์ไม่ได้ลืมนั้น ดังนั้น จงอย่าพยายามหา (ถาม) เกี่ยวกับเรื่องนั้น” (บันทึกโดย al-Baihaqi, 1344 : 20217)

3) มีรายงานจากชะอฺ บิน อิบิ วัคกอซ เล่าว่า ท่านเราะสูลได้กล่าวว่า “แท้จริงความผิดที่ยิ่งใหญ่ของมุสลิมต่อมุสลิมด้วยกันคือ ผู้ที่ได้ถามเกี่ยวกับบางเรื่องที่ไม่ได้มีการห้าม หลังจากนั้นก็ได้มีการห้ามสาเหตุเพราะคำถามของเขา” (บันทึกโดย al-Bukhari, 2000 : 6745, Muslim, 2001 : 4349)

4) มีรายงานจากอบี อัลดัดอา เล่าว่า ท่านเราะสูลได้กล่าวว่า “สิ่งที่อัลลอฮ์ได้อนุญาตในคัมภีร์ของพระองค์ สิ่งนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ทะเลาะและสิ่งที่พระองค์ห้าม สิ่งนั้นก็จะเป็นสิ่งที่หะรอมและสิ่งที่พระองค์ไม่ได้กล่าว (เจียบ) สิ่งนั้นก็ถูกให้อภัย ดังนั้น พวกท่านจงรับการอภัยจากอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์มิได้หลงลืมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และท่านเราะสูลก็ได้อ่านอายะฮ์ที่ว่า (และองค์อภิบาลของท่านไม่มีการลืมนั้น)” (บันทึกโดย al-Baihaqi, 1344 : 20216)

นุรฮายาตี สะอิด (2557) จากหลักฐานข้างต้นสามารถเข้าใจได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์ทรงสร้าง เดิมนั้นเป็นสิ่งที่อนุมัตินอกจากจะมีหลักฐานว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ต้องห้าม เช่นเดียวกันกับการบริจาตโลหิตเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ไม่ได้กล่าวถึงการห้ามถึงการบริจาตโลหิตในคัมภีร์อัลกุรอานและหะดิษ ดังนั้นเมื่อไม่ปรากฏด้วยบทหลักฐานถึงการห้ามจึงเป็นที่เข้าใจด้วยหุكمเดิมของทุกสิ่งคือเป็นสิ่งที่อนุมัติ

4. ทักษะนักวิชาการเกี่ยวกับการบริจาตโลหิต

al-Qurtubiy (1993) กล่าวว่า “ปราชญ์ต่างเห็นพ้องกันว่าเลือดเป็นสิ่งที่หะรอม นาญิส และไม่สามารถดื่มกินและใช้ประโยชน์ได้” อิบน์ คุัยซ มัณดาบ กล่าวว่า “เลือดนั้นเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (หะรอม) เมื่อใดที่เราไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงมันได้ ดังนั้น มันจึงเป็นสิ่งที่อนุญาต เช่น กรณีเลือดที่ติดอยู่ในเนื้อสัตว์และที่ยังคงติดอยู่ในเส้นเลือด” ดังรายงานจากท่านหญิงอาอีชะฮ์ เล่าว่า “ในสมัยของท่านเราะสูล พวกเราได้ดื่มเนื้อในหม้อ ซึ่งปรากฏรอยเลือดขึ้นมา จากนั้นพวกเราก็ได้รับประทานมันและไม่ได้ทิ้งมัน”

al-Tahir Ahmad al-Razi (1976) กล่าวว่า “เลือดที่ถ่ายจากผู้ที่มิสุขภาพดีสู่ผู้ป่วยคือเลือดที่มีการไหลเวียน เลือดที่มีการไหลเวียนคือเลือดที่ออกจากร่างกายเนื่องจากได้รับบาดเจ็บและอื่นๆ เดิมทีการใช้เลือดดังกล่าวนี้เป็นสิ่งหะรอมและการใช้ประโยชน์จากเลือดไม่เป็นที่อนุมัติ อย่างไรก็ตามสภาวะแห่ง

ความคับขันได้ทำให้สิ่งที่จะรวมเป็นท่อนุมติ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันจากอันตราย เมื่อใดก็ตามที่มีความแน่ชัดว่าความปลอดภัยของชีวิตบุคคลหนึ่งขึ้นอยู่กับเลือดในปริมาณที่กำหนด การบริจาคเลือดให้แก่เขาผู้นั้นในช่วงเวลาดังกล่าวถือว่าไม่เป็นความผิด”

Che Cob bin Mat (1991) กล่าวว่า “เลือดที่มีอยู่เดิมในร่างกายของมนุษย์ถือเป็นสิ่งที่สะอาด เพราะเลือดมีบทบาทสำคัญในทุกองค์ประกอบของอวัยวะภายในร่างกายของมนุษย์และถือเป็นสิ่งที่สะอาด หลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความสกปรกของเลือดจะเน้นเฉพาะในสภาพที่หลังจากได้มีการแยกจากที่อยู่อ่เดิมของมัน”

al-Qalyubiy (1998) ให้ทัศนะว่า “การกระทำอย่างหนึ่งที่เข้าขอบข่ายของการทำผิดทางอาญาตามหลักชะรีอะฮ์คือ การที่บุคคลๆ หนึ่งได้ปฏิเสธที่จะให้อาหารแก่ผู้ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ ทั้งๆ ที่เขาสามารถกระทำได้ ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้ที่ขอรับความช่วยเหลือเกิดเสียชีวิตเพราะการปฏิเสธดังกล่าว”

Che Cob bin Mat (1991) ระบุว่า อิสลามไม่ได้ห้ามการถ่ายเลือดและการทำการรักษาด้วยการใช้เลือด ยิ่งไปกว่านั้นหุกม (บทบัญญัติ) ของการรักษาโดยการให้เลือดเป็นวาญิบ (จำเป็น) สำหรับผู้ที่อยู่ในภาวะคับขันและมีความมั่นใจว่าการรักษาด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ จะสามารถรักษาชีวิตให้พ้นจากอันตรายได้

al-Balkiy (2012) กล่าวว่า “อนุญาตสำหรับผู้ป่วยดื่มเลือด น้ำปัสสาวะ และรับประทานซากสัตว์เพื่อรักษาโรค ถ้าหากว่าแพทย์มุสลิมวินิจฉัยว่าโรคของเขาจะหายด้วยสิ่งเหล่านั้น และไม่มีสิ่งที่จะหาลาสามารถแทนที่สิ่งเหล่านั้นได้ แต่ถ้าหากแพทย์มุสลิมวินิจฉัยว่าโรคของเขาจะหายเร็วด้วยสิ่งเหล่านั้น ในเมื่ออนุญาตให้ดื่มเลือดเพราะความจำเป็นในการรักษาโรคก็ยิ่งอนุญาตให้รับมันโดยวิธีใส่ผ่านเส้นเลือดของผู้ป่วย”

ฮามิดะฮ์ อาเค (2548) ระบุว่า บางครั้งผู้ป่วยมีความต้องการต่อเลือดจากคนอื่นที่จะต้องใส่ในร่างกายของเขาโดยผ่านเส้นเลือดและนับได้ว่าเลือดที่จะเอามาจากคนอื่นนั้นมีความจำเป็นในการรักษาโรคหรือเขามีความต้องการต่อเลือดนั้นหลังจากได้มีการผ่าตัด ดังนั้น เรื่องนี้เป็นที่อนุญาต

al-Khatib, Mohammad Abdulloh (1989) กล่าวว่า “กระบวนการถ่ายเลือดเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่สามารถช่วยชีวิตของเหยื่อผู้บาดเจ็บและอื่นๆ ซึ่งเป็นเหตุทำให้สูญเสียเลือด การช่วยเหลือชีวิตของเหยื่อที่ตกอยู่ในสภาพดังกล่าวนี้ จะไม่สามารถกระทำได้เว้นแต่ใช้กระบวนการถ่ายเลือดสู่ร่างกายของเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายผู้นั้น เพื่อทดแทนเลือดที่สูญเสียไป สภาพดังกล่าวนี้ แท้จริงแล้วได้เข้าอยู่ในขอบข่ายภาวะแห่งความคับขัน ซึ่งเป็นสาเหตุของการอนุมติให้สามารถทำการรักษาด้วยสิ่งที่จะรวมได้ ทั้งนี้ เพื่อรักษาชีวิต”

al-Sha'rawiy (1989) กล่าวว่า “การถ่ายเลือดจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลที่อยู่ในภาวะที่มีความจำเป็นต้องใช้เลือดเป็นการคว้นขณะอยู่ในช่วงกระบวนการผ่าตัดและหลังจากผ่าตัดถือเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีความมั่นใจว่า เลือดที่ต้องถ่ายให้ผู้ป่วยนั้นจะต้องเป็นกลุ่มเลือดเดียวกัน

ความตั้งใจในการบริจาคเลือดเป็นสิ่งที่ดีงาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ดีงามเหล่านี้ล้วนกระทำไปเพื่อสุขภาพ”

al-Qaradawiy (2004) กล่าวว่า “เป็นที่รู้ดีว่าแม้แต่การบริจาคเงินก็เป็นการกระทำความดีที่ได้รับ การยกย่องอย่างสูงในอิสลาม และอัลลอฮ์ทรงพอพระทัยในการทำเช่นนั้น ดังนั้น พระองค์ทรงยอมรับ การกระทำดังกล่าวและทวีการตอบแทนให้ผู้บริจาคถึง 700 เท่า หรือมากกว่านั้นอีกตามพระประสงค์ของ พระองค์ ยิ่งเป็นการบริจาคเลือดคุณงามความดีและการตอบแทนก็ยังมากกว่าการบริจาคเงินเสียอีก เพราะ การบริจาคเลือดเป็นการรักษาชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเลือดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่มีค่ามากกว่าเงิน การ บริจาคเลือดจึงเป็นการบริจาคส่วนหนึ่งของร่างกายให้แก่พี่น้องของเขาด้วยความรัก”

Ali al-Jum'ah (2005) กล่าวว่า “การบริจาคเลือดกับการบริจาคอวัยวะนั้นแตกต่างกัน “เลือด” นั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่แยกออกจากร่างกาย ส่วนอวัยวะนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ติดอยู่ด้วยกันกับร่างกาย ดังนั้น การบริจาคเลือดกับการบริจาคอวัยวะนั้นจึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่ต่างกันออกไป ในกรณีของเลือดนั้นก็ เหมือนกับน้ำตา น้ำมูก น้ำปัสสาวะ หรือเหงื่อ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นของเหลว ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ถูกรวมเข้าไปอยู่ในสิ่งที่ถูกเรียกว่าเป็นสิ่งที่แยกออกจากร่างกายคือ สิ่งที่มีเมื่อนำออกมาจากร่างกายแล้ว ก็ไม่ได้มีผลร้ายอะไรต่อร่างกายมากนัก และยังไปกว่านั้นบางทีการไม่นำมันออกมาจากร่างกายบ้างก็ อาจจะนำไปสู่อันตรายต่อชีวิตก็เป็นได้ และบางสิ่งที่ถูกนำออกมาจากร่างกายนั้นบางทีก็อาจจะเป็น ประโยชน์กับร่างกาย ดังนั้น การบริจาคเลือดเมื่อพิจารณาแล้วก็ถือว่าเป็นสิ่งที่อนุญาต”

5. เงื่อนไขของการถ่ายโลหิต

สำหรับเงื่อนไขของการถ่ายโลหิต มีดังต่อไปนี้ (1) ความปลอดภัยของชีวิตผู้ป่วยขึ้นอยู่กับ การถ่ายโลหิต (2) จะต้องไม่เกิดอันตรายแก่ผู้ให้การถ่ายโลหิต หากมีอันตรายที่ใหญ่หลวงเกิดขึ้น การถ่าย โลหิตไม่สามารถกระทำได้ เพราะอันตรายไม่อาจที่จะลบล้างด้วยอันตรายในระดับเดียวกันหรืออันตราย ที่เหนือกว่า (al-Turaiqiy, 1992) (3) หลังจากได้รับคำแนะนำและคำวินิจฉัยจากแพทย์มุสลิม อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไม่มีแพทย์มุสลิมก็สามารถที่จะขอความเห็นจากแพทย์ที่ไม่ใช่มุสลิม (Nirmah, J.W. Zarina, 1996) หรือจากผู้ที่นับถือศาสนาอื่นหรือคริสต์ที่มีความเชี่ยวชาญในการรักษา โดยยึดถือตามแนวปฏิบัติ ของท่านเราะสูลที่ได้ว่าจ้างอับดุลลอฮ์ บิน อูรัยกัต เป็นผู้นำทางสู่มะดีนะฮ์ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ อับดุลลอฮ์ยังคงสถานะเป็นกาฟิรหรือผู้ปฏิเสธศรัทธา (al-Turaiqiy, 1992)

Ali al-Jum'ah (2005) ได้วางเงื่อนไขการบริจาคโลหิตไว้ ดังต่อไปนี้ (1) ต้องมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งยวดขณะที่ทำการบริจาค เช่น มีบุคคลบางส่วนมีความต้องการปริมาณของโลหิตอย่างยิ่งยวด เพื่อกอบกู้ชีวิตของพวกเขาจากความเสียหายและความตาย เช่น เกิดจากอุบัติเหตุหรือเพื่อการผ่าตัด เป็นต้น (2) การบริจาคโลหิตต้องมีผลประโยชน์ที่แน่ชัดตามทศนะของแพทย์และต้องไม่เกิดโทษแก่ผู้ที่บริจาค (3) การบริจาคโลหิตต้องไม่ทำให้เกิดโทษต่อผู้บริจาค ไม่ว่าจะเกิดโทษต่อร่างกายโดยรวมหรือว่า บางส่วนก็ตาม หรือต้องไม่ทำให้ลดหย่อนสมรรถภาพในการดำเนินชีวิตทั้งด้านวัตถุและจิตใจ หรือต้อง

ไม่มีผลกระทบในเชิงลบต่อผู้บริจาคทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วยการยืนยันที่แน่นอนทางการแพทย์ (4) ต้องแน่ชัดจากการตรวจสอบทางการแพทย์ว่า โลหิตต้องไม่ติดโรคหรือทำให้เกิดโทษต่อมนุษย์คนอื่น (5) ผู้บริจาคโลหิตต้องมีคุณสมบัติพร้อมคือ บรรลุศาสนภาวะ มีสติปัญญาสมบูรณ์

การบริจาคและการถ่ายโลหิตแก่เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายที่มีความจำเป็นต้องใช้โลหิตในการรักษาเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ ในบางกรณีถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำจะละเว้นไม่ได้ (วาญิบ) เมื่ออยู่ในสภาพที่ล่อแหลมและเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า “และผู้ใดไว้ชีวิตนั้น ก็ประหนึ่งว่าเขาไว้ชีวิตมนุษยทั้งมวล” (อัลมาอิดะฮ์ : 32)

6. การรับโลหิตและการบริจาคโลหิตให้คนต่างศาสนา

Mahmud Hamzah (n.d.) เป็นที่แน่ชัดว่า การบริจาคใดๆ และการบริจาคโลหิตเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ในภาวะที่คับขัน การรับการบริจาคโลหิตจากผู้บริจาคที่ไม่ใช่มุสลิมก็สามารถกระทำได้ เพราะในส่วนของโลหิตแล้วไม่สามารถที่จะกำหนดได้ว่าเป็นกาฟิรหรือมุสลิมตามความศรัทธาที่พวกเขาได้ยึดถือ ความเป็นนะญิสของผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมไม่ได้ขึ้นอยู่กับร่างกายของพวกเขา แต่ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของพวกเขา ด้วยเหตุนี้ มุสลิมจึงสามารถรับโลหิตที่บริจาคโดยผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมหากมีความเหมาะสมกับร่างกายของเขา อย่างไรก็ตามหากมีคนมุสลิมต้องการโลหิตโดยเฉพาะจากญาติผู้ใกล้ชิดก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อญาติผู้ใกล้ชิดมากกว่าผู้อื่น โดยทั่วไปแล้วการบริจาคและการถ่ายโลหิตมีความสอดคล้องกับหลักของฟิกฮ์ ซึ่งมีใจความว่า “สถานะที่คับขันได้ผ่อนปรนในสิ่งที่หะรอม”

มุสลิมสามารถบริจาคโลหิตให้แก่ผู้อื่นได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นคนละศาสนา เพราะเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยให้มีการบริจาคโลหิตจากบุคคลที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยใดๆ การบริจาคโลหิตจะช่วยให้มีสุขภาพดียิ่งขึ้น มุสลิมสามารถรับโลหิตจากผู้อื่นได้เมื่อเกิดความจำเป็น โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นคนละศาสนา เพราะการเป็นคนดีหรือคนชั่วขึ้นอยู่กับที่การกระทำของคนๆ นั้น

al-Munajjid (2557) เป็นที่อนุมัติสำหรับมุสลิมในการที่จะบริจาคโลหิตให้กับผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม เว้นเสียแต่จะเป็นที่ทราบกันดีว่าผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมผู้นั้นอยู่ในสถานะของผู้ที่ทำการต่อสู้กับมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นการที่เขาเป็นส่วนหนึ่งในรัฐที่อยู่ในสถานะสงครามกับมุสลิม หรือการสนับสนุนการต่อต้านรุกรานบรรดามุสลิมก็ตาม ซึ่งในกรณีนี้ มันไม่เป็นการอนุมัติสำหรับมุสลิมที่จะบริจาคโลหิต เพราะมันเป็นการช่วยเหลือคนเหล่านั้นในการต่อสู้กับมุสลิม หากว่ามุสลิมไม่สามารถทราบได้เลยว่าโลหิตที่เขาบริจาคไปนั้นจะถูกนำไปใช้อย่างไร เขาควรปฏิบัติตามสิ่งที่เขาคิดว่ามันน่าจะเป็นไปได้ หากเขาคิดว่าโลหิตที่บริจาคไปนั้น จะถูกนำไปใช้กับกาฟิรที่ไม่ได้ต่อสู้กับมุสลิม มันก็เป็นการอนุมัติที่จะบริจาคโลหิตของเขา และหากเป็นไปในทางที่กลับกัน มันก็ไม่เป็นที่อนุมัติสำหรับเขา

มุสลิมสามารถที่จะรับโลหิตจากชนาการเลือดได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นโลหิตของคนต่างศาสนิกก็ตาม และในทางกลับกันมุสลิมก็สามารถให้โลหิตแก่คนต่างศาสนิกได้ ตราบใดที่ผู้นั้นไม่ได้สู้รบต่อต้าน

อิสลาม ซึ่งการสู้รบต่อต้านอิสลามในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ทำการสู้รบต่อต้านอิสลามด้วยอาวุธของเขาหรือทรัพย์สินของเขาอย่างชัดเจน

al-Qaradawiy (2004) การที่มีมุสลิมคนหนึ่งประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตแล้วปฏิเสธการบริจาคลาหมาดจากคนต่างศาสนาโดยเชื่อว่าลาหมาดต่างศาสนิกสปรกเพราะกินสปรกนั้นถือเป็นการเข้าใจที่ผิดต่อเจตนารมณ์ของอิสลาม เพราะอิสลามให้เกียรติแก่นุญญ์ทุกคนในฐานะเป็นบ่าวของอัลลอฮ์เป็นมนุษยชาติที่อัลลอฮ์ให้ความเมตตา พร้อมให้ทางนำที่ถูกต้อง ดังนั้น มนุษย์ทุกคนจึงได้รับเกียรติ ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า “แท้จริง เราได้ให้เกียรติแก่ลูกหลานอาดัม” (อัลอิสรอ : 70)

การบริจาคลาหมาดให้แก่คนต่างศาสนิกนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำและได้รับผลบุญ แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่ใช่ผู้ที่เป็กลุ่มสงครามหรือทำการต่อต้านอิสลามอย่างชัดเจน อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า “อัลลอฮ์มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มิได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเจ้ามิได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้า ในการที่พวกเจ้าจะทำความดีแก่พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้มีความยุติธรรม” (อัลมมตะฮินะฮ : 8)

ดังนั้น การบริจาคลาหมาดหากเป็นการช่วยชีวิตมนุษย์คนหนึ่งให้รอดพ้นจากความตายหรือการเจ็บป่วย และบรรดาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองว่าการบริจาคลาหมาดนั้นไม่เป็นโทษแก่ผู้บริจาคนั้น ไม่มีผลกระทบต่อชีวิต สุขภาพของร่างกาย และต่อการทำงาน ก็ถือว่าไม่มีข้อห้ามใดๆ ที่จะผ่อนปรนให้ทำการบริจาคนั้น เพราะสิ่งดังกล่าวนี้ถือเป็นการอนุญาตตามหลักของศาสนาเนื่องจากการเสียสละช่วยชีวิตผู้อื่น

การบริจาคลาหมาดเพื่อช่วยชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามอนุญาต เพราะหลักคำสอนจากคำภีร์อัลกุรอานระบุว่า “หากผู้ใดได้รักษาหนึ่งชีวิตของมนุษย์ ก็เท่ากับได้รักษาชีวิตมนุษย์ทั้งมวล” หากเมื่อใดมีความจำเป็นต้องใช้ลาหมาด การบริจาคลาหมาดก็จะกลายเป็นเรื่องบังคับ (วาญิบ) ให้ทุกคนต้องบริจาคลาหมาด ถ้าไม่มีใครบริจาคลาหมาดเลยทุกคนจะได้รับบาปทันที

7. การห้ามทำการซื้อขายลาหมาด

นักนิติศาสตร์อิสลามทุกมัซฮับต่างมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าไม่อนุญาตให้มีการซื้อขายลาหมาด แต่อนุญาตการให้ลาหมาดโดยต้องไม่รับค่าตอบแทนใดๆ เพราะลาหมาดนั้นถือเป็นหนึ่งในสิ่งต้องห้าม (หะรอม) ในศาสนาอิสลาม ซึ่งการไม่อนุญาตให้มีการซื้อขายลาหมาดนั้นยึดหลักฐานจากอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และอิจญ์มาอ์ ดังนี้

1) อัลลอฮ์ ซ.บ. ได้ตรัสว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกกล่าวนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน เว้นแต่ที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา (อัลมาอิดะฮ : 3) อายะฮ์ข้างต้น พระองค์ทรงห้ามการบริโภคลาหมาด ดังนั้น สิ่งใดที่ศาสนาห้ามบริโภค ศาสนาก็ห้ามรับมูลค่าของสิ่งนั้นด้วย

2) รายงานจากอับนีอับบาส เล่าว่า ท่านเราะสูล กล่าวว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงห้ามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พระองค์ก็จะทรงห้ามราคาของมันด้วย” (Addaruqutniy, n.d)

3) Ibn Hajar (n.d) ได้กล่าวว่า การขายโลหิตนั้นหะรอม (ไม่อนุญาต) โดยมติเอกฉันท์

4) Muzakarah Majlis Fatwa Kebangsaan (1985) ได้กำหนดข้อบัญญัติไว้ว่า การบริจาคโลหิตเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้นอกจากนี้ ยังได้กำหนดอีกว่า ไม่ควรแยกโลหิตของคนมุสลิมออกจากโลหิตของคนที่ไม่ใช่มุสลิม อย่างไรก็ตามการให้ค่าตอบแทนในรูปแบบการจ่ายเงินแก่ผู้บริจาคโลหิตไม่เป็นที่สนับสนุนให้กระทำ

สรุป

จากที่กล่าวมา สรุปได้ดังนี้

- 1) การบริจาคโลหิตเป็นการทำบุญกุศลสูงส่งที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
- 2) การบริจาคโลหิตเป็นสิ่งที่ศาสนาไม่ใคร่ระบุถึงการห้ามในการรับหรือบริจาคโลหิต ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏด้วยบทหลักฐานถึงการห้ามจึงเป็นที่เข้าใจด้วยหุกมเดิมของทุกสิ่งคือเป็นสิ่งที่อนุมัติ
- 3) การบริจาคโลหิตเป็นคุณงามความดีและการตอบแทนมากกว่าการบริจาคเงิน เพราะการบริจาคเลือดเป็นการรักษาชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเลือดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่มีค่ามากกว่าเงิน
- 4) การบริจาคโลหิตต้องมีผลประโยชน์ที่แน่ชัด ต้องไม่เกิดโทษแก่ผู้ที่บริจาค โลหิตต้องไม่ติดโรคหรือทำให้เกิดโทษต่อมนุษย์คนอื่น ผู้บริจาคต้องมีคุณสมบัติพร้อมคือบรรลุนิติภาวะและมีสติปัญญาสมบูรณ์
- 5) การบริจาคและการถ่ายโลหิตแก่เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการรักษาเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ ในบางกรณีถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องกระทำจะละเว้นไม่ได้เมื่ออยู่ในสภาพที่ล่อแหลมและเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต
- 6) การบริจาคโลหิตจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อญาติผู้ใกล้ชิดมากกว่าผู้อื่น
- 7) การรักษาโดยใช้เลือดเป็นวาญิบสำหรับผู้ที่อยู่ในภาวะคับขันและมีความมั่นใจว่าการรักษาด้วยวิธีการนี้จะสามารถรักษาชีวิตให้พ้นจากอันตรายได้
- 8) สถานะแห่งความคับขันเป็นสาเหตุของการอนุมัติให้สามารถทำการรักษาด้วยสิ่งที่หะรอมได้ ทั้งนี้ เพื่อรักษาชีวิตของผู้ป่วย ดังนั้น การบริจาคโลหิตเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ในภาวะที่คับขัน
- 9) มุสลิมสามารถบริจาคโลหิตให้คนต่างศาสนาได้ ตราบใดที่คนเหล่านั้นไม่ใช่เป็นผู้บ่อนทำลายแผ่นดินหรือศาสนา
- 10) มุสลิมสามารถรับโลหิตที่บริจาคโดยผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมหากมีความเหมาะสมกับร่างกายของเขา เพราะความเป็นนะญิสของผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมไม่ได้ขึ้นอยู่กับร่างกายของพวกเขา แต่ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของพวกเขา

- 11) มุสลิมสามารถที่จะรับโลหิตจากธนาคารเลือดได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นโลหิตของคนต่างศาสนิกก็ตาม
- 12) เมื่อใดมีความจำเป็นต้องใช้โลหิต การบริจาคนโลหิตก็จะกลายเป็นเรื่องบังคับ (วาญิบ) ให้ทุกคนต้องบริจาคนโลหิต ถ้าไม่มีใครบริจาคนโลหิตเลยทุกคนจะได้รับบาปทันที
- 13) ไม่อนุญาตให้มีการซื้อขายโลหิตแต่อนุญาตการให้โลหิตโดยไม่ต้องไม่รับค่าตอบแทนใดๆ

เอกสารอ้างอิง

- ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย. (2552). *คู่มือการบริจาคนโลหิต*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อุดมศึกษา.
- สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข. (2553). *การบริจาคนโลหิตในทัศนะของอิสลาม*. กรุงเทพฯ : กลุ่มสหวิชาชีพวิทยาศาสตร์การแพทย์ สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข.
- อบุล อะลา มาดูดี แปลโดย บรรจง บินกาซัน. (2551). *ศัพท์มูลกรอานความหมายคัมภีร์อัลกรอาน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- อัสซัยยิด ซาบิก. (2544). *ฟิกฮุซซุนนะฮฺ สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ*. กรุงเทพมหานคร : หจก. จีรัชการพิมพ์บางซื่อ
- ฮามิดะฮ์ อาแด. (2548). *ฟิกฮฺในชีวิตประจำวัน*. ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- นุรฮายาตี สะอิด. (2557). *ทัศนคติการบริจาคนโลหิตของมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี*. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- มะรอนิง สะแลมิง. (2553). *ธนาคารเลือดชายแดนใต้ วิกฤติ หวันบริจาคนโลหิตผิดหลักอิสลาม*. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.prachatai.com/journal> [27 กรกฎาคม 2563]

เอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ

- Abu Dawud. (1998). *Sunan Abi Dawud*, al-Hind : Dar Idarat al-Buhuth.
- Ahmad Ibn Muhammad Ibn Hanbal. (1997). *Musnad li-Iman Ahmad bin Hanbal*, Bairut : al-Afkar al-Dawliyah. Ahya'a al-Turas al-Arabi.
- al-Shankitay, Muhammad Mukhtar. (1994). *Ahkam al-Jirahah al-Tibbiyyah Wa al-'Asar al-Murottabah 'Alaiha*. Jeddah : Matba'ah al-Sahabah.
- al-Baihakiy. Abu Bakar Ahmad bin al-Husen. (1923). *Sunan al-Kubra*. India : Majlis Dairah al-Maarif al-Nizomiyah al-Kainah.
- al-Balkiy, Nizomuddeen. (2012). *al-Fatawa al-Hindiah*. Bayrut : Dar Kutub al-ilmiah.
- al-Bukhariy, Muhammad bin Ismail. (2000). *Sahih al-Bukhariy*. Beirut : Dar al-Kutub al-Arabi.

- Ali al-Jum'ah, Muhammad bin Abdul al-Wahhab. (2005). *al-kalim al-tayeb Fatawa 'Asriah*. Beirut : Dar al-ifta al-misriah.
- al-Khatib, Muhammad ibn Abduallah. (1989). *Fatawa Hawla al-Din wa al-Dunya fi Qadaya al-Muslim al-Mu'asir*. Beirut : Dar al-Tawzi' Wa al-Nashri al-Islamiyah.
- al-Munajjid, Muhammad Salih. Website <http://www.islamqa.com/en/ref/958>. [27 July 2020]
- al-Qaradawiy, Yusuf. (2004). *Fatawa Mu'asirah*. al-Mansurah : Dar al-Wafa'.
- al-Qurtubiy, Muhammad ibn Ahmab al-Ansori. (1985). *al-Jami'a li Ahkam al-Qur'an*. Beirut : Dar Fikr.
- al-Sabuniy, Muhammad 'Ali. (1986). *Tasir Ayat al-Ahkam*. Misr : Dar al- Sabuniy.
- al-Sha'rawiy, Muhammad Mutawalli. (1989). *al-Fatawa*. Beirut : Dar al-'Awdah.
- al-Suyutiy, Abi al-Fadhla Jala al-Din 'Abd al-Rahmah al- Suyutiy. (1996). *Qawaiyd wa Furu'a Fi al-Shafi'iyah*. Beirut : Muassasah al-Kutub al-Ilmiyah.
- al-Tahir Ahmad al-Razi. (1976). *Majmu'ah Fatawa*. Tarabulus. Libya : Dar al-Farjaniyy.
- al-Turiqiy, Abdullah bin Muhammad bin Ahmad. (1992). *al-Idtirar Ila al-At'imah Wa al-Adawiyyah al-Muharramah*. al-Riyad : Matba'ah al-Ma'arif.
- al-Zuhayliy, Wahbah. (1996). *al-Fiqh al-Islamiyy wa Adillatuhu*. Beirut : Dar al-Fikr Dimashq Suria.
- Che Cob bin Mat. (1991). *Hukum Pemindahan Darah*. Kuala Lumpur : Yayasan Dakwah Islamiah.
- Ibn al-'Arabi, Abu Bakr Muhammad ibn Abdulloh. (1988). *al-Tab'at al-Ula Ahkam al-Quran*, Beirut : Dar al-Qutub al-Ilmiyah.
- Ibn Majah, Abi 'Abdullah ibn Yazid al-Qurqawaini. (1998). *Suman Ibn Majah*. Beirut : al-Maktabah al-Ilmiyah.
- Mahmud Hamzah. (n.d.). *al-Fara'id al-Bahiyyah Fi al-Qawa'id Wa al-fawa'id al-Fiqhiyyah*. Beirut : Dar al-Fikr.
- Muhammad Uklah. (1991). *al-Islam Makosiduhu Wa Kosoissuhu*. Amman : Matba'ah al-Risalah al-Hadisah.
- Muslim Ibn al-Hajjaj. (2001). *Sahih Muslim*. Beirut : Dar Ibn Rajab.
- al-Qalyubiy, Shihab al-Din Ahmad al-Barlisiy al-Ma'ruf bi Umairah. (1998). *Hashiyat 'Ala al-Minhaj al-Talibin*. Beirut : Dar al-Fikr.
- Nirmah, J.W. Zarina. (1996). Blood Transfusion Finding a Permanent Solution for Abuse. *Health Care Management From Islamic Perspective, Yusri Univerdsity*, 2(2): 29-30.

The Fabricated Hadith: Revisited

Hadis Palsu: Suatu Tinjauan Semula

Abur Hamdi Usman¹

Mohd Norzi Nasir¹

(Received: November 02, 2022; Revised: December 15, 2022; Accepted: December 28, 2022)

Abstract

The issue that arises is the words of the Prophet Muhammad (PBUH) as a religious leader that were falsified by a few irresponsible parties that plagued the Muslim community after his death. It was a significant evil for the community since their religious rituals would be disallowed, and their religious grasp even defaced. It became even more convoluted without attempting to clarify the status of the hadiths, as some individuals in a vulnerable position accepted all of the alleged Prophetic sayings (PBUH). Using the qualitative method, this research thus revisits the dangers of hadith falsification. This article found that hadith experts have always endeavoured to clarify the stance of the hadiths that are widely disseminated among Muslims as proof of God's concern for the integrity of Islam until the end of time. Specifically, the fabrication of hadith poses grave problems in those religious beliefs revealed in hadith that would ultimately be accepted and thought to be true.

Keywords: *Fabricated, Hadith, Society, Text, Transmission*

Abstrak

Isu yang timbul apabila hadis melalui sabda Nabi Muhammad SAW sebagai pemimpin agama dipalsukan oleh segelintir pihak yang tidak bertanggungjawab melanda masyarakat Islam selepas kewafatan Baginda SAW. Ia adalah satu ancaman besar bagi masyarakat kerana ritual keagamaan mereka tidak benar di samping pemahaman agama yang telah rosak. Situasi ini menjadi lebih mencelaruhan tanpa adanya penjelasan tentang status hadis-hadis tersebut apabila sesetengah individu dalam kedudukan yang tidak berdaya menerima secara mudah semua yang dianggap disabdakan oleh Nabi SAW. Dengan

¹ Faculty of Islamic Civilisation Studies, Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS), Selangor, Malaysia. (Corresponding author / Email : aburhamdi@kuis.edu.my)

menggunakan kaedah kualitatif, kajian ini meninjau semula bahaya pemalsuan hadis. Artikel ini mendapati bahawa para ulama hadis sentiasa berusaha untuk menjelaskan pendirian mereka terhadap hadis-hadis palsu yang disebarkan secara meluas dan tular dalam kalangan umat Islam sebagai bukti cakna Allah SWT terhadap keutuhan agama Islam hingga akhir zaman. Secara khusus, keberadaan hadis palsu menimbulkan masalah besar dalam kepercayaan agama apabila ia dikategorikan sebagai hadis yang akhirnya diterima dan dianggap benar.

Kata kunci: *Hadis; Palsu; Masyarakat; Teks; Penulisan*

Introduction

According to the Quran, God's purpose in creating man on earth is to worship him (Hill, 2011). In demonstrating that the hadith of the Prophet (PBUH) is essential to guiding Muslims toward a better way of living. The Quran identifies the Prophet (PBUH) as a role model for Muslims (Pickthall, 1970). The role of hadith (prophetic tradition) is the first question answered from a religious standpoint. The Qur'an is a condensed scripture containing just the core of God's words. By practising his hadiths and adhering to the Prophet's words and actions, Muslims can better grasp the Quran. As Islam's secondary scriptures, hadith are significant because they elaborate on the Quran's needs. The hadith meticulously details all of the Prophet's rites and customs, thus, it is vital to refer to his sayings while reading the Qur'an (Kazi, 1990). Furthermore, the Prophet's actions and words must have been divinely inspired, since the Quran asserts that he never spoke of his own will (Pickthall, 1970). From here, we argue that fabricating hadiths, whether in the Quran or hadiths, that do not have facts is prohibited.

The study by Malek (2000) clearly shows that most Muslims continue to be apathetic. They do not really care about hadith or small issues that scholars have discussed, but as long as based on fairly research and questioning may accept everything that can hold true. Therefore, keeping faith in hadith is a very critical issue, and its impact is more cultural than religious ones. Even though the religious propagandists did not increase of devotion towards hadith, but the anti-hadith not going to make of Muslims for anything less adhere to them (Usman, Wazir, & Ismail, 2017). Hence, adherence to the hadith and religion have become a cultural object. Due to studies have shown that the layman Muslims do not spend much time to think about Islam and consider the Islamic contemporary issues. They genuinely had confidence of faith, and can make a valuable input to the investigation. However, their indifference against Islam have given the notion that following a certain religion become common culture more than a choice of faith. The conclusion here is the Muslim society did not consider about the hadith.

Any impressions of hadith in their lives do not come from a religious preservation, but of cultural habits. Being a Muslim today is a cultural identity more than a religious one (Akhtar, 2014).

Since the beginning of the Islamic world, Muslims have been studying Hadith constantly; according to (Siddiqi, 1996), during the time of the Prophet Muhammad, a large number of companions sought to understand the essence of what the Prophet said and did, and they passed it on to others. Some record the Prophet's words in *sahifahs*, which they subsequently read to their students and distribute to their families and Followers. After the Prophet's death, when his companions dispersed worldwide, some of them and their supporters embarked on a long, grueling journey to gather Hadith. They discovered a distinct body of literature that aided them in comprehending the Hadith, determining its credibility and authenticity, and deducing some theological disciplines. Their unusual activity in preserving and disseminating Hadith is unprecedented in history. The degree of perfection attained by the *isnad* (chain of transmitters) system in Hadith, the exhaustive literature on *asma' al-rijal* (biography and criticism of the narrators) that they compiled as an aid to the formal complaint of traditions, the literature on *usul al-hadith* (hadith principles) that they collected as an aid to material criticism, and the literature on *mawdud'at* (a collection of fabricated Hadith) in connection with what has been forged and falsified of the Prophet Muhammad, remains unrivaled in the history of literature to this day.

Rather than this, the Quran and Hadith have worked in tandem to shape the global community's life. Hadith are the principal sources for Prophet Muhammad's biography (*Sirah*), filling in details of events referenced briefly in the Quran and providing a wealth of information about the Prophet's personality, family, and career. Additionally, the Prophet Muhammad's example in word and deed, as recorded in the Hadith, aids Muslims in interpreting the Quran by highlighting the circumstances surrounding the Book's revelation, clarifying obscure verses and words, and recounting instances in which the Quranic text was applied to real-world situations. For example, as a chronicle of the Prophet's *sunna*, the Hadith literature sources Islamic law (*shari'ah*) (Usman & Ibrahim, 2014). By adopting the qualitative method, this paper investigates the dangers of hadith fabrication and its historical origins which include potential intention from the fabricators. Finally, we provide some suggestions to deal with the impact of fabricated hadith on society.

Revisiting Fabricated in Hadith: Its Historical Origins

The majority of Muslims also acknowledge the authority of the Hadith, a collection of the Prophet Mohammed's sayings and deeds (Boutz, Benninger, & Lancaster, 2018). However, the Hadith contains some fabricated Hadith misattributed to the Prophet. Sources of these fabrications originated in Judeo-Christian narratives (Isra'iliyyah and Masihiyyah). There are numerous Hadiths concerning the creation of the universe and life, details of which are omitted from the Quran (Taslaman, 2021).

We argued that the falsification of hadith has been going on for a long time and was most noticeable after the death of the Prophet (PBUH). According to al-Siba'i (2008), a fabricated hadith is a report created by a liar associated with the Prophet. It may include either the text, the chain of transmitters, or both. Even if it is done with the genuine aim of promoting what is represented as a good cause, it is still considered a fabrication, and credibility will not be granted based on the intentions and objectives of deliberate falsification. Amin (1986) suggested that falsified Hadith is not confined to isolated instances but spreads far beyond Medina's first generation of Muslims. This phenomenon has been correlated with expanding the Islamic domain's boundaries and the increased influx of new Persians, Romans, Egyptians, and Syrian immigrants. They are easy targets for the Hadith's malign effect.

According to Kamali (2005), when the compilation of Hadith began, experts held divergent views. Some scholars agree that the era of 'Uthmān is the starting point; others place it slightly later, around the year 40 H, when a governmental clash between 'Ali, the fourth Caliph, and Mu'awiyah, the governor of al-Sham, resulted in soldiery conflict and the fragmentation of Islam into numerous parties. Moreover, falsification in the tradition began early on, when Abu Bakr, the first caliphate, declared a war of apostasy (Riddah) against people who refused to pay alms (Kamali, 2005). Forty years represents a more favorable terminus for generating genuine and ongoing societal confrontations in Kamali's mind. When they appeal to the Muslims' divisiveness and hatred, they add a religious dimension to their arguments using the Quran and Sunna. When the deviant elements cannot locate any authority for their ideas in the references, they are subjected to aberrant commentary on the source material or launch a blatant deception. The traditions transmitted by the advocate of heresy (innovation evil) and others participating in the issue were questioned. They were primarily isolated or omitted as a result of this growth.

Additionally, 'Aesyah became the victim of narration fabrication, as hadiths are virtually the primary source material for reconstructing 'Aesyah's life; any critical biographer must take a consistent

approach to this issue. According to Geissinger (2011), Nabia Abbott, the first western historian to write a biography of 'Aesyah, concentrates mainly on hadiths discussing the latter's marriage, familial relationships, and political engagement. Abbott casts doubt on the historical integrity of numerous legends that depict her as a source of religious enlightenment. Different factions have manufactured numerous hadiths arguing specific legal or theological reasons.

Thus, al-Bukhari, in full Abu Abd Allah Muhammad ibn Isma'il al-Bukhari (810-870), one of the greatest Muslim compilers and scholars of Hadith, utilized what he believed to be the precise measurement of gathering actual knowledge to be reserved in writing form against falsification, which was a prevalent occurrence (Motzki, 2009). Logic dictates that his work will reflect false Hadith or a strong reaction against fabrication during his lifetime. The first option was and remains implausible for a straightforward reason: Muslim academics and the general public regard his work as the most authentic book after the Quran and the most ancient and authoritative compilation (Yahya, 2014).

Numerous researchers have recently concentrated their efforts on hadith authentication and classification. Hadith Authentication is the process of categorizing hadiths as authentic or not authentic. There are four distinct categories of hadith authenticity: *sahih*, *hasan*, *maudu'* and *da'if*. The validity of hadiths is critical because they serve as the source of legislation for Muslims, along with the Holy Quran. Hadith categorization is the process of categorizing hadiths according to their substance. By classifying hadiths, they become easier to find and recognize. The online availability of hadith contents may increase the risk of fabricated authentic hadiths. Additionally, these online hadith repositories must be organized for ease of usage. Thus, it is worthwhile to review and analyze existing hadith authentication and classification (Binbeshr, Amirrudin, & Mohammed, 2021).

The Intention of Hadith Fabrication

In the science of hadiths, fabricating falls into two categories: (i) hadith *mawdu'* (fabricated), which refers to a hadith that was consciously fabricated, and (ii) hadith *mawdu'* which refers to a hadith that was unintentionally fabricated. This category encompassed hadith *batil* (invalid Hadith). However, the discussions are currently focused on the goals or factors of hadith falsification, and specifically, on the following causes:

i. Storytellers

Traditions formed by storytellers were sparse in the first century but have grown in number throughout time. The scholars discovered their fabrications and subjected them to harsh criticism. Brown (2009) cites popular storytellers as another source for manufacturing hadiths. They enchanted crowds on the streets of major cities such as Baghdad. These storytellers would attach Jewish, Christian, or old Persian lore to the Prophet. In terms of intent, storytellers posed a more significant threat than political leaders or parties fabricating hadiths. They gain an advantage by preying on their listeners' credulity, even though some of them have been obliged to forge tradition to instill awe and respect for religion (Juynboll, 1969). Furthermore, the Storyteller fabricated the following Hadith:

According to Afsaruddin (2009), Ahmad ibn Hanbal and Yahya ibn Ma'in were compelled to say prayers at the Rusafah mosque when a storyteller approached them and began reading the following: Ahmad and Yahya referred to our tradition on the authority of 'Abd al-Razzaq, whom Ma'mar, Qatada from Anas confirmed:

"The Prophet said: "Whosoever said: "there is no god but Allah, Allah will create for him for every word he utters this formula a bird with golden beak and feathers pearls." He resumed the story, and if he tried to write, that would take around twenty pages. By doing so, Ahmad starts to appear with amazement on Yahya. So Ahmad says: "Do you utter this hadith?" Yahya replied: "By Allah, I have never heard of this tradition until today."

Both remained quiet until the Storyteller ended the story. The Storyteller then accepts donations and waits for those to come with their gifts, but Yahya beckoned him with his hand. He came to think that it was a sign for him. Yahya then asked him: "Who narrated this to you?" He said: "Ahmad and Yahya." Yahya said: "But I am Yahya ibn Ma'in, and this is Ahmad ibn Hanbal! We have not heard this story among the traditions of the Prophet. It is nothing but a lie!" Then the Storyteller asked: "Are you Yahya ibn Ma'in?" Yahya replied: "Yes! The Storyteller continued: "I have always heard that Yahya ibn Ma'in is a fool, the fact that I never realized until this moment." Then Yahya said to him: "How do you know that I am stupid?" He answered: "You act as if there were no other people in the name of Yahya ibn Ma'in and Ahmad ibn Hanbal. For me, I have recorded Hadith on the authority of seventeen people with names and Ahmad ibn Hanbal and Yahya ibn Ma'in." Then Ahmad whispered to Yahya: "Let him leave."

ii. The Heretics

Heretics and other deceptive groups helped it by failing to oppose and destroy Islam publicly. As a result, they created havoc and confusion among the populace by creating narrations and lying about the Prophet Muhammad (Abdullah & Abdul Manas, 2009). A heretic was described as one who denies the prophecy's veracity. al-Ghazali (1993), in full Abu Hamid Muhammad ibn Muhammad al-Tusi al-Ghazali, (1058-1111), Muslim theologian and mystic, worried that this phrase categorizes Heretics as either absolute or specific. A complete heretic denies the resurrection of the dead and the appearance of the world's Creator. A clear Heresy acknowledges the Creator's details but rejects the knowledge of the universe. According to some sources, "heretics" refers to individuals who denied Allah's divine characteristics (al-'Iraqi, 1961). al-Suyuti (1998), in full Jalal al-Din Abu al-Fadl 'Abd al-Rahman ibn Abi Bakr al-Suyuti, (1445-1505), Egyptian scholar whose works deal with a wide variety of subjects, provided the following example of a Heretic fabrication in a hadith:

"Firstly, when Allah wants to create Himself, He creates the horse and let him run fast until it sweats. Then He made Himself from the sweat".

Thus, al-Sabbagh observes that heretics are incapable of altering the Quran; they are anti-Islamic and inspired to fabricate numerous hadiths transmitted and written at the dawn of Islam (al-Sabbāgh, 1977). However, Siddiqi asserts that the Heretics' anti-Islamic motivations prevented them from using hadith forgery, as such activity was discouraged by Muslims (Siddiqi, 1961). In this instance, they wreaked havoc on Islamic history (Ibn al-Jawzi, 1966).

iii. Favor Seekers

Other than the Heretics, scholars believe that the other several reasons for fabricating Hadith in classical Islam are the desire for favors from the numerous party leaders, the various sectarian missionaries, the caliphs and their leaders, as well as those who suffer from their theological or legal theories.

al-Siba'i cited a notable episode in which Ghiyath ibn Ibrahim approached Caliph al-Mahdi (d. 785) while playing with the pigeons (al-Siba'i, 2008). Ghiyath read al-Mahdi the Prophet's famous remarks, as reported by Abu Dawud:

"There shall be no bets except a camel race, hoofed animals, or in the case of shooting (competition)."

Ghiyath then added the phrase “and pigeons” to appease the Caliph. As a result, al-Mahdi bestows magnificent prizes on him but adds: “Indeed, your neck is the neck of a liar who inserts false words into the Prophet's mouth,” before ordering the pigeon slain.

iv. Political Differences

The early generations witnessed a pristine purity in Hadith transmission up to the second century. However, the turbulence during the end of ‘Uthman’s caliphate and his subsequent assassination spurred strife, taking on a religiopolitical dimension. Widespread factionalism regarding the caliphate's socio-political ideals, the Companions’ judgment and arbitration techniques, and the legitimacy of the Caliphs resulted in an influx of fake Hadith. Hadith scholars made painstaking steps to counter, battle, and recheck the methodology of hadith transmission through the incorporation of *isnad* and *matn* critique in the restructured hadith methodology. Scholars with modernist leanings argue that hadith fabrications irreversibly damaged the hadith corpus, corrupting it and rendering most people unable of separating rejected narrations from legitimate (sahih hadith) (Adil, 2021).

Major political and sectarian crises throughout classical Islamic history provided fertile ground for hadith fabrication for propagandistic objectives (Brown, 2009). Following the assassination of ‘Uthman ibn ‘Affan, Islam’s third Caliph, history confirms a pivotal point in the fight between Mu‘awiyah and ‘Ali. The conflict contributed to various religious denominations, notably the Shiites and Kharijites. Certain hadiths praising ‘Ali or Ahl Al-Bayt are produced by Shiites and are referred to as the merits (fada’il) genre.

According to al-Siba’i (2008), Ibn Abi al-Hadid (d. 1257), the renowned reviewer of *Nahj al-Balaghah*, stated plainly that at the outset, fabrications motivated by hostility for Shiites opponents and deceptions were placed into the Hadith based on merit by them. When the Bakriyyah (those who support Abu Bakr) discovered what the Shiites had done that they manufactured hadiths to support their leaders. When the Shiites discovered what the Bakriyyah had done, they strengthened their activities.

v. Prejudice

For this reason alone, al-Siba’i (2008) cites Hadith in favor of Abu Hanifah and denigrates al-Shafi’i: “There shall be in my people a man named Muhammad ibn Idris would be more harmful than Satan and must have a man in my people who called Abu Hanifah will be the lamp of my umma.”

According to Ibn Qayyim al-Jawziyya (d. 751/1350), another instance of valuing one's race is the Hadith that allegedly states (al-Jawziyyah, 1994): "When God is angry, he sent down the Quran in Persian. And when he is satisfied, then he revealed in Arabic."

vi. Ignorant Ascetics

Surprisingly, a substantial number of hadiths were fabricated and spread by devout Muslims to inspire people to be more religious and moral (Brown, 2009). al-Siba'i argues that they fabricated hadiths to draw people closer to God, encourage them to dedicate significant time to various types of devotion, and motivate them to be more righteous (al-Siba'i, 2008). When reminded of the Hadith's threat to people who defy Allah, they stated: "We do not tell lies against him but for him." Furthermore, al-Albani (1972) cited this case, stating:

"The world is barred to those in the Hereafter, and the hereafter is prohibited to people in the world, and both this world and the hereafter are strictly prohibited to the people of God."

From here, we stress on Islam, that the goal cannot justify the various means that are prohibited by religion. Although the purpose is good, but it is done in a wrong way, such as cheating, fabricating, etc., it is still wrong from the religious side. In sum, for better understanding on the goal of hadith falsification, please see Figure 1.

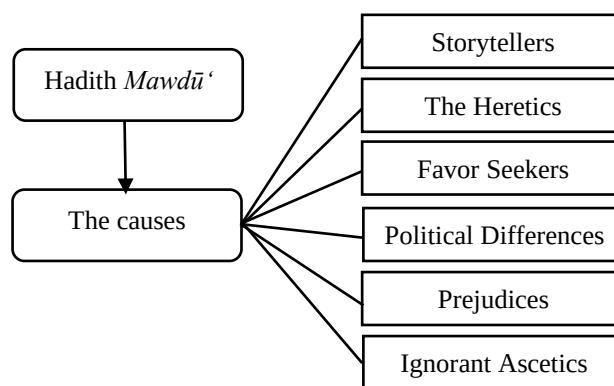

Figure 1: The Causes of Hadith Fabrication

Some suggestions for the impact of fabricated Hadith on society

The science of *al-Jarh wa al-Ta'dil* did not seek to disfigure or exalt the narrator but rather to protect Islam's purity and holiness from the liars' craftiness. As a result, this science is significant, and the task must be carried out. We cannot tell whether anything is genuine, fake, or weak (Muhammed Ali, Ibrahim, Usman, Nazri, & Abdul Kadir, 2015). As a result, hadith scholars have always attempted to

explain the position of hadiths, which are widely distributed among Muslims as proof of God's continued concern for the purity of Islam till the end of time. The fabrication of Hadith, in particular, poses grave fears that the religious principles included in Hadith would eventually be accepted and thought to be true (Usman et al., 2018). In this regard, how can one determine the authenticity of a falsified hadith and its impact on society? As a result, this research proposes focusing on several of the following:

i. Numerous signs of fabrication in Hadith

When scholars categorized the Hadith into several categories, they also identified the signs of forgery in the Hadith of opinions on the text (matn) and transmission (isnād), which can be summarised in fewer than two headings:

a. The scholars cited at least seven aspects in the Hadith as indicators of fabrication, as follows: (i) When a hadith reeks of scholastic fanaticism, (ii) When a hadith's meaning and purpose are corrupted, (iii) When a hadith should have been known to a large number of people but was only reported to one, (iv) When statements that may be unhistorical and fail to pass the test of historical reality, (v) Hadith's language, (vi) When a relevant hadith promises (vii) Statements that are in direct contradiction to the Quran in any form that is not compromising and a logical interpretation is possible are typically rejected (al-Salih, 1996; al-Siba'i, 2008; Hashim, n.d.).

b. Shakir (1983) observes that forgery can be discovered during transmission when combined with human intention (interests and motives). A hadith recounted by Muhammad ibn al-Hajjaj al-Lakhmi illustrates this point: "cookies strengthen the spine." According to this, Hadith used to sell the cookies. Second, counterfeiting in the transmission is sometimes indicated by the insertion of falsehoods, as evidenced by Maysara bint 'Abd Rabbih al-Farisi's admissions of forging Hadith based on the Quran. Finally, another method of detecting hadith falsification is when the reporter is well-known for fabricating Hadith and stands alone in doing so, yet no one else has reported it. As a result, evidence of transmission falsification is primarily discovered by reference to the broadcasters' biography and repute (al-Fadli, 2011). There is a wealth of literature about the biographies of Hadith's transmitters, and prominent people have lied. Moreover, this strategy is frequently used as a starting point for recognizing indicators of fabrication in a particular hadith.

Additionally, we found that another valuable instrument that scholars can use to ascertain the authenticity of the isnad is the dates and time variables involved in the transmission of Hadith. This

procedure determines if the reporter has met the individual he has identified as his immediate source or whether personal contact between them has not occurred or was not possible. In this regard, a significant aspect of determining signs of fabrication in the chain of transmission is determining the geographical location of the individuals and checking whether they lived in the same generation or period (al-Fadli, 2011).

ii. The Effects of Fabricated Hadiths on Society

As predicted by The Prophet, the most progressive era of Muslim generations gave way to an age of deception and fabrications. At that time, people began purposefully manufacturing Hadith. This is why numerous hadith scholars have created books devoted only to invented hadiths (to expose them as unauthentic). Numerous fabricators used to fabricate bogus hadiths with this goal in mind. As a result, any discrepancies between the accepted narrations would be regarded as a minimum (compared to the situation). According to al-Kandahlawi (2004) Ibn Lahi'a stated:

“There is someone who was a Khawarij leader (a sect of heretics). Later in life, he got spiritual guidance to repent of all his errors. “Before accepting a hadith, ensure that you check the terms of its narrators,” he urged. When the Khawarij desired to spread a message, we used to manufacture a hadith to do this.”

Hadith experts have reported numerous comparable remarks, such as Ibn Hajar al-‘Asqalani (1372-1449), one of the most influential thinkers of the 15th century and a prolific scholar, most notably of hadith. Al-‘Asqalani (1986) explicitly mentions such instances in his book *Lisan al-Mizan*. The forger admits to creating Hadith. Certain fabricators, such as the Rafidis, the Khawarij, and others, were created solely to preserve their philosophy. As a result, hadith scholars established various principles, such as that if a person adheres to the Rafidi sect, his narrations about the Prophet's home (ahl al-bayt) should be ignored. According to al-Kandahlawi (2004), Hammad ibn Zayd narrated that ‘Abd al-Karim ibn Abi al-Aawja’, one of the hypocrites, was hanged during the reign of the Abbasi Caliph, al-Mahdi. When he was hanged, he stated: “I had manufactured four thousand hadiths in which I made several illegal acts legal and vice versa.”

Furthermore, even if one believes that many hadiths were distorted on purpose, Goldziher (2012) noted that partisans in the early doctrinal conflicts falsified and altered hadiths to provide Prophetic validation for their ideas. Referring to Malek (2000), the politicians invented hadiths to disseminate their political propaganda, knowing that using the Prophet's name would automatically legitimate the

assertion. Furthermore, Khalifa (2001) concurred with Goldziher, who believes that the devil fabricates hadiths to divert Muslims from the path of God.

Koya (1996) noted that Islamic scholars have responded to the challenge of hadith fabrication through various levels of research, investigation, and strenuous effort. Even the Hadith may still be produced and propagated, but there was no longer a severe obstacle for anyone seeking to learn the Prophet's authentic teachings. The efforts of hadith scholars have been significantly undermined due to the damage caused by hadith fabrication. For example, in Malaysia, fabrication hadith was a long-standing issue that must be treated seriously. This fabrication is used and applied within Muslim life, such as faith, worship, and human connection. However, we noticed that the Muslim community is unaware that such hadiths may have a significant impact on their lives, as adoption of any hadith that does not pass through the screening and filtering process of Hadith will almost certainly result in severe consequences, as the damages found in a fabricated hadith will be accepted and believed as truth.

In sum, the implications of the spread of fabricated hadith have the same effect as the spread of fake money, including threats to the security and harmony of the country. The spread of counterfeit money is capable of collapsing financial institutions and causing administrative affairs to become chaotic, thus threatening the security of the country and the people. The spread of false hadiths in the community, especially through publication, could lead to distortions of faith, affecting public harmony and order. Among the factors that lead to the falsification of hadith is to satisfy a grudge against Islam to divide Muslims from within the community itself.

Conclusion

Any good matter will be copied and fabricated, and Hadith was no exception. However, just because fakes are being circulated does not indicate that genuine ones have vanished entirely. The primary motivation for fabricating Hadith was paradoxical; the believers' intense devotion to the Prophet Muhammad was regarded as impenetrable by the forces of evil. The fabrications were aware that they could only persuade Muslims to accept incorrect beliefs if presented as Hadith.

Islam has historically been the primary source of resistance to oppression. Hadith was manufactured to pacify this opposition. This category contains hadiths urging Muslims to submit unconditionally to their rulers. Several of these fabrications were futuristic and promised to foretell the arrival of the Abbasid. Thus, anti-Islamic organizations unable to openly oppose Islam turned to fabrications of Hadith to spread uncertainty and shyness among Muslims. Other hadiths have been

fabricated to justify or condemn particular sects. Numerous hadiths were published to extol the virtues of Ali. During Muawiyah's reign, a proclamation was issued prohibiting hadiths from Ali; hadiths were also circulated to criticize or criticize or criticize downplay the role of Aesyah and women in general. Tribal and racial allegiances also played a role in the manufacture of Hadith. Reports glorifying the Arabs, the Quraysh, the kings of Damascus, and numerous tribes were produced and spread. Attempts at deception also resulted in fabrication. This category includes hadiths that promise enormous rewards for little good deeds. Multiple tiny small gestures of goodness were ranked greater than martyrdom in Islam.

This paper found the dangers of hadith falsification and as a consequence, hadith experts have always endeavoured to clarify the stance of the hadiths that are widely disseminated among Muslims as proof of God's concern for the integrity of Islam till the end of time. Thus, spreading false hadith without explaining its falsity is a great sin. Fraud and conspiring with it is a sin according to Islamic teachings. Not to mention if the lie uses the name of Allah and His Messenger. The effect is great and dangerous. Those who are deceived by the deception will practice something that is thought to be from God when in fact it is not. If the content of the lie is something that clearly contradicts the facts, or something that is 'derogatory', then God or His Messenger will be blamed. Maybe it will eliminate people's faith in religious teachings. Therefore, Islam forbids at all the act of creating false hadiths like the affirmation of the Prophet (PBUH) in his hadiths.

Also, Muslims are advised to refer to the religious department and certified religious experts to verify the authenticity of the hadith status on social media. It is a matter of concern because the freedom to share information on social media has opened up opportunities for irresponsible individuals to spread false hadiths and wrong teachings. Thus, it can cause confusion to the understanding of religious teachings and harmony of Muslims in this country.

References

- al-Asqalani, I.H. (1986). *Lisan al-Mizan*. Beirut, Lebanon: Mu'assasah al-A'lami.
- al-'Iraqi, A.M. (1961). *al-Firqah al-Muftariqah bayna Ahl al-Zaygh wa al-Zanaddiqah*. Ankara, Turkey: Nur Matbaasi.
- Abdullah, I. & Abdul Manas, S. (2009). *Introduction to the sciences of Hadith*. Kuala Lumpur, Malaysia: IIUM Research Centre.
- Adil, A. (2021). Signs Indicative of Fabrication in Narrations. *Journal of Integrated Sciences*, 1(3): 52–64.

- Afsaruddin, A. (2009). An Insight into the Hadith Methodology of Jamal al-Din Ahmad b. Tawus. *Der Islam*, 72(1): 25–46.
- Akhtar, P. (2014). ‘We were Muslims but we didn’t know Islam’: Migration, Pakistani Muslim women and changing religious practices in the UK. *Women’s Studies International Forum*, 47(B): 232–238.
- al-Albani, M.N. (1972). *Silsilat al-Ahadith al-Daifah wa al-Maudu' a Atharuh al-Sayi' fi al-Ummah*. Syria: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- Amin, A. (1986). *Fajr al-Islam*. Egypt: Maktaba al-Nahda al-Misriyyah.
- Binbeshr, F., Amirrudin, K., & Mohammed, M. (2021). A Systematic Review on Hadith Authentication and Classification Methods. *ACM Transactions on Asian and Low-Resource Language Information Processing*, 20(2): 1–17.
- Boutz, J., Benninger, H., & Lancaster, A. (2018). Exploiting the Prophet’s Authority: How Islamic State Propaganda Uses Hadith Quotation to Assert Legitimacy. *Studies in Conflict & Terrorism*, 42(11): 972–996.
- Brown, J. A. C. (2009). *Hadith: Muhammad’s legacy in the medieval and modern world*. Oxford, UK: Oneworld Publications.
- al-Fadli, A. H. (2011). *Introduction to Hadith*. London, UK: Islamic College for Advanced Studies (ICAS).
- Geissinger, A. (2011). ‘A’isha bint Abi Bakr and her Contributions to the Formation of the Islamic Tradition. *Religion Compass*, 5(1): 37–49.
- al-Ghazali, A. H. (1993). *Faysal al-Tafriqah bayna al-Islam a al-Zanadiqah*. Beirut : Dar al-Bayruti.
- Goldziher, I. (2012). *Muhammedanische Studien*. n.p.: Ulan Press.
- Hashim, A. ‘U. (n.d.). *Al-Sunna al-Nabawiyya wa 'Utumuha*. Cairo : Maktaba Gharib.
- Hill, L. (2011). The hidden theology of Adam Smith. *European Journal of the History of Economic Thought*, 8(1): 1–29.
- Ibn al-Jawzi, A. F. (1966). *Kitab al-Maudu'at (Vol. 1)*. Beirut : Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- al-Jawziyyah, I. Q. (1994). *al-Manar al-Munif fi al-Sahih wa al-Da'if*. Beirut : Maktab Al-Islamiyyah.
- Juynboll, G. H. A. (1969). *The Authenticity of the tradition literature: Discussions in modern Egypt*. Leiden, Holland: Brill.
- Kamali, M. H. (2005). *A textbook of hadith studies: Authenticity, compilation, classification, and criticism of Hadith*. Great Britain: Islamic Foundation

- al-Kandahlawi, M.Z. (2004). *The Differences of the Imams*. London, UK: White Thread Press.
- Kazi, M. (1990). *Guidance from the Messenger: A treasury of ahadith*. Pakistan: Al Huda Publications.
- Khalifa, R. (2001). *Quran, Hadith, and Islam*. California, CA: Universal Unity.
- Koya, P. K. (Ed.). (1996). *Hadith and sunnah: Ideals and realities*. Kuala Lumpur : Islamic Book Trust.
- Malek, M. A. (2000). *A study of the Quran: The universal guidance for mankind*. Sutton, United Kingdom: M. A. Malek.
- Motzki, H. (2009). The Collection of the Qur'ān. A Reconsideration of Western Views in Light of Recent Methodological Developments. *Der Islam*, 78(1): 1–34.
- Muhammed Ali, M. A., Ibrahim, M. N., Usman, A. H., Nazri, M. A., & Abdul Kadir, M. N. (2015). Al-Jarh Wa Al-Ta'dil (Criticism and Praise): It's significant in the science of Hadith. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(2): 284–292.
- Pickthall, M. M. (1970). *The meaning of the Glorious Quran: Text and explanatory translation*. Karachi, Pakistan: Taj Company.
- al-Sabbagh, M. (1977). *al-Hadith al-Nabawi Mustalahuhu Balaghatuhu Kutubuhu*. Beirut : Al-Maktab al-Islami
- al-Salih, S. (1996). *'Ulum al-Hadith wa Mustalahuhu*. Beirut : Dar 'Ilm li al-Malayin.
- al-Siba'i, M. (2008). *The sunnah and its role in Islamic legislation*. International Islamic Publishing House
- Shakir, M. (1983). *al-Ba'ith al-Hadith Ikhtisar 'Ulum al-Hadith*. Beirut : Dar al-Kitab.
- Siddiqi, M. Z. (1961). *Hadith literature: Its origin, development, and special features*. India: Calcutta University Press.
- Siddiqi, M. Z.. (1996). Hadith: A subject of keen interest. In P. K. Koya (Ed.), *Hadith and Sunnah: Ideals and Realities*. (pp. 3–22). Kuala Lumpur, Malaysia: Islamic Book Trust.
- al-Suyuti, J. (1998). *al-La'ali al-Msnu'ah fi al-Ahadith al-Maudu'ah*. Beirut : Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Taslaman, C. (2021). Can a Muslim be an Evolutionist. In K. J. Clark & J. Koperski (Eds.), *Abrahamic Reflections on Randomness and Providence*. (pp. 107–117). Palgrave Macmillan.
- Usman, A. H. & Ibrahim, M. (2014). Shihab's Thought of Hadith: A Critical Analysis. *Global Journal Al Thaqafah*, 4(1): 33–40.
- Usman, A. H., Wazir, R., & Ismail, Z. (2017). The notion of liberalisation on the Anti-Hadith Movement and its impact on society. *Al-Irsyad: Journal of Islamic and Contemporary Issues*, 2(2): 81–94.

- Usman, A. H., Yama, P., Mohd Amin, M. F., Ibrahim, K. M. & Muhammad Faiz Mukmin, A. M. (2018). Revisiting the Hazard of Fabricated Hadith. *Advanced Science Letters*, 24(4): 2458–2461.
- Yahya, H. A. Q. (2014). Early Islamic methodology comparative study of Hadith literature through al-Bukhari. *International Humanities Studies*, 1(3): 49–63.

Perspektif Didaktik Islam Dalam Novel *Pewaris*

Didactic Islamic Perspective in Novel *Pewaris*

Sahidin Nitiphak¹

(Received: November 10, 2022; Revised: December 06, 2022; Accepted: December 28, 2022)

Abstrak

Kajian ini bertujuan untuk membincangkan didaktik keislaman dalam novel *Pewaris* (1995) karya Rahimidin Zahari yang memberikan pengajaran secara langsung memiliki pola cerita kronologi bersistematik pada pengembangan fikiran yang berlandaskan ajaran Islam. Novel *Pewaris* memberi focus terhadap seorang pendakwah yang kerjayanya tetap diteruskan kepada ummah walaupun terpaksa menghadapi pelbagai cabaran, ugutan dan fitnah. Maka novel *Pewaris* ini berfungsi sebagai alat untuk menyampaikan dakwah Islam kepada Khalayak. Semakin baik didaktik, semakin berhasil pencapaiannya. Oleh itu kajian ini bertujuan menjelaskan konsep didaktik perspektif Islam melalui watak Bagia Shaif yang tertera dari sikap senantiasa mengerjakan amal ibadat, selalu syukur kepada Allah dan cekal menyebarkan ilmu agama kepada orang lain. Metodologi yang digunakan dalam kajian ini adalah kaedah kualitatif seperti kajian kepustakaan dengan menggunakan deskriptif analisis. Berdasarkan kajian didapati bahawa novel *Pewaris* diketengahkan tentang motif secara langsung dan tidak langsung yang sesuai menjadi pedoman dalam pengajaran dan pembelajaran, berinisiatif, sikap ikhlas dan fikiran positif wajar diteladani kepada orang lain.

Kata Kunci: *Didaktik, Novel, Pengajaran*

¹ Faculty of Liberal Arts, Princess of Naradhiwas University, Narathiwat. (Corresponding author / Email : disisiku@hotmail.com)

Abstract

This study aims to discuss the didactics of Islam in the novel *Pewaris* by Rahimudin Zahari, which directly teaches a systematic chronological story pattern on the development of the mind based on Islamic teachings. The *Pewaris* novel focuses on a person whose work continues to the community despite challenges, threats and damage reputation that occur. That is why in its function is a tool to be taught, the greater the didactic, the more effective the achievement. Therefore, this objective explains the didactic concept of the Islamic perspective through Bagia Shaif's character, which is reflected in the attitude of always doing acts of worship, always being grateful to God and determined to spread religious knowledge to others. The methodology used in this study is a qualitative method such as a bibliographic study that refers to journals and books related to the title of the study by using descriptive analysis. Based on the research carried out, the author found evidence that the *Pewaris* novel highlighted the direct and indirect motives worthy of being a guideline in teaching and learning, initiative, sincere attitude and positive thoughts should be emulated to others.

Keywords: *Didactic, Novel, Teaching*

Pendahuluan

Novel Islamik merupakan tema yang menarik untuk dikaji dalam sebuah karya sastra kerana karya novel merupakan suatu bentuk penyaluran inspirasi seseorang dalam persoalan-persoalan yang sering terjadi dalam kehidupan manusia. Antara sastra dan pengajaran memiliki kaitan yang terjalin satu sama lain. Ini disebabkan kedua-duanya memberi fungsi tentang isu-isu kehidupan yang menjadi punca di dalam masyarakat. Secara umumnya, kelompok yang paling rapat dengan Islam ialah ustaz. Kelompok tersebut merupakan ilmuwan yang menguasai pelbagai bidang ilmu Islam seperti fikah, tauhid dan tasawuf. Dengan matlamat sebenarnya untuk menyebarkan ajaran Islam, golongan inilah telah menyalin dan menyadur pelbagai bahan pengetahuan. Selain itu, terdapat sesetengah para cendekiawan yang aktif menulis dan menghasilkan karya dengan memberi fokus terhadap topik-topik tertentu yang memerlukan penerangan lanjut berbanding kitab (Siti Hawa Haji

Salleh, 2002). Mereka akan mencatat serta merakamkan sesuatu peristiwa yang ditempuhi sebagai pengetahuan dan pengajaran generasi yang kemudian. Penulisan karya adalah penting sebagai wadah untuk merealisasi perubahan, yang digerakkan oleh peranan sasteranya, di mana penghasilan puisi berkait rapat dengan kesedaran tauhid penyair dan usaha penyair menggunakan puisi sebagai medium dakwah ke arah penyempurnaan tauhid diri dan masyarakat pembaca (Maniyamin, 2005).

Didaktik berasal daripada bahasa Yunani ‘Didaskein’ bermakna set tingkah laku bersifat mendidik ilmu tentang prinsip-prinsip mengajar, kaedah menyampaikan bahan-bahan pelajaran untuk dapat dikuasai oleh orang. Di samping itu, istilah didaktik menyatakan refleksi saintifik biasanya pengajaran dan pembelajaran sering menjadi tumpuan utama (Rothgangel and Vollmer, 2020). Di Barat istilah didaktik akan refleksi melalui pengajaran dan pembelajaran di sekolah sebagai fokus utama bahkan konteksnya meliputi etika baik atau buruk. Dalam erti kata yang lain, didaktik merupakan segala hal yang disusun dan diatur sehingga seseorang mendapatkan suatu pendidikan mencapai pendewasaan. Kegiatan didaktik ini lebih menekankan kepada upaya untuk memberikan sejumlah pengetahuan dari pendidik kepada peserta oleh sesuatu masyarakat. Didaktik merupakan suatu ilmu tentang mengajar serta ilmu yang berdiri atau memiliki disiplin sendiri (Hamalik Oemar, 2001).

Didaktik bersinonim dengan perkataan dakwah, dari sudut istilah ialah usaha untuk mengajak manusia dengan perkataan dan perbuatan kepada Islam, menerapkan manhajnya, memeluk akidahnya dan melaksanakan syariatnya (Jum’ah Amin Abdul Aziz, 2005). Selaras maksud ini menurut Ab. Aziz Mohd Zin (1999) merupakan usaha yang dilakukan oleh seseorang atau kumpulan dengan pendekatan tertentu untuk membawa manusia kepada keredaan Allah. Schubungan itu, dalam kajian ini akan menyingkap sumber sifat dan gambaran yang dicerap untuk membentuk keindahan serta kelakuan mulia secara mutlak Tuhan pencipta sepertimana individu dikehendaki menyayangi saudaranya malah mengasihi fakir miskin serta menjauhi sifat sombong dan iri hati. Didaktik ada di mana-mana sahaja di dunia dan pada bila-bila masa juga menerima tinggi akhlak yang baik dan menolak akhlak yang buruk adalah sesuatu langkah yang dibangunkan selari Islam untuk melindungi seluruh

umat. Dalam firman Allah SWT. SURAH Ali Imran ayat 104 yang bermaksud “Haruslah ada (di antara) kamu menjadi umat yang menjalankan da’wah dan melakukan amar ma’ruf nahi mungkar. Umat yang menjalankannya itu adalah umat yang menang bahagia.”

Fenomena globalisasi yang kelihatan sering berlaku dengan penuh pancaroba kedatangan Islam sejajar adalah membawa masyarakat yang diasaskan atas rasa kasih sayang, hormat-menghormati dan tidak ada tempat bagi fahaman yang mementingkan diri. Hal demikian sebagai medium untuk khalayak ramai ditegur sapa ialah melalui sastera. Sastera memang sangat dekat dengan kehidupan manusia, baik sebagai hiburan mahu pun sebagai pencipta. Hal ini disebabkan karya sastera merupakan ungkapan peribadi manusia yang ada unsur pengalaman, pemikiran, perasaan, idea, keyakinan dalam pembentukan cerminan kehidupan. Dalam buku S. Othman Kelantan, Arah Pemikiran Sastera Malaysia yang menggariskan bahawa yang dinamakan kesusasteraan Islam itu antara lain ialah karya-karya, terutama dalam bentuk kreatif, yang menunjukkan kemurnian akhlak, moral, merangsangkan manusia untuk berbuat baik, bersyukur kepada nikmat Tuhan dan menyedari kebesaranNya memberi kesan yang positif kepada manusia dan menjelaskan sesuatu yang konstruktif. Karya itu dibina dalam bentuk struktur yang baik dan dalam bahasa yang kreatif dan imaginatif. Keperluan estetik diperlukan dalam kombinasi antara bentuk dan isi (Abdul Aziz Itar, 2000).

Latar belakang penulis novel Pewaris oleh Rahimidin Zahari. Beliau terdidik dengan baik dalam agama khususnya. Beliau berasal dari kampung di Bechah Keranji, Kelantan. Pada awalnya, beliau minat mengarang puisi turut dikagumi sebagai remaja yang kental jiwa bukan kerana beliau ada sikap yang rajin sahaja malah diasuh atau dikerah belajar Menyusun kata-kata indah. Beliau sering mengikuti kuliah Syamil Rasulullah yang kitabnya disyarahkan Syeikh Ahmad Fahmi. Beliau aktif menulis sajak agama selain itu menulis seni warisan Kelantan (Zainal Rashid Ahmad, 2020). Karya yang beliau melontarkan idea cukup keinsafan karakternya ialah seorang yang penyedih yang pendiam.

Dalam novel Pewaris karya Rahimidin Zahari bertemakan perjuangan dan pengorbanan ke jalan yang benar. Sinopsis novel Pewaris menggambarkan dari perbuatan

yang jahat sama ada ingin memprovokasi ustaz muda kerana semua sudah tukar arah perhatian terhadap ustaz muda ini. Susur galur ustaz muda atau bakal ulama hebat nanti beliau bernama Muhammad Bagia Shaif Bin Haji Mustafa Al-Peringati setelah pulang ke tanah airnya di Padang Rombakan hampir sepuluh tahun belajar di tanah Hijjaz, beliau kembali untuk mengembangkan agama. Namun ketika beliau pulang ke kampungnya didapati bahawa surau dan kawasan pemondokan peninggalan tok ayahnya terbiar begitu sahaja kerana berlaku perselisihan antara bapa saudara, Haji Abdul Rahman Al-Peringati dengan ayahnya Haji Mustafa Al-Peringati. Namun Bagia Shaif berjaya membangunkan semula peninggalan Allahyarham tok ayahnya. Beliau berjaya memenuhi wasiat tok ayahnya untuk menyambung kerja-kerja di jalan Allah. Bagia Shaif juga berjaya mengatakan bapa saudara dan ayah setelah berselisihan beberapa tahun.

Konflik telah bermula seketika Bagia Shaif menghidupkan kembali pemondokan serta projek pertanian bagi anak-anak di pondok senang mendapat rezeki. Pihak keluarga sebelah bapa saudaranya Zubair marah dan selalu menentang kerja beliau kerana telah menjejaskan pekerja di kilangnya lantas beliau dikhianati, disihir dan difitnah. Kejadian fitnah memfitnah seperti khabar palsu keluar daripada orang kampung bahawa Bagia Shaif mengajar ilmu sesat atau adegan menyebarkan fitnah bawa meninggalkan adik sepupunya yang bernama Atiqah berada di rumah beliau malah ada kala memfitnah Bagia Shaif telah menyihir bapa Zubair sehingga jatuh sakit atau tatkala tiba-tiba Balqis mulai jatuh sakit dengan terkena buatan orang lain. Akan tetapi tindakan yang paling mengerikan perkampungan ialah kejadian membakar pondok saat Bagia Shaif berada di dalam.

Berdasarkan kejadian dan permasalahan di atas, maka penulis tertarik untuk melakukan kajian mencungkil implikasi karya dengan tajuk Didaktik Perspektif Islam Dalam Novel Pewaris karya Rahimidin Zahari.

Objektif kajian

Kajian ini bertujuan menjelaskan konsep didaktik perspektif Islam melalui watak Bagia Shaif dalam Novel Pewaris karya Rahimidin Zahari.

Metodologi Kajian

Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif. Flick U (2007) telah menegaskan bahawa kajian kualitatif dilakukan “to understand, describe and sometimes explain social phenomena 'from the inside' in a number of different ways;...by analyzing document (texts, images, film or music) or similar traces of experiences or interactions”, yang diterapkan pendekatan konseptual dengan menganalisis bagaimana karya-karya kesusasteraan Melayu berperanan sebagai alat komunikasi yang berkesan untuk menyampaikan sesuatu maklumat atau mesej kepada khalayaknya. Penggunaan kaedah deskriptif analisis dapat ditakrifkan sebagai organisasi pencapaian masalah yang dikaji dengan mendapat gambaran berdasarkan isi dan fakta. Manakala konsep didaktik dipilih untuk memperlihatkan bahagian isi yang terkandung di dalam novel Pewaris karya Rahimidin Zahari dijadikan sandaran untuk melihat keberkaitan didaktik keislaman. Hal ini dapat disimpulkan bahawa kajian deskriptif adalah mementingkan kepada pokok persoalan yang dipaparkan supaya memperoleh jawapan dalam objektif secara terperinci, sistematik dan tepat atas kenyataan-kenyataan sifat-sifat serta hubungan antara fenomena yang diselidiki. Konsep Didaktik dikemukakan oleh Mustafa Muhammad al-Thahhan (2017) menulis dalam buku Gurunya Umat Manusia pada buku itu dijelaskan bagaimana cara mendidik sahabat, keluarga hingga umatnya. akan terbahagi kepada 6 prinsip, iaitu 1) diajar dengan penuh cinta dan kasih 2) bersikap lemah lembut 3) mengindahkan jiwa dan tingkah laku 4) tidak putus asa menggali potensi orang lain 5) mendidik secara bertahap 6) selalu menjadi guru yang ramah.

Dapatan dan Perbincangan

Berdasarkan hasil analisis didaktik perspektif Islam dalam novel Pewaris, didapati sebanyak 6 prinsip yang wujud dalam novel ini, iaitu 1) diajar dengan penuh cinta dan kasih 2) bersikap lemah lembut 3) mengindahkan jiwa dan tingkah laku 4) tidak putus asa menggali potensi orang lain 5) mendidik secara bertahap 6) selalu menjadi guru yang peramah. Kemudian dideskripsi karya yang terdapat dalam novel Pewaris. Berikut akan dipaparkan mengikut unsur didaktik yang terkandung dalam novel Pewaris.

Diajar dengan penuh cinta dan kasih

Satu kaedah dalam penyampaian agak berkesan khususnya pelaksanaan yang menggambarkan cita-cita keislaman sebagai visi menerapkan pengajaran ialah supaya memahami ilmu agama dan perkara-perkara justeru menarik orang lain kepada agama Islam supaya mengikut petunjuk Allah SWT dan melaksanakan dengan kasih sayang antara makhluk Tuhan. Teguran sehingga memberikan kepercayaan kepada orang lain kerja ini sangat berat. Seseorang membenci orang lain dia mendapat nikmat dan ingin melihat kehilangan nikmat itu ialah manusia yang terpesong jalan hidupnya disebabkan kegelapan merintanginya, iaitu cintanya kepada dunia serta kesenangan hidup sementara. Pemaparan sarkasme dalam novel Pewaris seorang pemimpin agama yang perlu kekuatan bukan hanya dikembangkan pada sifat penyabar tetapi juga patuh kepada peraturan agama. Petikan di bawah menunjukkan perihal yang jelas seperti berikut:

“Serentak itu penampar Pak Longnya tiba-tiba singgah di pipi Bagia Shaif. Bagia Shaif tergerak tubuhnya dan serban di kepalanya terburai. Dengan muka merah dia berundur selangkah. Hajah Hafsa bertempik terkejut. Atiqah yang teresak dalam tangis tiba-tiba terdiam. Bagia Shaif tidak membalas sepatah. Dia tunduk mengambil kain serban dan kopiahnya yang jatuh lantas melilit kembali kain serbannya. Dengan wajah tanpa menampakkan garis-garis kemarahan dia memberikan senyuman yang amat manis lagi lebar kepada Pak Longnya.”

“Terima kasih. Semoga penampar Pak Long tidak akan menjadikan saya anak saudara yang biadab dan celopar” (Rahimidin, 2012)

Bersikap lemah lembut

Sifat dan sikap yang lahiriah merupakan hasil dari keunggulan pengalaman belajar dan pengamalan ilmu yang beliau pelajari. Budi pekerti yang sopan, tutur kata memikat pendengar dan ekspresi seni bahasa terbina. Wujudnya nilai falsafah yang dicorakkan berbentuk holistik menekankan cita-cita luhur untuk memupuk akal dan ketertiban budi yang mulia mengikut lunas Islam sebenar:

“Bagia Shaif dengan pakaian kerja yang masih basah kerana turun ke kolam, segera menemui tetamunya. Demi terpancang dari jauh yang menunggunya itu adalah abang sepupunya dan teman-temannya, hati Bagia Shaif berbunga gembira. Dia gembira kerana sejak setahun pemondokan agama itu dibangunkan kembali, sepupunya itu tidak pernah hadir. Bagia shaif memberi salam dan menghulurkan tangannya untuk berjabat erat.” (Rahimudin, 2012)

Kejadian tidak baik berlaku selepas itu disebabkan kehadiran tetamu yang berjumpa dengan Bagia Shaif itu berniat yang jahat. Namun demikian, penampilan beliau sentiasa melemparkan kesopanan apabila bercakap dengan sesiapa sahaja tidak kira orang dan kaum.

“Ruapan kayu terbakar masih lagi menyusupi bauan setiap lubang hidung pengunjung. Bagia Shaif tetap menyambut salam setiap pengunjung yang datang dengan senyuman. Tidak beriak setitik kecil pun kesedihan pada goresan senyumannya.” (Rahimudin, 2012)

Petikan tersebut menunjukkan tingkah laku yang elok tetap ditunjukkan pada Bagia Shaif meskipun satu kejadian setelah Zubair berjaya membakar pondok kediaman beliau. Namun Bagia Shaif tegap hatinya dengan sepotong ayat ialah semuanya daripada Allah!

Mengindahkan jiwa dan tingkah laku

Sifat dan gambaran batin yang indah, baik dan akhlak yang keji adalah berbentuk sejagat, iaitu semua masyarakat di dunia ini pada keseluruhannya mempunyai pandangan yang sama terhadap akhlak yang baik dan sama-sama mengutuk akhlak yang keji. Sebenarnya sebarang tingkah laku manusia cuma bertujuan untuk mendapatkan keredaan Allah SWT dikatakan baik dan mulia. Ternyata bahawa novel Pewaris ada keseimbangan di antara

pelbagai aspek kehidupan manusia terserlah dalam usaha menghasilkan susunan sosial yang terbaik. Akhlak yang baik Bagia Shaif dijadikan wahana untuk melambang rupa ilmuwan dan menjadi teladan kepada orang lain. Gaya ini menunjuk kesungguhan menimba ilmu agama akan diungkapkan dalam cerita setelah melanjutkan pelajaran di negeri Arab seperti berikut:

“Menurut teman-teman Atiqah yang pernah melihat Bagia Shaif amat jauh bezanya dengan 10 tahun yang lepas. Bagia Shaif sekarang disaluti jubah putih bersih, berserban putih bersih dan janggut sejempit manis di dagunya. Bagia Shaif sekarang ialah Ustaz Muhammad Bagia Shaif.” (Rahimidin, 2012)

Ini secara tidak langsung menggalakkan orang Kampung Padang Rombakan percaya atas dasar penampilan dalam kalangan pendakwah. Para umat juga dapat meyakini pengetahuan apabila terlihat rupa paras terutama sekali dalam kalangan yang enggan dan menentang.

Tidak putus asa menyerlah potensi orang lain

Manusia diciptakan sebagai makhluk sosial ada yang berdiri tegak mahupun tidak bergaya. Novel Pewaris dapat memberikan pengaruh yang positif bagi pembaca. Sebagai contohnya pada perilaku jujur dan bertanggungjawab terhadap kewajiban yang telah diamanahkan kepada diri sendiri. Maka dilakukan dengan ikhlas atas dasar kebenaran adalah seseorang yang mempunyai keyakinan dalam dirinya bahawa apa yang telah dilakukannya merupakan sesuatu yang baik. Keupayaan seorang pendakwah untuk bertindak tanpa paksaan luaran di dalam parameter penciptaan Allah dan sebagai amanah Allah di muka bumi ini. Perjuangan Bagia Shaif semakin utuh selain daripada menggalas tugas sebagai seorang pendakwah, terdapat juga amanat dan tugas lain yang menjadi amalan beliau. Bagia Shaif juga berusaha dalam melakukan aktiviti sosial dan kemasyarakatan apabila sering juga menyertai program amal, khidmat seperti yang digambarkan dalam berikut:

“Zubairlah orang yang paling marah dengan pembukaan pondok dan kemasyhuran nama Ustaz Bagia Shaif. Dia marah benar kerana pengaruh Bagia Shaif yang di samping mengajar ilmu akhirat telah juga memberi peluang pekerjaan kepada anak muda kampung.

Dengan adanya peluang pekerjaan di projek pertanian pemondokan agama. (Rahimudin, 2012)

Mendidik secara bertahap

Dalam novel Pewaris sangat teruja kerana salah satu teknik pengarang memilih motif pendidikan yang ingin disampaikan kepada pembaca berhasrat semua orang perlu mendapat pendidikan yang baik sehingga berpotensi-potensi untuk berkembang dengan baik menjadi ummah yang memiliki pelbagai kemampuan dan keterampilan yang bermanfaat. Taufik dan hidayah juga telah dipaparkan melalui dialog Eh Put seorang Cina –kemudian bertukar nama kepada Muhammad Taufik bin Abdullah- yang berjiwa kental dalam membuat keputusan memeluk agama Islam dan mendapat hidayat dalam mendalami ilmu agama daripada ramai orang. Ia dapat digambarkan pada pertengahan cerita seperti berikut

“Dalam diam-diam Eh Put mulai mengikuti kuliah agama yang diajarkan oleh Bagia Shaif kepada anak-anak muridnya. Kadangkala air matanya menitis mengingatkan azab sengsara di alam kubur dan di akhirat. Setakat ini dia mengikuti kuliah agama itu dari jauh. Dia masih khuatir untuk hadir bersama dengan murid-murid Bagia Shaif yang lain.”

(Rahimudin, 2012:45)

“...Meskipun masih lagi segan-silu untuk ikut serta di dalam majlis di atas surau tua, Taufik mula bertanya akan sesuatu hal atau permasalahan yang kurang difahaminya kepada Ustaz Bagia Shaif, Ustaz Nik, Ustaz Hafiz ataupun Lebai Ibrahim.” (Rahimudin, 2012:47)

Selalu menjadi guru yang peramah

Novel Pewaris mengandungi banyak sikap kebaikan kerana dapat memberikan fikiran positif kepada pembaca. Agama bermatlamatkan ke arah penampilan akhlak yang baik sama ada melalui perintah atau teguran. Seseorang pendakwah yang dicerminkan di dalam novel Pewaris mengandungi nilai moral Islam. Fungsi nilai moral Islam untuk menarik perhatian pembaca dapat diterapkan daripada perilaku baik, mempunyai etika, tanggungjawab dan melaksanakan kewajibannya dengan baik yakni ihsan yang menguntungkan seseorang selain daripada orang-orang yang perbuatannya dilakukan tanpa sebarang kewajipan. Menurut

Saifulazry Mokhtar, Kasoma Thia dan Habibah Artini Ramlie (2019) Seorang mukmin yang soleh merupakan sebaik-baik penasihat dan pendakwah untuk menyeru orang ramai supaya beriman kepada Allah S.W.T. Akhlakunya yang mulia menjadi daya penarik jiwa dan perasaan orang untuk mengikutinya. Kepercayaan kepada Tuhan dalam Islam disebut sebagai iman. Iman sebagai pemberi cahaya bagi akal budi dan daya upaya hidup untuk membentuk amal yang soleh.

Unsur teladan dalam novel Pewaris dikuatkan dengan pengajaran seorang pendakwah yang buktinya penuh dengan kepercayaan dan keyakinan bukan sekadar orang sekeliling bahkan kepada Allah SWT yang digambarkan oleh penulis, misalnya:

“Subuh itu adalah subuh yang jernih dan hidup. Subuh yang penuh dengan para jemaah melimpahi surau. Bagia Shaif mengimamkan sembahyang subuh berbilalkan Tok Ayah. Para makmum pun memenuhi surau dengan orang-orang kampung, di samping bersaf-saf pula dengan murid-murid Bagia Shaif dan lelaki tua muda berjubah putih bersih.” (Rahimidin, 2012:103)

Jika dilihat babak ini merupakan perkara yang biasa berlakulumpur ada di mana-mana tetapi perjuangan agama Islam pada pendirian Bahia Shaif telah menang kerana akhirnya berjaya menyatukan mereka dalam kampung sehingga jalan warak hidup kembali surau. Beliau seorang yang memang berjuang demi agama Islam.

Kesimpulan

Novel Melayu memainkan peranan penting dalam menyampaikan sesuatu mesej dan seterusnya menjana kebijaksanaan insan. Namun begitu, tidak mutlak terdapat beberapa prinsip lain dari enam kategori di atas boleh disalurkan lagi. Penerapan konsep didaktik yang disampaikan oleh Rahimidin Zahari dalam novel Pewaris mampu mengingatkan doa Rasulullah SAW "Wahai Tuhanku, apa yang dilimpahkan ke atas ku atau sesiapa saja dari makhluk-Mu adalah datangnya semata-mata dari-Mu, tiada sekutu bagi-Mu. Maka untuk-Mu sahajalah kepujian dan kesyukuran". Unsur didaktik yang dipaparkan oleh pengarang semua keenam-enam kategori terdedah dengan jelas di antaranya 1) diajar dengan penuh cinta dan kasih 2)

bersikap lemah lembut 3) mengindahkan jiwa dan tingkah laku 4) tidak putus asa menggali potensi orang lain 5) mendidik secara bertahap 6) selalu menjadi guru yang ramah. Kesemua unsur tersebut ditonjolkan melalui watak utama, Bagia Shaif. Beliau merupakan seorang yang berakhlak murni, pemimpin yang baik, tambahan pula sabar dalam berdakwah biarpun beribu diayah tempuh.

Saranan

Hasil kajian ini boleh dijadikan sumber rujukan dan panduan kepada penyelidik-penyelidik yang berminat tentang konsep didaktik berlandaskan novel-novel yang lain. Hal ini kerana, unsur didaktik yang digunakan dalam Novel Pewaris karya Rahimidin Zahari telah menyampaikan nilai-nilai murni ketokohan pada watak utama yang terdiri atas ajaran dan perilaku dalam menghadapi pelbagai masalah. Justeru, hubungan yang signifikan didaktisisme dengan agama Islam adalah sebagai teras utama yang mempengaruhi dan mengingatkan keindahan. Daripada hasil yang diperoleh terdapat cadangan-cadangan yang dinyatakan untuk kajian masa depan disarankan agar melakukan pendekatan kritikan karya-karya kontemporari agar hasil dapatan lebih mendalam selain skop teks karya disarankan satu kajian perbandingan yang merangkumi pengarang atau lingkungan berbeza agar mendapat hasil dapatan kajian yang menyeluruh serta dapat menunjukkan perbezaan pemikiran di antara bebrapa karya yang terpilih.

Rujukan

- Abdul Aziz Itar. (2008). *S.Othman dan Sastera Islam*. Kuala Lumpur : Utusan Malaysia.
- Ab. Aziz Mohd Zin. (1999). *Pengantar Dakwah Islamiah*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Flick, Uwe. (2007). *Designing Qualitative Research*. London : SAGE Publications.
- Hamalik Oemar. (2001). *Proses Belajar Mengajar*. Bandung: Bumi Aksara.
- Jum'ah Amin Abdul Aziz. (2005). *Fiqh Dakwah Prinsip dan Kaedah Asasi Dakwah Islam*. Abdus Salam Masykur, (terjemah). Solo: Era Intermedia.

- Maniyamin bin Haji Ibrahim. (2005). *Citra Takmilah: Analisis Terhadap Kumpulan Puisi Islam*. Shah Alam: Karisma Publications.
- Mustafa Muhammad al-Thahhan. (2017). *Gurunya Umat Manusia : Belajar Metode Nabi Mengajar*. Jakarta : Yayasan Mitra Netra.
- Rahimidin Zahari. (2012). *Pewaris*. Kuala Lumpur: Institusi Terjemahan & Buku Malaysia.
- Rothgangel, M., and J. Vollmer. (2020). Towards a Theory of Subject-Matter Didactics. *Research in Subject-Matter Teaching and Learning (RISTAL)*, 3(2): 126–151.
- Saifulazry Mokhtar, Kasoma Thia dan Habibah Artini Ramlie. (2019). Pendekatan Dakwah Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sabah (JHEAINS) Terhadap Banduan Di Penjara Sandakan: Satu Tinjauan Awal. *Jurnal Al-Hikmah* 11(2): 68-87.
- Siti Hawa Haji Salleh. (2002). *Kesusasteraan Melayu Abad Kesembilan Belas*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zainal Rashid Ahmad. (2020). KLWBC 2020: Rahimidin Zahari budak kurus yang sepi. Astro Awani. Bahan diakses pada 2 Disember 2022, daripada <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/klwbc-2020-rahimidin-zahari-budak-kurus-yang-sepi-243306>.